

แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชน
ผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

โดย

พันเอก บัญชา หะรินเดช
รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๒
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “ แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของ พันเอก บัญชา หารินเดช เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พันเอกบัญชา หารินเดช **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๕

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ รวมถึงปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ ตลอดจนเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการศึกษาพบว่า ๑. ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ พบว่ามีหลายปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ด้านผู้ปฏิบัติการและกำลังพล ซึ่งจำนวนกำลังพลไม่เพียงพอและขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านปฏิบัติการที่เกี่ยวกับสวัสดิการของผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งควรจะมีการคล่องตัวและหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ยังไม่ครอบคลุมและทันสมัยพอ ในส่วนด้านงบประมาณที่จะต้องเพียงพอในการส่งเสริมและพัฒนากำลังพล ๒. ปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ ได้แก่ ด้านการดำเนินการเชิงรุกโดยการส่งเสริมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ ด้านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนโดยมุ่งเน้นการบูรณาการการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นต่างๆ ด้านความเป็นเอกภาพในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการภาวะฉุกเฉินในพื้นที่ประสบภัยพิบัติจะต้องเป็นเอกภาพและในด้านการสื่อสารต้องจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนด้านการร่วมมือกับต่างประเทศนั้นต้องพัฒนาการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศไทยให้มีความเป็นสากลอีกทั้งในด้านการบริหารจัดการด้านความเสี่ยงจากสาธารณภัยต้องมีการสร้างระบบประเมินความเสี่ยงให้มีมาตรฐานรวมทั้งพัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ สำหรับในด้านการบริหารจัดการภาวะฉุกเฉินนั้นเป็นการปฏิบัติเพื่อลดความรุนแรงของสาธารณภัยและการบรรเทาทุกข์ และในด้านการบริหารจัดการฟื้นฟูเพื่อปรับสภาพระบบสาธารณูปโภค การดำรงชีวิตและวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่ประสบภัยให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ๓. แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ ได้แก่ แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพของอุปกรณ์และเครื่องมือ แนวทางการเสริมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมมุ่งเน้นลดความเสี่ยงก่อนเกิดภัยพิบัติและแนวทางการส่งเสริมบริหารจัดการด้านงบประมาณแบบมีส่วนร่วม สามารถสังเคราะห์แนวทางทั้ง ๕ เป็น “PCT MODEL” เพื่อนำไปส่งเสริมและบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

Abstract

Title Guidelines for promoting management helping people Who was faced disaster victim of the Military Development Command

Field Social - Psychology

Name Colonel Bancha Harindej   **Course** NDC   **Class** 65

Study of “Guidelines for the Promoting of Disaster Victims Management of the Military Development Command” The purpose of study the problems circumstance and obstacles of management helping people was affected by disasters, Including factors that support management helping people was affected by disasters, as well as proposing guidelines for promoting management helping disaster affected people of the Military Development Command be concretely

The results of the study revealed that 1. The problems and obstacles of management to helping people was affected by disasters found that there are many factors that cause problems and obstacles including operators and troops which the number of troops is insufficient and lacks specialized expertise in performing duties Operations related to the welfare of those who perform duties or their subordinates, Operational aspect related to the functional structure, which should be streamlined and diverse in accordance with the work performed information and communication technology that is not comprehensive and modern enough, In terms of the budget that should be sufficient for the promotion and development of the troops 2. Factors that support management helping people was affected by disasters include proactive actions by promoting disaster risk reduction from the community level to the national level. In terms of participation from all sectors, focusing on the integration using of various necessary resources. In terms of unity the implementation of emergency management in disaster affected areas must be unity, and in terms of communication systems there must be an effective communication system, In terms of cooperation with foreign countries the country's disaster risk the management must be developed to be internationalized, In addition in terms of disaster risk management an assessment system must be created standardize risks and In terms of emergency management it is practice to reduce the severity of disasters and relief efforts, and the management of rehabilitation to adjust the condition of the utility system the livelihoods and way of life of communities in disaster affected areas to return to normal conditions as soon as possible 3. Guidelines for promoting management and assistance to people was affected by disasters, including guidelines for promoting troops efficiency of the

Military Development Command, Guidelines for promoting the efficiency of equipment and tools, Guidelines for promoting efficiency using communication technology and applying innovation disaster Guidelines for promoting management for readiness, focusing on reducing risks before disasters and guidelines for promoting participatory budgetary management. Able to synthesize all 5 approaches into a "PCT MODEL" in order to promote and manage to help people who suffer from disasters effectively in the future.

คำนำ

การศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ได้กำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องจัดทำเอกสารส่วนบุคคลในเรื่องที่ตนสนใจ ซึ่งนอกจากเพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตรกำหนดแล้ว เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความคาดหวังว่าเรื่องทำวิจัยนั้นจะได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ โดยผู้ที่สนใจทั้งในการศึกษาต่อยอดหรือพิจารณาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาหลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ จึงได้สนใจเลือกหัวข้อวิจัย เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา” ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยมีความเชี่ยวชาญและสนใจศึกษา มาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าผลการวิจัยที่ได้ผ่านการศึกษาวิเคราะห์มาอย่างละเอียด เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยประชาชนผู้ประสบภัยของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาฉบับนี้ จะเป็นกลไกหลักที่จะสามารถช่วยวางแผนและสนับสนุนบริหารจัดการและการปฏิบัติช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้อย่างมีความประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารวิจัยฉบับนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจตามที่ผู้วิจัยมีความตั้งใจและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามการจัดทำเอกสารวิจัยฉบับนี้ จัดทำขึ้นในระยะขอบเขตของการวิจัยของการวิจัย จึงไม่สามารถศึกษาให้ครอบคลุมกว้างขวางครบทุกประเด็นตามที่บางท่านสนใจ แต่ได้มุ่งเน้นประเด็นสำคัญที่จะนำไปกำหนดนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านภัยพิบัติเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งกลไกการดำเนินงานที่จะมาเสริมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมตามวัตถุประสงค์หลักของผู้เสนอหัวข้อวิจัยนี้

สุดท้ายนี้ หากเอกสารวิจัยนี้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ผิดพลาดไม่สมบูรณ์ โดยไม่ได้ตั้งใจ ผู้วิจัยขออภัยและน้อมรับไว้ แต่หากมีประโยชน์สิ่งหนึ่งประการใดที่เกิดจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่กองบัญชาการกองทัพไทย สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรและหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาที่ได้ให้โอกาสแก่วิจัยได้เข้ามาศึกษาในหลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ นี้

พันเอก

(บัญชา หะรินเดช)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่น ๖๕

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องด้วยบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งใน ส่วนของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ตลอดจนคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิและเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัย ป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทำให้เอกสารวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน

สำหรับในส่วนข้อมูลปฐมภูมินั้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ทั้งในส่วน ผู้บังคับบัญชา ได้แก่ รองผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รองเสนาธิการหน่วยบัญชาการ ทหารพัฒนา ทหารและเจ้าหน้าที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ตลอดจนผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. และเจ้าหน้าที่ อปพร.ทุกท่าน ซึ่งล้วนเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และมีหน้าที่โดยตรง ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ที่กรุณาให้ข้อมูลเชิงลึกและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหาร พัฒนา จนนำมาสู่ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รวมทั้งกลไกการดำเนินงานที่จะมาเสริมให้เกิดผล เป็นรูปธรรม ทำให้เอกสารวิจัยฉบับนี้มีเนื้อหาที่สอดคล้องและตรงกับความเป็นจริงและผลการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้าทุกคน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ ทำให้ผู้วิจัยมีพลังใจสามารถดำเนินการวิจัยจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามหากเอกสารวิจัยฉบับนี้มี ข้อบกพร่อง หรือมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขและ พัฒนาการเขียนเอกสารวิจัยในโอกาสต่อไป

พันเอก

(บัญชา หารินเดช)

นักศึกษาวิทยาลัยป้อมกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่น ๖๕

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
คำจำกัดความ	๖
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐)	๗
ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม	๑๖
สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณสุขโลก	๑๙
สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณสุขประเทศไทย	๒๐
การบริหารจัดการสาธารณสุขในประเทศไทย	๒๓
ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.)	๒๔
ข้อมูลพื้นฐานของอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อปพร.)	๓๐
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (Management Concept)	๓๔
ทฤษฎีการบริหาร 4M	๓๙
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๑
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๔๔
สรุป	๔๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓	
สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ	๔๖
การศึกษาศักยภาพ โอกาส ปัญหา อุปสรรค และจุดอ่อน ในภารกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาจากงานวิจัย	๔๗
การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากการสัมภาษณ์	๕๒
การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากการสัมภาษณ์	๕๕
สรุป	๕๕
บทที่ ๔	
แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	๕๘
การวิเคราะห์ปัญหา จุดอ่อนและอุปสรรคที่สำคัญต่อการการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ	๕๙
การสร้างแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	๖๑
สรุป	๖๖
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๖๘
สรุป	๖๘
ข้อเสนอแนะ	๗๗
บรรณานุกรม	๗๘
ภาคผนวก	๘๐
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	๘๑
ประวัติย่อผู้วิจัย	๘๓

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
แผนภาพที่		
๒-๑	วงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management: DRM) เพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืน (Resilience)	๑๒
๒-๒	โครงสร้างหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	๒๖
๒-๓	โครงสร้างกองบัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	๒๗
๒-๔	องค์ประกอบของการบริหารจัดการ	๓๙
๕-๑	แนวทาง (Model) การส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา	๗๕

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ถึงจำนวนประชากรโลกจะเพิ่มสูงขึ้นถึง ๙,๗๐๐ ล้านคนภายในปี พ.ศ. ๒๕๙๓ ทำให้ความต้องการสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสูงขึ้น และยังทำให้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมที่สำคัญคือ การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ซึ่งนับวันเป็นกลุ่มเปราะบางเมื่อเกิดสาธารณภัยที่ต้องได้รับการดูแลเป็นการเฉพาะ นอกจากนี้ ยังพบว่า การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเติบโตทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้า และการลงทุน เป็นสาเหตุที่ทำให้การแข่งขันและการตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น ซึ่งผลที่จะตามมาคือ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ถูกใช้อย่างฟุ่มเฟือย การพัฒนาต่าง ๆ ที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของทรัพยากรลดลง เป็นสาเหตุให้ระบบนิเวศถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดการผันแปรของฤดูกาล ระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้น ถือว่าเป็นความเสี่ยงสำคัญที่ส่งผลทำให้สาธารณภัยมีความรุนแรง ซ้ำซ้อน และส่งผลกระทบต่อวงกว้าง เป็นสาธารณภัยที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งเป็นความท้าทายของหลายประเทศทั่วโลกที่ต้องเผชิญหน้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเปรียบเทียบค่าสถิติการเกิดสาธารณภัยทั่วโลกในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๐) พบว่า มีสาธารณภัยเกิดเฉลี่ย ๓๔๓ ครั้งต่อปี มีผู้เสียชีวิต จำนวน ๑๑,๗๕๕ คนต่อปี และมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจคิดเป็น ๑๓๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ ซึ่งในทวีปเอเชีย มีสถิติการเกิดสาธารณภัยสูงสุดในโลก คิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของการเกิดสาธารณภัยทั่วโลก (แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๖๔ : บทนำ)

ในส่วนประเทศไทย จากการรายงานการประเมินสถานการณ์โลกด้านความเสี่ยงด้านสาธารณภัย (Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction : GAR) พบว่าประเทศไทยมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดสาธารณภัยที่มีความถี่และความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาเหตุหลักมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั่วโลก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้น ด้วยการประเมินให้เข้าใจความเสี่ยง การป้องกันและลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อมและการฟื้นฟูให้ดีกว่าเดิมมากขึ้น สำหรับสถานการณ์ภัยของประเทศไทยในช่วงเวลา ๑๐ ปีย้อนหลัง (พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๖๓) พบว่า ในด้านอัคคีภัย (Fire) สถิติการเกิดอัคคีภัยมีแนวโน้มลดลงแต่ในบางปีผู้เสียชีวิตมีจำนวนเพิ่มขึ้น ในด้านवादภัย (Wind Storm) สาเหตุของการเกิดवादภัยในประเทศไทย คือ พายุฝนฟ้าคะนอง พายุฤดูร้อน พายุลมมรสุม และพายุหมุนเขตร้อน (ดีเปรสชัน โซนร้อน ใต้ฝุ่น) และคลื่นพายุซัดฝั่ง (Storm Surge) ซึ่งเป็นอันตรายและสร้างความเสียหายอย่างมาก ในส่วนอุทกภัย (Flood) สาเหตุส่วนใหญ่มาจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดปกคลุมทะเลอันดามันและอ่าวไทย ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม รวมทั้งมรสุม

ตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดปกคลุมประเทศไทยและอ่าวไทยในช่วงเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ทำให้เกิดหย่อมความกดอากาศต่ำ ฝนตกหนักและสะสมเป็นเวลานาน เกิดน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลัน น้ำท่วมขังและน้ำล้นตลิ่ง ในด้านภัยจากดินถล่ม (Landslide) มักจะเกิดพร้อมกันหรือเกิดตามมาหลังจากเกิดน้ำป่าไหลหลาก ในส่วนแผ่นดินไหวและสึนามิ (Earthquake and Tsunami) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันตกได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวบ่อยครั้ง ในส่วน สึนามิเคยเกิดขึ้นบริเวณภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตและบ้านเรือนเสียหายจำนวนมาก ด้านภัยแล้ง (Drought) เป็นภัยที่เกิดจากธรรมชาติสภาพอากาศแห้งแล้งและขาดน้ำเป็นระยะเวลานาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและนอกจากนี้ ไม่ว่าจะเป็นภัยจากโรคระบาด (Pandemic) ภัยจากไฟป่าและหมอกควัน (Forest Fire and Smoke) ภัยจากมลพิษทางอากาศ PM.๒.๕ ภัยจากสารเคมี (Chemical Incidents) และภัยจากการคมนาคม (Transportation) จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่าสาธารณภัยส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาของประเทศทั้งมิติ ด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงของประเทศทั้งสิ้น (แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, ออนไลน์, ๒๕๖๕)

จากแนวโน้มของการเกิดสาธารณภัยที่มีความถี่ความรุนแรงและซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยจึงได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์โดยมุ่งหวังให้สังคมไทยสามารถลดความเสี่ยงเดิม ป้องกันความเสี่ยงใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคงปลอดภัยและยั่งยืนตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ ที่มีเป้าหมายสู่ “การรับรู้ - การปรับตัว - ฟื้นฟูเร็ว - อย่างยั่งยืน” (Resilience) โดยมุ่งเน้นไปที่การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยด้วยความตระหนักรู้ทุกภาคส่วนของสังคมไทย ให้เข้าใจความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้ครอบคลุมมิติเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย รวมทั้งส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้ครอบคลุมทุกมิติ ตลอดจนการจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการและเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน (แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๖๔ : ๑๓)

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งของภาครัฐมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ โดยมีหน้าที่และพันธกิจอย่างหลากหลายและหนึ่งในพันธกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา คือ ช่วยเหลือประชาชน สนับสนุนป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยและภัยพิบัติ จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา พบว่า การปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนผู้ที่ประสบภัยพิบัติมีประสิทธิภาพสามารถช่วยเหลือประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่ยังมีบางประเด็นในการปฏิบัติหน้าที่ที่อาจจะเกิดความล่าช้าเนื่องจากต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและการช่วยเหลือประชาชนหรือบรรเทาภัยพิบัติบางเหตุการณ์ยังขาดบุคลากรหรือกำลังพลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางหากบุคลากรหรือกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยเป็นอย่างดี จะส่งผลให้การดำเนินการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เช่น งบประมาณ กำลังพล ยุทโธปกรณ์ ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดีจะสามารถปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

จากแนวโน้มของการเกิดภัยพิบัติที่หลากหลายและมีความถี่สูงขึ้น ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเสียหายและได้รับความเดือดร้อน แต่ถ้ามีการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนเป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้เกิดความเสียหายน้อยลงหรือลดความรุนแรงลง จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษา สภาพปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
๓. เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ขอบเขตของการวิจัย

๑. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา โดยศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน ในการบริหารจัดการของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติและศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) หรือจุดแข็งและจุดอ่อนในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของอาสาสมัครฝ่ายป้องกันพลเรือน (อปพร.) เพื่อนำมาสังเคราะห์สร้างเป็นแนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. ขอบเขตด้านประชากร

- ๒.๑ ผู้บังคับบัญชา จำนวน ๒ นาย
  - ๒.๑.๑ รองผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
  - ๒.๑.๒ รองเสนาธิการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
- ๒.๒ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๑๐ คน
  - ๒.๒.๑ ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เทศบาล
  - ๒.๒.๒ ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล
  - ๒.๒.๓ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์ อปพร. จำนวน ๓ คน
  - ๒.๒.๔ ทหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน่วย นทพ. จำนวน ๕ นาย

๓. **ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา** หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ศูนย์ อปพร. เทศบาล และศูนย์ อปพร.องค์การบริหารส่วนตำบล

๔. **ขอบเขตด้านเวลา** เริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ถึง ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิเคราะห์แนวทางของการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จากแหล่งข้อมูลที่มาจากรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การพูดคุย การสนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและตรงประเด็นในเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จำนวน ๑๒ ท่าน ดังนี้

๑.๑.๑ ผู้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์สูงในด้านช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจำนวน ๒ นาย ได้แก่ รองผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และรองเสนาธิการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๑.๑.๒ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เทศบาล ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์ อปพร. จำนวน ๓ คน

๑.๑.๓ ทหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในหน่วย นทพ. จำนวน ๕ นาย

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิประกอบการวิเคราะห์ เช่น แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐) ข้อมูลสถานการณ์และแนวโน้มสาธารณภัยของโลกและประเทศไทย การบริหารจัดการสาธารณภัยในประเทศไทยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๒. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เมื่อรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาเอกสารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อสรุป สภาพปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อนในการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ เพื่อนำมากำหนดแนวทาง

ในการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติภัยของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
๒. ทำให้ทราบปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
๓. ได้แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

คำจำกัดความ

การส่งเสริม	หมายถึง	วิธีการ กระบวนการ รูปแบบ หรือฐานงาน (Flat form) ที่สามารถนำไปบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
สาธารณสุข	หมายถึง	ภัยที่เกิดกับคนหมู่มาก เช่น อัคคีภัย วัตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์และในสัตว์ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติหรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใด ๆ ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ
ภัยพิบัติ	หมายถึง	ภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ภัยพิบัติแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยพิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้น
อาสาสมัครฝ่ายป้องกันพลเรือน	หมายถึง	บุคคลที่อาสาสมัครมาปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันภัยพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๐ กำหนดชื่อย่อ “อปพร.” มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนภาคราชการและบรรเทาสาธารณภัย โดยแบ่งเขตความรับผิดชอบเป็นศูนย์ต่าง ๆ ดังนี้ ศูนย์ อปพร.กลาง ศูนย์ อปพร.เขต ศูนย์ อปพร.จังหวัด ศูนย์ อปพร.กรุงเทพมหานคร ศูนย์ อปพร.องค์การบริหารส่วนจังหวัด ศูนย์ อปพร.เมืองพัทยา ศูนย์ อปพร.อำเภอ ศูนย์ อปพร.เทศบาล และศูนย์ อปพร.องค์การบริหารส่วนตำบล

ดินถล่ม	หมายถึง	การเคลื่อนที่ของมวลดินและหินลงมาตามลาดเขาด้วยอิทธิพลของแรงโน้มถ่วงโลกและจะมีน้ำเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยน้ำจะเป็นตัวลดแรงต้านทานในการเคลื่อนที่ของมวลดินและจะทำให้คุณสมบัติของดินที่เป็นของแข็งเปลี่ยนไปเป็นของไหลได้ ดินถล่มมักเกิดตามมาหลังจากน้ำป่าไหลหลาก ในขณะที่เกิดพายุฝนตกหนักรุนแรงต่อเนื่อง หรือหลังการเกิดแผ่นดินไหว และในบางครั้งอาจเกิดดินยุบตัวได้เช่นกัน
ภัยแล้ง	หมายถึง	ภัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเกษตรของประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเกิดจากภาวะขาดฝนหรือฝนแล้งในช่วงฤดูฝนและเกิดภาวะฝนทิ้งช่วง

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา” ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารายละเอียดตามประเด็นหัวข้อต่อไปนี้

๑. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐)
๒. ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม
๓. สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณสุขโลก
๔. สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณสุขประเทศไทย
๕. การบริหารจัดการสาธารณสุขในประเทศไทย
๖. ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.)
๗. ข้อมูลพื้นฐานของอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน (อปพร.)
๘. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (Management Concept)
๙. ทฤษฎีการบริหาร 4M
๑๐. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๑๑. กรอบแนวคิดของการวิจัย
๑๒. สรุป

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐)

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศไทยมีเป้าหมายสูงสุด คือ “การรู้รับ - ปรับตัว - ฟื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน (Resilience)” โดยนำกรอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ กรอบแนวคิด ทั้งในและต่างประเทศ แนวโน้มสถานการณ์ภัยของโลกและประเทศไทยที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งบทเรียน การจัดการสาธารณสุขที่ผ่านมา เพื่อทบทวน ปรับปรุง และจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔ -๒๕๗๐ ให้เป็นไปตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยของประเทศ โดยเมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ฉบับดังกล่าวแล้วให้หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการให้เป็นไป ตามแผนและใช้เป็นแผนแม่บท (Master Plan) ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขของประเทศ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. นโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

๑.๑ มุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขด้วยการสร้างความตระหนักรู้ให้ ทุกภาคส่วนของสังคมไทยเข้าใจความเสี่ยงจากสาธารณสุขให้ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อนำไปประเมิน ความเสี่ยงและการใช้ข้อมูลความเสี่ยงประกอบการวางแผน การลงทุน และการตัดสินใจอย่างรู้ เท่าทันภัย

๑.๒ ส่งเสริมการวิจัยและประยุกต์ใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีและภูมิปัญญา โดยการยกระดับศักยภาพการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ

๑.๓ เสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศให้ครอบคลุมทุกมิติ

๑.๔ เสริมสร้างความเข้มแข็งการบูรณาการกับทุกภาคส่วนให้ยกระดับมาตรฐานระบบการจัดการในภาวะฉุกเฉินของประเทศให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลในการจัดการสาธารณภัยทุกระดับ พร้อมทั้งการบรรเทาทุกข์และช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์

๑.๕ พัฒนาระบบการฟื้นฟูอย่างยั่งยืนโดยจัดให้มีการซ่อมสร้างและฟื้นฟูให้กลับคืนสู่สภาวะปกติโดยเร็วหรือให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม เพื่อลดความเสี่ยงเดิมและป้องกันความเสี่ยงใหม่

๒. ยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

ยุทธศาสตร์ของแผนฉบับนี้เป็นการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนยกระดับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยไปสู่มาตรฐานตามหลักสากลเพื่อสร้างการรู้เท่าทันภัยและภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ๕ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

๒.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นแนวคิดและวิถีปฏิบัติในการลดโอกาสของความรุนแรงและผลกระทบ ที่เกิดจากสาธารณภัยได้ด้วยการประเมินความเสี่ยงเพื่อนำมากำหนดนโยบาย แผนและมาตรการเพื่อแก้ไขต้นเหตุของปัญหาในการลดความเสี่ยงที่เกิดแก่ชุมชนและสังคม โดยการมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิมและป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่ด้วยการลดความล่อแหลม ลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพในการจัดการให้สังคมมีความพร้อมในการเผชิญเหตุ และฟื้นฟูให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม อันนำไปสู่การ รู้รับ - ปรับตัว - ฟื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน (Resilience)

๒.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการและประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย เป็นการปรับปรุงกระบวนการทำงานที่มีอยู่เดิมให้มีคุณภาพ รวมถึงการใช้นวัตกรรมจากองค์ความรู้เทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการสาธารณภัยของประเทศเกิดประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้ฐานข้อมูลองค์ความรู้ เทคโนโลยีการลงทุน บุคลากร องค์กรที่เกี่ยวข้อง การวิจัยและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย การทบทวนและบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้าใจ ความตระหนักและเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัจจุบันสาธารณภัยที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มทวีความรุนแรง มีความถี่ในการเกิดขึ้นและมีลักษณะการเกิดที่ไม่แน่นอน ผันผวนตลอดเวลา มีความซับซ้อน ทำให้การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยรูปแบบเดิมไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน

การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยการสร้างและพัฒนากิจการความเสี่ยงจากสาธารณภัย รูปแบบใหม่เพื่อรับมือกับสาธารณภัยที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างภูมิคุ้มกันจากสาธารณภัยในทุกภาคส่วน โดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management : CBDRM) เป็นแนวทางและวางรากฐานให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอย่างเข้มแข็งการพัฒนาศักยภาพให้ชุมชนหรือเมืองมีความสามารถรับมือและปรับตัวกับสาธารณภัยที่เปลี่ยนแปลงไป (Smart Community/City) รวมถึงการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้หรือการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ เช่น การบริการ ผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการ (Service, Product, Process) ที่มีคุณค่า (Value Creation) สามารถพัฒนาต่อยอดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่ดีขึ้นเป็นมาตรฐานและมีความยั่งยืน

๒.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนระหว่างประเทศ
ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย จากสถิติสาธารณภัยของโลกแสดงให้เห็นแนวโน้มการเกิดสาธารณภัยที่มีความรุนแรงและความถี่มากขึ้น ประกอบกับข้อมูลจากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) ซึ่งให้เห็นว่าภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมีความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัยสูงที่สุดในโลก ทั้งรูปแบบเดิมและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้การพัฒนาต่าง ๆ ต้องหยุดชะงักส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ประชาคมโลกจึงตระหนักถึงความสำคัญในการยกระดับความร่วมมือในเชิงหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) เพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ขณะเดียวกันประเทศไทยจำเป็นต้องเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนการจัดการสาธารณภัย และประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมในทุก ๆ ระดับร่วมกับประเทศต่าง ๆ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายในระดับสากล โดยการนำแนวคิดกรอบการพัฒนาระดับโลกที่เกี่ยวข้อง เช่น การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นต้น มาเชื่อมโยง (Coherence) และปรับใช้กับแผนพัฒนาทุกภาคส่วนเพื่อการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามบริบทของประเทศสู่การปฏิบัติตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับชุมชน (Localization) รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงนอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพระบบการจัดการสาธารณภัยของประเทศผ่านการเรียนรู้ร่วมกันสร้างระบบการบูรณาการทรัพยากรที่เหมาะสม สนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อสร้างความร่วมมือ ความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Risk-Informed) ให้เกิดความตระหนักในการลงทุนที่คำนึงถึงความเสี่ยงจากสาธารณภัยและประโยชน์ที่ได้รับอย่างรอบด้าน และสมดุลอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือแบบเป็นหุ้นส่วน (Partnership) จากทุกภาคส่วนในทุกระดับอย่างครอบคลุม (Inclusive approach) โดยแต่ละประเทศต้องเห็นพ้องร่วมกันในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมที่คำนึงถึงความเสี่ยงจากสาธารณภัยรวมถึงการประชุมหารือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลผลิตอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดโดยการส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยให้มีความมั่นคง (Security) มีความมั่งคั่งและยั่งยืน (Sustainability) มีสถานะและเกียรติภูมิ (Status) มาตรฐานสากล (Standard) และมีเอกภาพที่มีพลัง (Synergy)

๒.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ

การจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นการปฏิบัติการเผชิญเหตุเพื่อบรรเทาความรุนแรงของสาธารณภัย รวมทั้งการรักษาขวัญกำลังใจ การสร้างความมั่นใจและปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นระเบียบของเจ้าหน้าที่และประชาชนโดยให้ยึดถือว่าการรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นเรื่องเร่งด่วนลำดับแรกที่จะต้องเร่งเข้าระงับเหตุและให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้การจัดการในภาวะฉุกเฉินต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐาน เอกภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า โดยการจัดโครงสร้างองค์กรปฏิบัติ ระบบการจัดการทรัพยากรและแบ่งมอบภารกิจความรับผิดชอบตามความเหมาะสม ทรัพย์สิน ทรัพยากร สภาพแวดล้อมและสังคมให้มีผลกระทบน้อยที่สุด ดังนั้นในภาวะปกติจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมไว้เพื่อให้สามารถเผชิญกับเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้นเพื่อเร่งดูแลประชาชนให้กลับมาใช้ชีวิตตามปกติโดยเร็ว

๒.๔.๑ แนวคิดการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

๒.๔.๑.๑ มาตรฐานการจัดการในภาวะฉุกเฉินให้มีการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน ภายใต้รูปแบบ ระบบและความเข้าใจที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การจัดการสาธารณภัยสามารถเชื่อมต่อนพื้นที่และภารกิจของหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทันทีโดยการนำระบบการบัญชาการเหตุการณ์มาใช้กับหน่วยงานที่มีหน้าที่เข้าปฏิบัติการเผชิญเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้น

๒.๔.๑.๒ เอกภาพการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ให้มีการกำหนดลำดับการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะรับหน้าที่และภารกิจจากผู้ใดหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานหลักในการเผชิญเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้น หน่วยงานใดทำหน้าที่สนับสนุน รวมทั้งมีการแบ่งความรับผิดชอบต่อสถานการณ์ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ กลยุทธ์ วิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในการเผชิญเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้นสามารถปฏิบัติงานได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างรวดเร็ว ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๑.๓ ความยืดหยุ่นของโครงสร้างองค์กรการจัดการในภาวะฉุกเฉิน ให้มีโครงสร้างองค์กรปฏิบัติที่มีความยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถตอบโต้กับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกประเภทและทุกขนาด เนื่องจากต้องอาศัยการประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงาน ขอบเขตอำนาจหน้าที่ พื้นที่รับผิดชอบ รวมถึงสาขาวิชาชีพที่หลากหลาย ดังนั้น โครงสร้างขององค์กรปฏิบัติจึงต้องมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยอาจปรับเปลี่ยนทั้งบุคลากร บทบาทหน้าที่ กิจกรรมและจำนวน

๒.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

หลังจากการจัดการในภาวะฉุกเฉินจากสาธารณภัยก็จะเข้าสู่ระยะฟื้นฟู โดยใช้กระบวนการฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation) และซ่อมสร้าง (Reconstruction) ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อปรับสภาพระบบ

สาธารณสุขบุคลากรดำรงชีวิตและสภาวะวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติ หรือพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมตามความเหมาะสม โดยแบ่งระยะเวลาในการดำเนินการออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น เป็นการดำเนินการเพื่อบรรเทาหรือช่วยเหลือเมื่อภาวะฉุกเฉินได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่ให้เกิดอันตรายหรือสาธารณสุขภัยซ้ำอีก เช่น การประเมินความเสียหายขั้นพื้นฐาน การจัดที่พักอาศัยชั่วคราว และการให้บริการสาธารณสุขระยะกลาง เป็นการดำเนินการต่อเนื่องเพื่อฟื้นฟูหรือสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตขึ้นใหม่ เช่น การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสภาพจิตใจ ร่างกาย และสังคมของผู้ประสบภัย และ ระยะยาว เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากระยะกลาง เช่น การซ่อมสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งอาจจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการยาวนาน นับจากเกิดสาธารณสุขภัยไปจนกว่าสถานการณ์จะกลับเข้าสู่สภาวะปกติ เพื่อการฟื้นฟูให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม

๒.๕.๑ แนวคิดในการฟื้นฟู

๒.๕.๑.๑ แนวคิดการพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) มุ่งให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิมและป้องกันไม่ให้ความเสี่ยงใหม่เกิดขึ้น เพื่อมุ่งสู่การเป็นชุมชนหรือสังคมที่มีความพร้อมรับและฟื้นกลับเร็วต่อสาธารณสุขอย่างยั่งยืน (Resilience) ประกอบด้วยแนวทางมาตรการต่างๆ ทางด้านการฟื้นฟู ได้แก่ ๑) การช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อให้การดำรงชีวิตกลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว ๒) ผู้ประสบภัยมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้เกิดการยอมรับและมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะดำเนินการ ๓) การพิจารณาประเด็นความเสี่ยงจากสาธารณสุขในการดำเนินการฟื้นคืนสภาพและการสร้างใหม่ ๔) การดำเนินการซ่อมสร้างให้เร็วขึ้น (Building Back Faster) เท่าที่สามารถทำได้เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดตามมาโดยเฉพาะทางด้านดำรงชีวิต ๕) การสร้างใหม่ให้มีความมั่นคงแข็งแรงกว่าเดิม (Building Back Stronger) เพื่อให้สามารถทนต่อสาธารณสุขในอนาคต ๖) การให้ความสำคัญกับการซ่อมสร้างแก่กลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขมากที่สุด (Building Back Inclusively) และ ๗) การปรับวิถีชีวิตที่ไม่คุ้นเคยให้เป็นสิ่งปกติใหม่ (New Normal) ในการรับมือสาธารณสุขรูปแบบใหม่ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้หากรัฐสามารถดำเนินการฟื้นฟูได้ตามแนวทางดังกล่าว จะส่งผลต่อการใช้งบประมาณในการลงทุนด้านการฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่าอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามการฟื้นฟูที่ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม โดยเฉพาะในกระบวนการฟื้นฟูสภาพและการซ่อมสร้างเป็นการดำเนินการที่ต้องใช้ระยะเวลานานและมักจะถูกกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาประเทศ ซึ่งถือเป็นมาตรการทางด้านการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการเป็นลำดับต้น ๆ เพื่อสร้างความพร้อมรับและฟื้นกลับเร็ว ให้แก่ประเทศ

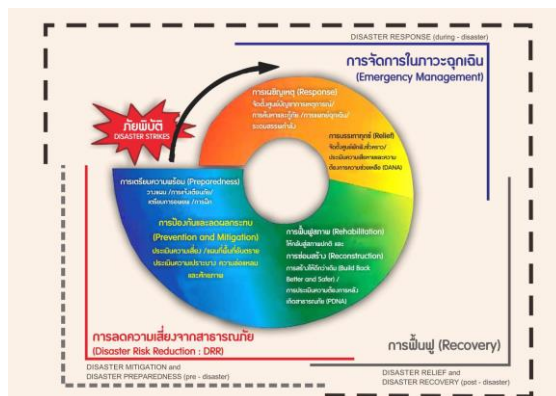
๒.๕.๑.๒ เครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยที่สามารถนำมาวิเคราะห์ ประมวลผลและนำไปประกอบในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม ได้แก่ ๑) ก่อนเกิดภัย (ระยะ ๐) เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการประเมินและการวางแผนและ ๒) หลังเกิดภัย (ระยะที่ ๑ ถึง ระยะที่ ๔) แบ่งเป็น ระยะที่ ๑ เป็นการประเมินและวิเคราะห์ผลกระทบเบื้องต้น (Initial Assessment) ภายใน ๓ วันแรก โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก

ระยะที่ ๒ เป็นการประเมินอย่างรวดเร็ว (Rapid Assessment) ต่อจากระยะที่ ๑ ประมาณ ๒ สัปดาห์ โดยการใช้ข้อมูลปฐมภูมิเพิ่มเติมที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบและดำเนินการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์อย่างเร่งด่วน การดำเนินการดังกล่าวทั้ง ๒ ระยะจะใช้แนวทางการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Need Assessment : DANA) เป็นเครื่องมือในการประเมินระยะที่ ๓ ถึง ระยะที่ ๔ จะใช้แนวทางการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณภัย (Post- Disaster Need Assessment : PDNA) เป็นเครื่องมือในการประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินแบบเชิงลึก (In-depth Assessment) ต่อเนื่องจากระยะที่ ๒ ในรายละเอียดของแต่ละสาขาหรือภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบมาใช้ในการประเมินไปสู่กระบวนการวางแผนฟื้นฟูต่อไป

๓. หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๓.๑ วงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย เป็นแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่อธิบายให้เห็นถึงลักษณะวงจร เพื่อรับมือกับภัยซึ่งมีลักษณะการเกิดที่ยากแก่การคาดการณ์ผลที่เกิดขึ้น โดยอาจมีรูปแบบการเกิดไม่ซ้ำเดิมและไม่จำเป็นต้องเป็นลำดับก่อนหลังเสมอไป (Non Linear) จึงต้องมีการดำเนินการในลักษณะเป็นวงรอบ (Closed Loop) อย่างต่อเนื่องไม่สามารถแยกส่วนเฉพาะในแต่ละกระบวนการ ดังนั้น การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยจึงเป็นการจัดการสาธารณภัยแบบองค์รวม (Holistic Approach) เพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืน ตั้งแต่การป้องกันและลดผลกระทบการเตรียมความพร้อมการเผชิญเหตุและการบรรเทาทุกข์ตลอดจนการฟื้นฟู ซึ่งการดำเนินการในแต่ละช่วงเวลาการเกิดสาธารณภัยอาจมีความคาบเกี่ยวกัน (Over lap) รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการขึ้นอยู่กับความรุนแรงของภัยเป็นสำคัญดังแผนภาพที่ ๒-๑

แผนภาพที่ ๒-๑ วงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management: DRM) เพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืน (Resilience)

ที่มา : แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม, ๒๕๖๔

๓.๒ กลไกการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๓.๒.๑ ระดับนโยบาย

๓.๒.๑.๑ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) มีหน้าที่กำหนดนโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติบูรณาการพัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ระหว่างหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานภาคเอกชนให้มีประสิทธิภาพโดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุในมาตรา ๖ และมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐

๓.๒.๑.๒ คณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ (กปอ.) มีหน้าที่เสนอแนะนโยบาย มาตรการและแนวทางเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติภัย เสนอแนะแนวทางปฏิบัติและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔

๓.๒.๑.๓ คณะกรรมการบริหารระบบการเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ (กภช.) มีหน้าที่เสนอจัดทำมาตรการ แนวทาง นโยบาย และแผนการบริหารระบบการเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ รวมทั้งแผนงานและโครงการในการบริหารระบบการเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารระบบการเตือนภัยพิบัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

๓.๒.๒ ระดับปฏิบัติ

องค์กรปฏิบัติที่เป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกและการประสานการปฏิบัติของหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยทั้งในภาวะปกติและภาวะที่คาดว่าจะเกิดหรือเกิดสาธารณภัยภายใต้แนวคิด “ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (Emergency Operation Center : EOC)” โดยมีหน้าที่ในการบังคับบัญชา อำนวยการ ควบคุม กำกับ และประสานการปฏิบัติระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ พร้อมทั้ง ให้กำหนดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และมอบหมายภารกิจหน้าที่ต่าง ๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน รวมถึงจัดทำแนวปฏิบัติหรือคู่มือการปฏิบัติงานตามขั้นตอนในแต่ละระดับการปฏิบัติการ (Level of Activation) และจัดให้มีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ องค์กรปฏิบัติในแต่ละระดับมีดังต่อไปนี้

๓.๒.๒.๑ กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บกปภ.ช.) ทำหน้าที่บังคับบัญชา อำนวยการ ควบคุม กำกับ ดูแลและประสานการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นรองผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติการจัดการสาธารณภัย แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ โดยการจัดการสาธารณภัยขนาดเล็ก (ระดับ ๑) มีนายอำเภอเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีหน้าที่ ควบคุมและสั่งการ และสาธารณภัยขนาดกลาง (ระดับ ๒) มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีหน้าที่ ควบคุม สั่งการและบัญชาการในกรณีการ

จัดการสาธารณสุขขนาดใหญ่ (ระดับ ๓) มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและกรณีการจัดการสาธารณสุขร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ ๔) มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ควบคุม สั่งการและบัญชาการ โดยการเกิดสาธารณสุขในระดับ ๓ และ ๔ จะมีจัดตั้งกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติขึ้น

๓.๒.๒.๒ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขกลาง (กอปก.ก.) ทำหน้าที่ประสานงานบูรณาการข้อมูลและการปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของสรรพกำลัง เครื่องมืออุปกรณ์ แผนปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขทั้งระบบในภาวะปกติและในภาวะใกล้เกิดภัย ทำหน้าที่เตรียมการเผชิญเหตุติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประเมินสถานการณ์ และแจ้งเตือนภัย พร้อมทั้งรายงานและเสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติหรือนายกรัฐมนตรี ตามแต่ระดับการจัดการสาธารณสุขเพื่อตัดสินใจในการรับมือ โดยมีอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขเป็นผู้อำนวยการกลาง

๓.๒.๒.๓ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด (กอปก.จ.) ทำหน้าที่อำนวยการ ควบคุม สนับสนุนและประสานการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดที่รับผิดชอบ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการ รองผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นรองผู้อำนวยการ ทั้งนี้ให้มีการจัดประชุมกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

๓.๒.๒.๔ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขอำเภอ (กอปก.อ.) ทำหน้าที่อำนวยการ ควบคุม สนับสนุนและประสานการปฏิบัติกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขและปฏิบัติงานตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดมอบหมาย โดยมีนายอำเภอเป็นผู้อำนวยการ ทั้งนี้ให้มีการจัดประชุมกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขอำเภออย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

๓.๒.๒.๕ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขเทศบาล (กอปก.ทน./ทม./ทต.) ทำหน้าที่อำนวยการ ควบคุม ปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข เผชิญเหตุและแจ้งเตือนภัยเมื่อเกิดสาธารณสุขขึ้น พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขของเทศบาลให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดและแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขอำเภอ รวมถึงมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดและผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมายพร้อมทั้งสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับหรือใกล้เคียงหรือเขตพื้นที่อื่นเมื่อได้รับการร้องขอ โดยมีนายกเทศมนตรี/ผู้อำนวยการเทศบาลเป็นผู้อำนวยการ ทั้งนี้ ให้มีการจัดประชุมกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขเทศบาลอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

๓.๒.๒.๖ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุของค์การบริหารส่วนตำบล (กอปก.อบต.) ทำหน้าที่อำนวยการ ควบคุม ปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข เผชิญเหตุและแจ้งเตือนภัยเมื่อเกิดสาธารณสุขขึ้นพร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการในการ

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดและแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ รวมถึงมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดและผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมายพร้อมทั้งสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับหรือใกล้เคียงหรือเขตพื้นที่อื่นเมื่อได้รับการร้องขอ โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนตำบลเป็นผู้อำนวยการ ทั้งนี้ ให้มีการจัดประชุมกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

๓.๒.๒.๗ กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร (กอปภ.กทม.) ทำหน้าที่อำนาจการ ควบคุม สนับสนุน ประสานการปฏิบัติในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตกรุงเทพมหานคร และจัดทำแผนปฏิบัติการหรือแผนเผชิญเหตุตามประเภทความเสี่ยงภัยให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร รวมทั้งดำเนินการสนับสนุนการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและเป็นหน่วยเผชิญเหตุเมื่อเกิดสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบโดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในฐานะผู้อำนวยการเป็นผู้รับผิดชอบ มีอำนาจหน้าที่และแนวทางปฏิบัติตามหมวด ๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ทั้งนี้ ให้มีการจัดประชุมกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง รวมทั้งมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด

๓.๒.๒.๘ กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานเขต (กอปภ.สนข.) ทำหน้าที่รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตของตนและมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานครตามที่ได้รับมอบหมาย โดยให้ส่วนราชการและหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งภาคเอกชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ร่วมปฏิบัติงานในกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสำนักงานเขต โดยมีผู้อำนวยการเขตเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร

๓.๒.๒.๙ กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมืองพัทยา (กอปภ.เมืองพัทยา) ทำหน้าที่อำนาจการ ควบคุม ปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เผชิญเหตุและแจ้งเตือนภัยเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้นพร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเมืองพัทยาให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดและแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอรวมถึงมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดและผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับหรือใกล้เคียงหรือเขตพื้นที่อื่นเมื่อได้รับการร้องขอ โดยมีนายกเมืองพัทยา เป็นผู้อำนวยการ ทั้งนี้ ให้มีการจัดประชุมกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเมืองพัทยาอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง ทั้งนี้ เมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้นให้องค์กรปฏิบัติในแต่ละระดับ ดังกล่าวข้างต้นปฏิบัติงานตามขั้นตอนในแต่ละระดับการปฏิบัติการ (Level of Activation) พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ศูนย์บัญชาการ เหตุการณ์ขึ้นตามระดับการจัดการสาธารณภัยโดยให้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติในการจัดตั้งองค์กรปฏิบัติการจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ

ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม

รัฐบาลกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ประเทศในระยะยาว และนำประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยมีพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นกลไกในการจัดทำและขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ชาติ การวิจัยและนวัตกรรมซึ่งมีความสำคัญต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ จึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในระยะยาวที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)

๑. วิสัยทัศน์

“ประเทศไทยใช้การวิจัยและนวัตกรรมเป็นกำลังอำนาจแห่งชาติ เพื่อก้าวไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วภายใน ๒๐ ปี ด้วยความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

๒. เป้าประสงค์

การวิจัยและนวัตกรรมทำให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของห่วงโซ่การผลิตและการบริการ ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงใน ตลาดโลกและสร้างความเข้มแข็งให้ กับชุมชนและสังคม รวมทั้งเป็นเจ้าของ เทคโนโลยี ในสาขาที่ สำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดย สามารถใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้จริง และเพิ่มขีดความสามารถของภาคการผลิตและบริการ สามารถใช้ แก้ปัญหาและเกิดผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมี นัยสำคัญ สร้างขีดความสามารถทางความรู้ด้านวิชาการ เทคโนโลยีฐาน และสร้างนวัตกรรมทางสังคม ให้เป็นรากฐานของประเทศ สำหรับการเติบโตในระยะยาว

๓. ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

การวางยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) เป็นการ วิเคราะห์แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงของโลก ที่ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทิศทางใน การขับเคลื่อนประเทศและปรับเปลี่ยนระบบวิจัยและนวัตกรรมในปัจจุบันผนวกกับการวิเคราะห์ ถึงสถานภาพของระบบวิจัยและนวัตกรรมของประเทศที่มีทั้งจุดแข็งที่เป็นโอกาสและความท้าทายใน การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และ เป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงกำหนดยุทธศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของ

ประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และระบบวิจัยและ นวัตกรรมของประเทศ

โครงสร้างของยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย “ประเด็นยุทธศาสตร์” ในแต่ละประเด็น ยุทธศาสตร์ จะประกอบด้วย แผนงานวิจัยและนวัตกรรม โดยในแต่ละแผนงานได้กำหนดขอบเขตของ แผนงานนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนในระดับแผนแม่บทจนถึงแผนในระดับปฏิบัติการ

ต่อไป ซึ่งขอบเขตของแผนงานนั้น ๆ ครอบคลุมถึงการวิจัย เชิงนโยบาย (Policy Research) ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาเป็นนโยบายได้ ทั้งนี้ แผนงานในยุทธศาสตร์ที่ ๑ และ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เป็น “แผนงานวิจัยและนวัตกรรมสำคัญ (Spearhead Research and Innovation Program)” ที่จะถูกให้ความสำคัญในช่วงระยะเริ่มต้นของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) เพื่อให้มีผลลัพธ์ (Outcome) ในระยะ ๓-๕ ปี โดยแผนงานวิจัยและนวัตกรรมสำคัญจะได้รับการทบทวนและปรับปรุงเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมเพื่อให้ก้าวทันต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากการกำหนดขอบเขตของการวิจัยและนวัตกรรมในแผนงานวิจัยและนวัตกรรมสำคัญ ที่กำหนดไว้ใน ยุทธศาสตร์นี้ ในอนาคตหน่วยงานในระบวิวิจัยและนวัตกรรมยังสามารถเสนอแผนงานวิจัยและนวัตกรรมสำคัญ และแผนงานวิจัยและนวัตกรรม หรือโครงการวิจัยอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ใน ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) นี้

๓.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม เน้นประเด็นสำคัญทางสังคม ของประเทศที่ต้องใช้การวิจัยและนวัตกรรม เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมไทย ได้แก่ การเข้าสู่สังคมสูงวัย แรงงานทักษะสูงและเฉพาะทางซึ่งมีแนวโน้มขาดแคลน แรงงานทักษะต่ำซึ่งมีโอกาสตกงาน การแก้ปัญหา ความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของรัฐ การเตรียมความพร้อมของสังคมไทยให้พร้อมรองรับกระแสโลกาภิวัตน์ของวัฒนธรรมโลกที่รวดเร็วขึ้นในยุคดิจิทัล และการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ

๓.๑.๑ วัตถุประสงค์

๓.๑.๑ ๑ เตรียมความพร้อมประชากรทุกช่วงวัยให้พร้อมเรียนรู้ตลอดชีวิต มีอาชีพที่ดี อยู่ร่วมกันและดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า เพื่อเข้าสู่สังคมสูงวัยและสังคมในศตวรรษที่ ๒๑

๓.๑.๑ ๒ ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยยึดแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงบริการสุขภาพ ด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะ บริการสาธารณสุข และ สวัสดิการสังคมอื่น ๆ ที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและทั่วถึง

๓.๑.๑ ๓ พัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริน้ำจากฟ้า น้ำผิวดิน และน้ำบาดาล) ให้มีประสิทธิภาพ ในด้านปริมาณ คุณภาพ เวลาและสถานที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม จนเกินความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ รวมทั้งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและปรับตัวต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๓.๑.๑ ๔ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประชากรทุกกลุ่ม เพิ่มการกระจายความเจริญไปสู่ ท้องถิ่นและชุมชน และพัฒนาเมืองน่าอยู่ในภูมิภาค

๓.๑.๒ แผนงานวิจัยและนวัตกรรมสำคัญ

๓.๑.๒.๑ การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ มุ่งเน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการประเมินและคาดการณ์ทางอุทกวิทยาในเชิงพื้นที่ การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการในพื้นที่เมืองใหญ่ / เมืองท่องเที่ยว / เมืองอุตสาหกรรม / พื้นที่ลุ่มน้ำของประเทศ การบริหารจัดการน้ำนอกเขตชลประทาน การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่จำเป็นในการกักเก็บ/การระบายน้ำที่เหมาะสมตามภูมิสังคม การป้องกันและควบคุมมลพิษทางน้ำและการใช้ แบบจำลองคณิตศาสตร์ในการศึกษาและ หาแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (น้ำจากฟ้า น้ำผิวดิน และ น้ำบาดาล) ในระดับลุ่มน้ำเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศในมิติเชิงปริมาณ คุณภาพ และ สถานที่

๓.๑.๒.๒ ระบบน้ำชุมชนและเกษตร มุ่งเน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาระบบนิเวศวิทยาของแหล่งต้นน้ำการศึกษาปริมาณ และแหล่งน้ำต้นทุน ระบบการเก็บน้ำและระบบการใช้น้ำที่เหมาะสมกับการเกษตรของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนา พื้นที่สูงและพื้นที่ลุ่มแบบบูรณาการ การบริหารจัดการน้ำและพื้นที่การเกษตรที่เหมาะสม และการคุ้มครองพื้นที่ เกษตรกรรม การวิจัยและพัฒนา และการถ่ายทอดเทคโนโลยีของระบบการให้น้ำที่เหมาะสมกับการเกษตรของชุมชนเป้าหมาย การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในภาคการเกษตร/ภาคครัวเรือน การใช้น้ำในช่วงน้ำแล้งและ น้ำหลากในภาคเกษตร การเพิ่มประสิทธิภาพระบบรวบรวมระบบบำบัดน้ำเสียและการนำกลับมาใช้ของชุมชน การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อจัดทำแผนที่ผิวน้ำ

๓.๑.๒.๓ การลดก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการเติบโตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ มุ่งเน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหน่วยกิจกรรมที่ เป็นค่าเฉพาะของประเทศ การพัฒนาฐานข้อมูลการดำเนินการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศให้ได้มาตรฐานและสามารถ เชื่อมโยงกันได้ การลดและการกักเก็บก๊าซเรือนกระจกภาคเกษตรและป่าไม้ กลไกการสนับสนุนทุกภาคส่วน ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนเพื่อเศรษฐกิจสีเขียว การส่งเสริมอุตสาหกรรม เชิงนิเวศ ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก การทดแทนเทคโนโลยีที่มีอยู่กับ เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเหมาะสมกับประเทศไทย

๓.๑.๒.๔. การปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งเน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจำลองภูมิอากาศในอนาคตให้มีความถูกต้อง แม่นยำ ระบบการเตือนภัยล่วงหน้าและระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS) ในอนาคตโดยมุ่งเน้นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง การประเมินผลกระทบต่อพื้นที่เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนการปรับตัว แผนป้องกันเมืองและการวางผังเมือง ระบบการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉินและแนวทางการจัดการโดยมีชุมชน เป็นศูนย์กลาง ระบบการฟื้นฟูหลังการเกิดภัยพิบัติที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประสบภัยได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม การแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล การพัฒนากลไกหรือเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการปรับตัว ต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศด้านต่าง ๆ ความมั่นคงของมนุษย์ต่อการเปลี่ยนแปลงของ ภูมิอากาศโลกในอนาคต การสร้างองค์ความรู้ใหม่และสร้างกลไกการบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ชั้นบรรยากาศและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อลดผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อทรัพยากรโลกและสิ่งแวดล้อมในอนาคตบนพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓.๑.๒.๕ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม การหยุดยั้งการสูญเสียชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในภาวะถูกคุกคามหรือใกล้สูญพันธุ์ การสนับสนุนและยกระดับงานวิจัยเชิงลึกที่เกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมจากมนุษย์ การปรับเปลี่ยนไปสู่การผลิตและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการลดและการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย การบูรณาการ จัดการคุณภาพอากาศและมลพิษทางอากาศ ในพื้นที่วิกฤตทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การวิจัยเชิงป้องกัน/ คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการป้องกันภัยธรรมชาติ การพัฒนา นวัตกรรมและการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และสังคมที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบการจัดการให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลกซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกัน การสร้าง องค์ความรู้ จิตสำนึก และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชน และเครือข่ายนักวิจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การยกระดับฐานข้อมูล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานสากลและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างบูรณาการ เพื่อเป็น โครงสร้างพื้นฐานในการเฝ้าระวังเตือนภัยและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณสุขโลก

จากการคาดการณ์จำนวนประชากรโลกจะเพิ่มสูงขึ้นถึง ๙,๗๐๐ ล้านคน ภายในปี พ.ศ. ๒๕๙๓ ทำให้ความต้องการสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพิ่มสูงขึ้นและยังทำให้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญ คือ การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ ซึ่งนับเป็นกลุ่มเปราะบางเมื่อเกิดสาธารณสุขภัยที่ต้องได้รับการดูแลเป็นการเฉพาะ นอกจากนี้ ยังพบว่าการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเติบโตทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้าและการลงทุน เป็นสาเหตุที่ทำให้มีการแข่งขันและการตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น ซึ่งผลที่จะตามมาคือทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ถูกใช้อย่างฟุ่มเฟือย การพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชีตจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของทรัพยากรลดลง เป็นเหตุให้ระบบนิเวศถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดการผันแปรของฤดูกาล ระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้นถือเป็นความเสี่ยงสำคัญที่ส่งผลให้เกิดสาธารณสุขภัยที่มีความรุนแรง ซับซ้อนและส่งผลกระทบในวงกว้างเป็นสาธารณสุขภัยที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งเป็นความท้าทายของหลายประเทศทั่วโลกที่ต้องเผชิญหน้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสถิติการเกิดสาธารณสุขภัยทั่วโลกในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๐) พบว่า มีสาธารณสุขภัยเกิดขึ้นเฉลี่ย ๓๔๓ ครั้งต่อปี มีผู้เสียชีวิต จำนวน

๑๑,๗๕๕ คนต่อปี และมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจคิดเป็น ๑๓๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งในทวีปเอเชียมีสถิติการเกิดสาธารณภัยสูงที่สุดในโลก คิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของการเกิดสาธารณภัยทั่วโลก โดยมีอุทกภัยและวาตภัยเป็นสาเหตุหลัก ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและผู้ได้รับผลกระทบสูงที่สุด แม้ว่าการเกิดสาธารณภัยจะมีความถี่และความรุนแรงเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจสูงขึ้นแต่กลับพบว่าจำนวนผู้เสียชีวิตมีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทุกประเทศมีการลงทุนเพื่อการจัดการสาธารณภัยที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยให้ความสำคัญกับกรอบการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓ และกำหนดแนวทาง นโยบายในการจัดการสาธารณภัยด้วยนวัตกรรมเชิงแนวคิดที่มีความยืดหยุ่นและรวดเร็ว มีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ เพื่อการจัดการปัญหาหลาย ๆ ด้านเข้าไว้ด้วยกัน กอปรกับยุทธศาสตร์ชาติกับโรดคูฉบับใหม่และโรดคูฉบับใหม่ ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศเพื่อให้ความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถรับมือและลดความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของได้ ขณะเดียวกันยังมีศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของประเทศให้สามารถ “ล้มแล้วลุกไว” (Resilience) (แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๖๔ : บทนำ)

สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณภัยประเทศไทย

จากผลการศึกษาและสถิติต่าง ๆ พบว่า ประเทศไทยมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดสาธารณภัยที่มีความถี่และความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นด้วยการประเมินให้เข้าใจความเสี่ยง การป้องกันและลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อมและการฟื้นฟูให้ดีกว่าเดิมมากขึ้น ซึ่งภัยต่าง ๆ ในประเทศไทยมีดังนี้

๑. อัคคีภัย (Fire)

เป็นภัยที่เกิดจากไฟ ซึ่งไฟเป็นพลังงานอย่างหนึ่งที่ทำให้ความร้อน เมื่อขาดการควบคุมและดูแลจะทำให้เกิดการติดต่อกลุกลามไปตามบริเวณที่มีเชื้อเพลิงจนเกิดการลุกลามต่อเนื่อง หากปล่อยเวลาของการลุกลามนานเกินไปและเกิดการลุกลามมากยิ่งขึ้น สภาวะของไฟจะรุนแรงมากขึ้น ถ้าการลุกลามมีเชื้อเพลิงหนุ่หรือมีไอของเชื้อเพลิงถูกขับออกมาความรุนแรงก็จะมากยิ่งขึ้น ซึ่งเชื้อเพลิง ได้แก่ สารเคมี วัตถุใด ๆ ที่มีสถานะเป็นของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซที่อยู่ในภาวะพร้อมจะเกิดการสันดาปจากการจุดติดใด ๆ หรือจากการสันดาปเอง

๒. วาตภัย (Wind Storm)

เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีสาเหตุจากลมแรงจนทำให้เกิดความเสียหายแก่อาคารบ้านเรือนสิ่งก่อสร้าง ต้นไม้ เรือกสวนไร่นา ยานพาหนะ และระบบสาธารณูปโภค เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบสื่อสารโทรคมนาคมรวมถึงชีวิตของประชาชน สำหรับประเทศไทย สาเหตุของวาตภัย คือ พายุฝนฟ้าคะนอง พายุฤดูร้อนพายุลมวง และพายุหมุนเขตร้อน (ดีเปรสชัน ไชนัน ใต้ฝุ่น) โดยเฉพาะพายุหมุนเขตร้อนจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่เป็นบริเวณกว้างนับร้อยตารางกิโลเมตร (บริเวณรอบศูนย์กลางของพายุจะเป็นบริเวณที่ได้รับผลกระทบจากวาตภัยมากที่สุด) หากพายุมีกำลัง

แรงขึ้นเป็นพายุโซนร้อนหรือไต้ฝุ่นจะก่อให้เกิดวาตภัย อุทกภัย และคลื่นพายุซัดฝั่ง (Storm Surge) ซึ่งเป็นอันตรายและสร้างความเสียหาย

๓. อุทกภัย (Flood)

เป็นเหตุการณ์ที่เกิดจากฝนตกหนักและฝนตกสะสมเป็นเวลานาน ทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลัน น้ำท่วมขังและน้ำล้นตลิ่ง ประชาชนได้รับความเดือดร้อน สิ่งสาธารณประโยชน์และทรัพย์สินของประชาชนได้รับความเสียหาย โดยมีสาเหตุหลัก ได้แก่ มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดปกคลุมทะเลอันดามันอ่าวไทยและประเทศไทยจะพัดอยู่ในช่วงกลางเดือน พฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดปกคลุมประเทศไทยและอ่าวไทย ในช่วงกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ร่องมรสุมที่พาดผ่านบริเวณประเทศไทยในช่วงของแต่ละเดือนห่อมความกดอากาศต่ำและพายุหมุนเขตร้อน (ดีเปรสชัน โซนร้อน และไต้ฝุ่น)

๔. ภัยจากดินโคลนถล่ม (Landslide)

เป็นเหตุการณ์ที่มักเกิดขึ้นพร้อมกันหรือเกิดตามมาหลังจากเกิดน้ำป่าไหลหลาก อันเนื่องมาจากพายุฝนที่ตกหนักอย่างต่อเนื่องรุนแรง ส่งผลให้มวลดินและหินไม่สามารถรองรับการอุ้มน้ำได้ จึงเกิดการเคลื่อนตัวตามอิทธิพลของแรงโน้มถ่วงของโลก ปัจจุบันปัญหาดินโคลนถล่มเกิดบ่อยครั้งและมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อันมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำการเกษตรในพื้นที่ลาดชัน การทำลายหน้าดิน เป็นต้นสำหรับประเทศไทยมักเกิดเหตุการณ์ดินโคลนถล่มในช่วงฤดูฝน (ปลายเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม)

๕. แผ่นดินไหวและสึนามิ (Earthquake and Tsunami)

เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีสาเหตุเกิดจากการสั่นสะเทือนอย่างรุนแรงของพื้นดินในช่วงเวลาหนึ่งเกิดขึ้นจากแรงเสียดทานระหว่างชั้นหินและชั้นดินภายใต้ผิวโลก ตามแนวรอยเลื่อนของเปลือกโลกที่มีพลังและยังเคลื่อนตัวอยู่ ทั้งภายในและภายนอกประเทศไทย ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศที่อยู่ตามแนวรอยเลื่อน ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหวบ่อยครั้งขึ้น นอกจากนี้ แผ่นดินไหวขนาดใหญ่ในมหาสมุทร ยังอาจทำให้เกิดสึนามิเคลื่อนตัวด้วยความเร็วสูง มีพลังรุนแรงสามารถเคลื่อนที่ไปได้เป็นระยะทางไกล ๆ และเมื่อเคลื่อนที่เข้าสู่บริเวณชายฝั่งทะเลจะทำให้เกิดเป็นคลื่นขนาดใหญ่ ที่เรียกกันว่า “สึนามิ” (Tsunami) ดังที่เคยเกิดขึ้นบริเวณภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามันในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง ๕,๓๙๕ ราย รวมทั้งมีบ้านเรือนที่พังอาศัยตามแนวชายฝั่งเสียหายจำนวนมาก

๖. ภัยแล้ง (Drought)

เป็นภัยที่เกิดจากธรรมชาติสภาพอากาศแห้งแล้งและขาดแคลนน้ำเป็นระยะเวลานาน โดยทั่วไปเกิดขึ้นเมื่อพื้นที่ที่ได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอเกิดฝนตกต่ำกว่าค่าเฉลี่ย นอกจากนี้ภัยแล้งในแต่ละปีส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ซึ่งถือว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศและผลกระทบที่เกิดจากภัยแล้ง อาจนำไปสู่การพังทลายของผิวดิน การเกิดฝุ่นละออง พายุฝุ่น การรุกกล้าของน้ำเค็มและโอกาสเกิดไฟป่าสูงขึ้นโดยมีผลกระทบที่เกิดจากภัยแล้งที่ผ่านมา

๗. โครระบาด (Pandemic)

เป็นโรคติดต่อหรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัดซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง หรือมีภาวะของการเกิดโรคมามากกว่าปกติที่เคยเป็นมา (พระราชบัญญัติโรคติดต่อ, ๒๕๕๘) ในห้วงปลายปี ๒๕๖๒ พบการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID - 19) ในสาธารณรัฐประชาชนจีนและในอีกหลายประเทศทั่วโลกในเวลาต่อมา โดยในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ได้ยกระดับการแพร่ระบาดของ COVID - 19 จากโรคระบาด (Epidemic) เป็นโรคระบาดใหญ่ (Pandemic) สำหรับการประกาศโรคระบาดของประเทศไทยให้เป็นไปตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ ทั้งนี้ การระบาดของโรคที่สำคัญ ๆ ในประเทศไทย ดังนี้

ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ : โรคไข้หวัดนก

ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ : โรคไข้ปวดข้อยุงลาย

ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ : โรคไข้หวัดสุนัขสายพันธุ์ใหม่ H1N1 (2009)

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ : โรคไข้เลือดออก

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ : โรคติดต่อระบบทางเดินหายใจเฉียบพลัน (Middle East Respiration Syndrome : MERS-COV)

ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ : โรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่า

ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ : โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019 : COVID-19)

๘. ภัยจากไฟป่าและหมอกควัน (Forest Fire and Smoke)

เป็นภัยที่มักเกิดขึ้นในป่าธรรมชาติหรือสวนป่าแล้วลุกลามไปได้โดยอิสระปราศจากการควบคุมตลอดจนเป็นผลให้ฝุ่นควันและอนุภาคแขวนลอยในบรรยากาศมีปริมาณมาก ภายใต้อุณหภูมิที่ร้อนและอากาศสามารถลอยตัวสูงขึ้นไปในบรรยากาศชั้นบนได้ สถานการณ์ไฟป่าและหมอกควันส่งผลกระทบต่อสุขภาพ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสุขภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยมีผลกระทบที่เกิดจากภัยจากไฟป่าและหมอกควัน

๙. ภัยจากมลพิษทางอากาศประเภท PM 2.5

มลพิษทางอากาศประเภท PM 2.5 เป็นเหตุการณ์ที่มลพิษทางอากาศประเภทฝุ่นละออง (Particulate Matter : PM) ขนาดไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน หรือ PM 2.5 ที่มีแหล่งกำเนิดจากเหตุการณ์ทางธรรมชาติหรือจากกิจกรรมของมนุษย์และเกิดการสะสมในบรรยากาศทำให้ PM 2.5 ปกคลุมพื้นที่อยู่อาศัยของประชาชน จนมีความเสี่ยงทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

๑๐. ภัยจากสารเคมี (Chemical Incidents)

เป็นภัยที่เกิดจากสารเคมีที่มีอยู่ในธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจเกิดจากการใช้วัตถุระเบิด การแปรรูปผลพลอยได้จากการผลิต (By Product) หรือเกิดการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม หรือเกิดจากอุบัติเหตุในวงจรชีวิตของสารเคมี เช่น ในกระบวนการผลิต การบรรจุการเก็บรักษาการจำหน่าย การขนส่งและการบำบัดกำจัดทำลาย เป็นต้น ซึ่งมีผลกระทบต่อมนุษย์และ

สิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวข้องโดยอาจเกิดเนื่องจากการทำงานในภาคอุตสาหกรรม เช่น สารกำจัดพาหะนำโรค เป็นต้น เมื่อมีการได้รับสัมผัสสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย อาจก่อให้เกิดโรคจากสารเคมีแบบเฉียบพลัน และหรือแบบเรื้อรัง มีทั้งเกิดขึ้นเป็นแบบเฉพาะรายบุคคลหรือขยายวงกว้างเป็นกลุ่มประชากร

๑๑. ภัยจากการคมนาคม (Transportation)

เป็นอุบัติเหตุจากการจราจรทางบก ทางน้ำและทางอากาศซึ่งส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนก่อให้เกิดความสูญเสียต่อเศรษฐกิจและสังคม แบ่งออกเป็น ๔ สาขา ได้แก่ การคมนาคมทางถนน การคมนาคมทางราง การคมนาคมทางน้ำ และการคมนาคมทางอากาศ ประเทศไทยมีแนวโน้มอัตราการเกิดอุบัติเหตุทางถนนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยที่ทำให้การเกิดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยประกอบด้วย ๔ ปัจจัย ได้แก่ คน ยานพาหนะ ถนน และสิ่งแวดล้อม (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการพัฒนาหลักสูตรการสืบสวนอุบัติเหตุเชิงลึกและการพัฒนาบุคลากรด้านความปลอดภัย

จากข้อมูลสถานการณ์สาธารณสุขภัยที่ได้กล่าวมา พบว่า ประชากรทั่วทุกมุมโลกรวมทั้งประเทศไทยต่างก็มีความเสี่ยงจากสาธารณสุขภัยทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นภัยจากธรรมชาติ ภัยจากสิ่งแวดล้อม ภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์และภัยจากสาเหตุอื่น ๆ นอกจากนี้สถานการณ์ภัยที่เกิดขึ้นนั้นอาจก่อให้เกิดภัยประเภทอื่นตามมาอย่างต่อเนื่องที่มีความรุนแรงหรือสถานการณ์ภัยประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วอาจมีภัยที่เกิดขึ้นอีกซึ่งแตกต่างจากภัยแรก จนเกิดความซ้ำซ้อน (Compound Hazard) เช่น กรณีการเกิดแผ่นดินไหวและเกิดสึนามิตามมาในมหาสมุทรอินเดีย ในเดือนธันวาคม ๒๕๔๗ มีผู้เสียชีวิตมากกว่า ๕,๐๐๐ คน และสูญหายมากกว่า ๒,๐๐๐ คน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๔๘) หรือกรณีการเกิดอัคคีภัยส่งผลให้เกิดอาคารถล่มและมีผู้เสียชีวิตภายในเขตทิววัฒนา กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

การบริหารจัดการสาธารณสุขภัยในประเทศไทย

แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๖๔

แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๖๔ จัดทำขึ้นเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ที่มีเป้าหมายให้ประเทศชาติมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข รวมทั้งรองรับแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของกองทัพในการป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ด้วยการพัฒนากำลังพลให้มีความรู้ความสามารถ และมีความพร้อมในการปฏิบัติได้ทันเหตุการณ์ มีอาวุธยุทโธปกรณ์ ยุทธภัณฑ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เหมาะสมเพียงพอ พร้อมสนับสนุนการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยและการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งรองรับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ เพื่อการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) หรือ Emergency Support Function : ESF) ในส่วนงาน สปฉ.๗ การสนับสนุนทรัพยากรทางทหาร

ซึ่งกระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการปฏิบัติระหว่างเหล่าทัพ รวมถึงจัดทำแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๖๔ เพื่อเป็นแผนสำหรับการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินด้านการสนับสนุนทรัพยากรทางทหาร ซึ่งแผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ได้วิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณภัย สรุปแนวโน้มของสถานการณ์ภัยพิบัติในระดับโลก และของประเทศไทยพร้อมสถิติของภัยสำคัญที่เกิดขึ้น รวมทั้งดำเนินการตามนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ตามยุทธศาสตร์ทั้ง ๕ ยุทธศาสตร์ของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ ซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ และยุทธศาสตร์ที่ ๕ การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย กลไกการจัดการสาธารณภัยในระดับต่าง ๆ ความเชื่อมโยงและการปฏิบัติงานร่วมกันของฝ่ายพลเรือนกับศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหมและหน่วยบรรเทาสาธารณภัยของฝ่ายทหาร ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ตลอดจนกล่าวถึงบทบาท หน้าที่และอำนาจของกระทรวงกลาโหมที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไข จากภัยพิบัติ รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนตามตัวบทกฎหมาย ตลอดจนโครงสร้างการจัดของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม และการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ซึ่งได้แก่นโยบายของกระทรวงกลาโหมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แนวความคิดในการสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในขั้นการปฏิบัติต่าง ๆ ประกอบด้วย ขั้นเตรียมการ ขั้นก่อนการเกิดภัย ขั้นระหว่างเกิดภัย และขั้นหลังการเกิดภัย รวมทั้งการสนับสนุนในการฟื้นฟูเมื่อสิ้นสุดภัย รวมทั้งกล่าวถึงการบังคับบัญชาและการติดต่อสื่อสาร เป็นการกำหนดการบังคับบัญชาและการติดต่อสื่อสารของหน่วยบรรเทาสาธารณภัยของฝ่ายทหารในระดับต่าง ๆ ตามขั้นการปฏิบัติทั้ง ๔ ขั้น ตลอดจนแนวทางการติดตามสถานการณ์และการรายงานผลการปฏิบัติและแหล่งที่มาของงบประมาณที่ใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.)

๑. ความเป็นมาของ นทพ.

พ.ศ. ๒๔๗๕ พรรคคอมมิวนิสต์จีนแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งขึ้นโดยการแยกตัวออกมาจากพรรคคอมมิวนิสต์มลายู และได้มีการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างลับ ๆ ในหมู่กรรมกร ชาวจีน ชาวไทย นักหนังสือพิมพ์ ครู นักศึกษาและนักเรียน ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้มีการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ต่อมาประเทศไทยได้ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยคอมมิวนิสต์ เนื่องจากไทยต้องการเข้าไปเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ อีกทั้งสาธารณรัฐสหภาพโซเวียตรัสเซีย เรียกร้องให้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าวด้วย โดยอ้างว่ากฎหมายของไทยฉบับนี้ขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จากผลของการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยคอมมิวนิสต์ทำให้คอมมิวนิสต์ในประเทศไทยสามารถดำเนินการได้อย่างเปิดเผย

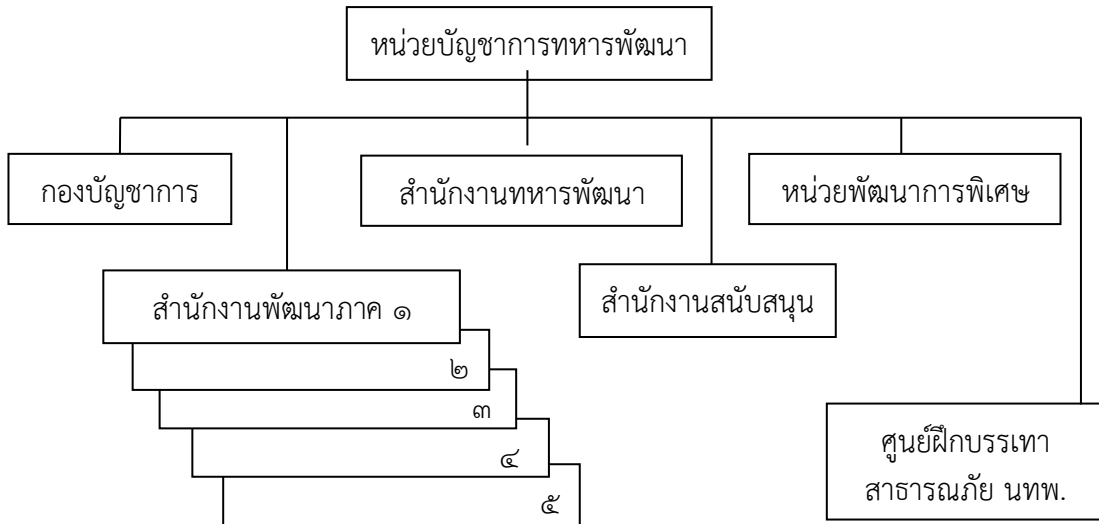
ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ สมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น ได้ตระหนักถึงปัญหานี้และเห็นว่าการที่ฝ่ายตรงข้ามสามารถดำเนินการอย่างได้ผลในพื้นที่ชนบท เพราะความทุกข์ยากของประชาชน ประกอบกับกระทรวงมหาดไทยได้รายงานให้ทราบว่ามีคอมมิวนิสต์ได้จัดส่งตัวแทนเข้าไปแทรกซึมอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อบ่อนทำลายศรัทธาของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล โดยได้เริ่มปฏิบัติการในเขตที่ประชาชนด้อยการศึกษาและยากจนเจ้าหน้าที่ของรัฐดูแลไม่ทั่วถึง เพราะการคมนาคมไม่สะดวกและเป็นถิ่นทุรกันดาร ทำให้ขาดการติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน กระทรวงมหาดไทยจึงได้เสนอให้ใช้วิธีการพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือดำเนินการ เพื่อขจัดปัญหาของต้นเหตุได้ให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นหน่วยหนึ่ง มีอำนาจประสานการปฏิบัติงานและรวมขีดความสามารถของส่วนราชการต่าง ๆ มาไว้ในที่เดียวกัน ซึ่งประกอบด้วย ๑๓ หน่วยงาน มีทั้งพลเรือน ตำรวจ และทหาร มีอำนาจสั่งการได้ทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเร่งรัดการปฏิบัติงานพัฒนาท้องถิ่นเป็นการแก้ปัญหาพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จึงนำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาอนุมัติให้จัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้น เรียกว่า “กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ” ใช้คำย่อว่า “กรป.กลาง” เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๐๕ จากนั้นได้มีการส่งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่หน่วยแรกออกปฏิบัติงานที่ อ.กุฉินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๕ ใช้ชื่อเรียกหน่วยว่า “หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ จ.กาฬสินธุ์” หลังจากที่คณะรัฐมนตรีลงมติและอนุมัติให้จัดตั้ง กรป.กลาง เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๐๕ ต่อมาจึงได้กำหนดให้ วันที่ ๑๐ เมษายน ของทุกปี เป็นสถาปนา กรป.กลาง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และเมื่อปี ๒๕๓๙ ได้มีการปรับปรุงการจัดส่วนราชการของกองบัญชาการทหารสูงสุด โดยได้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ และกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการ กองบัญชาการทหารสูงสุดกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๓๙ ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ โดยในมาตรา ๔ พระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ได้กำหนดแบ่งส่วนราชการกองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหมโดยปรับเปลี่ยนชื่อหน่วยเป็น หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับนโยบาย วางแผน อำนวยการ ประสานงาน และปฏิบัติการเกี่ยวกับการป้องกันการแทรกซึมบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยาของประเทศในท้องถิ่นทุรกันดารและในพื้นที่ที่กำหนด เพื่อการป้องกันอธิปไตยและรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ รวมทั้งพัฒนากำลังพลของทหารเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศตลอดจนปฏิบัติการกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

๒. การกิจและการจัดโครงสร้างของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๒.๑ การกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับนโยบาย วางแผน อำนวยการ ประสานงานและดำเนินการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ สนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาชาติการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติและการช่วยเหลือประชาชนตลอดจนปฏิบัติการกิจอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายมีผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

๒.๒ การจัดโครงสร้างของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

แผนภาพที่ ๒-๒ โครงสร้างหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ที่มา : หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา, ๒๕๖๔

๒.๓ ขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่ที่สำคัญ

๒.๓.๑ วางแผน ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติตามที่ได้รับมอบหมาย

๒.๓.๒ วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการในด้านพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนและชุมชนในพื้นที่พัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงและพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคงภายใน

๒.๓.๓ วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการในด้านพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เป้าหมาย ให้สามารถสนับสนุนการปฏิบัติการทางทหาร

๒.๓.๔ วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการช่วยเหลือประชาชนตลอดจนการลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่สร้างความเสียหายให้กับประชาชนและพื้นที่หรือปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

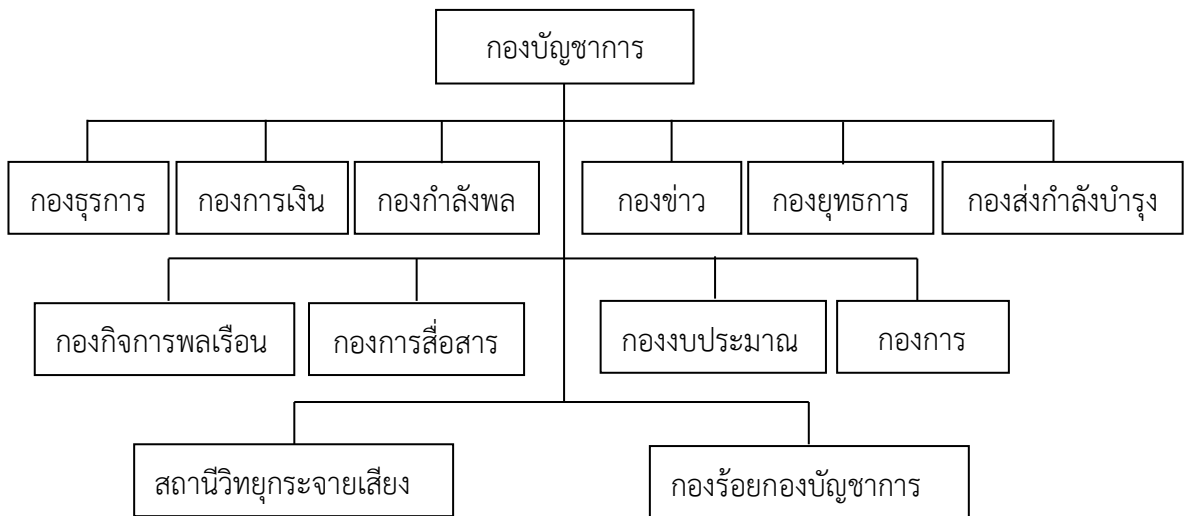
๒.๓.๕ วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนนโยบายของทางราชการในด้านความปลอดภัย การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา

๒.๓.๖ วางแผน อำนาจการ ประสานงาน และดำเนินการเกี่ยวกับกิจการพลเรือน การปฏิบัติการทางจิตวิทยา และประชาสัมพันธ์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความมั่นคงภายในชาติ

๒.๓.๗ วางแผน อำนวยความสะดวก ประสานงาน และดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนา กำลังพลของทหารและประชาชนด้วยการฝึกอบรมวิชาชีพแก่กำลังพลของทหาร และบุคคลอื่น ตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

๓. กองบัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

แผนภาพที่ ๒-๓ โครงสร้างกองบัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ที่มา : หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา, ๒๕๖๔

๓.๑ ขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่

๓.๑.๑ ภารกิจ มีหน้าที่ควบคุมบังคับบัญชา วางแผน อำนวยความสะดวก ประสานงาน และกำกับดูแลเพื่อให้งานฝ่ายอำนวยการ งานฝ่ายกิจการพิเศษ การปฏิบัติงานพัฒนา และการปฏิบัติภารกิจอื่นๆที่หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้รับมอบหมายบรรลุภารกิจ มีผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

๓.๑.๒ การแบ่งมอบเป็นหน่วยขึ้นตรงหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๓.๑.๓ ขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่ที่สำคัญ

๓.๑.๓.๑ กำหนดนโยบาย วางแผน อำนวยความสะดวก ประสานงาน กำกับดูแล และบริหารงานให้บรรลุภารกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๓.๑.๓.๒ วางแผน อำนวยความสะดวก และดำเนินการปฏิบัติงานฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายกิจการพิเศษงานธุรการ งานบริการ งานรักษาความปลอดภัยภายในกองบัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาและงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๓.๑.๔. การแบ่งส่วนราชการและหน้าที่แบ่งส่วนราชการออกเป็น

๓.๑.๔.๑ กองธุรการ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการธุรการ การสารบรรณ การธุรการกำลังพล การขอรับเบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการและงานพิธีการต่าง ๆ

๓.๑.๔.๒ กองการเงิน มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเบิกเงิน การรับจ่ายเงิน การบัญชีการเก็บรักษาเงินบัญชีและหลักฐานประกอบบัญชี ตลอดจนหลักฐานอื่น ๆ ในความรับผิดชอบให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

๓.๑.๔.๓ กองกำลังพล มีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็น วางแผน อำนวยการ ประสานงานกำกับดูแลและดำเนินการกิจการกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๓.๑.๔.๔ กองข่าว มีหน้าที่พิจารณา เสนอความเห็น วางแผน อำนวยการ ประสานงานและกำกับดูแลการปฏิบัติงาน ข่าวกรอง การต่อต้านข่าวกรอง และการรักษาความปลอดภัย

๓.๑.๔.๕ กองยุทธการ มีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็น วางแผน อำนวยการ ประสานงานกำกับดูแลและดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมจิตวิทยาและการพัฒนา เพื่อความมั่นคงของชาติ การจัดการฝึกอบรมบุคลากร การบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ และการประเมินการปฏิบัติงาน

๓.๑.๔.๖ กองส่งกำลังบำรุง มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย วางแผน อำนวยการ ประสานงานและกำกับดูแลเกี่ยวกับการส่งกำลัง การซ่อมบำรุง การขนส่ง การบริการทางการแพทย์ การบริการอื่น ๆ และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งกำลังบำรุง

๓.๑.๔.๗ กองกิจการพลเรือน มีหน้าที่ พิจารณาเสนอความเห็น วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแลและดำเนินการเกี่ยวกับการด้านกิจการพลเรือน ปฏิบัติการจิตวิทยา การประชาสัมพันธ์การช่วยเหลือประชาชน การบรรเทาสาธารณภัย และปฏิบัติการกิจอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๓.๑.๔.๘ กองการสื่อสาร มีหน้าที่ วางแผน อำนวยการ ประสานงาน ควบคุม กำกับดูแลและดำเนินการเกี่ยวกับการสื่อสาร และสารสนเทศ รักษาความปลอดภัยทางการสื่อสารและสารสนเทศให้กับหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รวมทั้งประสานเครือข่ายการสื่อสารและสารสนเทศกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

๓.๑.๔.๙ กองงบประมาณ มีหน้าที่พิจารณาเสนอความคิดเห็น วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแลและดำเนินการเกี่ยวกับการงบประมาณ การบริหารทรัพยากรการตรวจสอบประเมินผล และควบคุมโครงการด้านงบประมาณ

๓.๑.๔.๑๐ กองการช่าง มีหน้าที่วางแผน อำนวยการ ประสานงาน งบประมาณการและกำกับดูแลเกี่ยวกับงานทางการช่างทั้งปวง

๓.๑.๔.๑๑ สถานีวิทยุกระจายเสียง ๙๑๙ มีหน้าที่ส่งกระจายเสียง เผยแพร่ข่าวสารวิชาการต่างๆเกี่ยวกับอาชีพและความเป็นอยู่ของราษฎร เสนอบทความ สารคดี และให้ความรู้ ความบันเทิง เป็นสื่อระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ตลอดจนปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ และการปฏิบัติการจิตวิทยาในพื้นที่รับผิดชอบ

๓.๑.๔.๑๒ กองร้อยกองบัญชาการ มีหน้าที่ อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจวินัย การระวังป้องกัน การรักษาการณ์ การรักษาความปลอดภัย และการจรรยา ฌ กองบัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ตลอดจนการบริการและการปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

๔. สำนักงานพัฒนาในแต่ละภาคของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๔.๑ สำนักงานพัฒนาภาค ๑ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

รับผิดชอบพื้นที่ภาคกลาง รวม ๒๘ จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร, จ.นนทบุรี, จ.ปทุมธานี, จ.พระนครศรีอยุธยา, จ.นครปฐม, จ.สมุทรปราการ, จ.สมุทรสาคร, จ.สมุทรสงคราม, จ.กาญจนบุรี, จ.สุพรรณบุรี, จ.อ่างทอง, จ.สระแก้ว, จ.ปราจีนบุรี, จ.นครนายก, จ.ฉะเชิงเทรา, จ.ชลบุรี, จ.เพชรบุรี, จ.ราชบุรี, จ.ประจวบคีรีขันธ์, จ.ตราด, จ.จันทบุรี, จ.ระยอง, จ.อุทัยธานี, จ.ชัยนาท, จ.สิงห์บุรี, จ.เพชรบูรณ์, จ.ลพบุรี และ จ.สระบุรี

๔.๒ สำนักงานพัฒนาภาค ๒ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

รับผิดชอบพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน รวม ๑๐ จังหวัด ได้แก่ จ.เลย, จ.หนองบัวลำภู, จ.ขอนแก่น, จ.อุดรธานี, จ.หนองคาย, จ.สกลนคร, จ.นครพนม, จ.มุกดาหาร, จ.กาฬสินธุ์ และ จ.บึงกาฬ

๔.๓ สำนักงานพัฒนาภาค ๓ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

รับผิดชอบพื้นที่ภาคเหนือ รวม ๑๕ จังหวัด ได้แก่ จ.แม่ฮ่องสอน, จ.เชียงใหม่, จ.เชียงราย, จ.พะเยา, จ.น่าน, จ.ลำปาง, จ.ลำพูน, จ.แพร่, จ.ตาก, จ.สุโขทัย, จ.อุดรดิตถ์, จ.พิษณุโลก, จ.กำแพงเพชร, จ.พิจิตร และ จ.นครสวรรค์

๔.๔ สำนักงานพัฒนาภาค ๔ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

รับผิดชอบพื้นที่ภาคใต้ รวม ๑๔ จังหวัด ได้แก่ จ.ชุมพร, จ.ระนอง, จ.สุราษฎร์ธานี, จ.พังงา, จ.กระบี่, จ.ภูเก็ต, จ.นครศรีธรรมราช, จ.ตรัง, จ.พัทลุง, จ.สงขลา, จ.สตูล, จ.ปัตตานี, จ.ยะลา และ จ.นราธิวาส

๔.๕ สำนักงานพัฒนาภาค ๕ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

รับผิดชอบพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง รวม ๑๐ จังหวัด ได้แก่ จ.ร้อยเอ็ด, จ.ชัยภูมิ, จ.นครราชสีมา, จ.มหาสารคาม, จ.บุรีรัมย์, จ.สุรินทร์, จ.ยโสธร, จ.อำนาจเจริญ, จ.ศรีสะเกษ และ จ.อุบลราชธานี

๔.๖ บทบาทและหน้าที่สำนักงานพัฒนา ในแต่ละภาคของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๔.๖.๑ ภารกิจ มีหน้าที่วางแผน อำนวยการ ประสานงาน และดำเนินการ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา ของประเทศในท้องถิ่น ทุรกันดารและในพื้นที่ที่กำหนด รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่กำหนด ตลอดจนปฏิบัติ ภารกิจอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๑-๕ เป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบ

๔.๖.๒ การแบ่งมอบหมายเป็นหน่วยขึ้นตรงหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๔.๖.๓ ขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่ที่สำคัญ

๔.๖.๓.๑ วางแผน อำนวยการ ประสานงานกับส่วนราชการ และองค์กร ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมความมั่นคงและช่วยเหลือประชาชน ในส่วนภูมิภาคและในพื้นที่ที่กำหนด

๔.๖.๓.๒ ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา เผยแพร่วิชาการเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

๔.๖.๓.๓ ดำเนินการงานประชาสัมพันธ์ การเสนอข่าวสารและความรู้ความบันเทิงต่อประชาชน ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

๔.๖.๓.๔ การส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ราษฎรและหน่วยทหารการฝึกอบรมด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้อง

๔.๖.๓.๕ สนับสนุนกิจกรรมของหน่วยทหาร ในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

๔.๖.๔ การแบ่งส่วนราชการและหน้าที่แบ่งส่วนราชการออกเป็น

๔.๖.๔.๑ กองบังคับการ มีหน้าที่ควบคุม บังคับบัญชา วางแผน อำนวยการ ประสานงานกำกับดูแล การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่กำหนดตลอดจนปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๔.๖.๔.๒ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา ดำเนินการงานประชาสัมพันธ์ การเสนอข่าวสารและความรู้ความบันเทิงต่อประชาชน การรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ราษฎรและหน่วยทหาร สนับสนุนกิจกรรมของหน่วยทหารเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศตลอดจนปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

๔.๖.๔.๓ หน่วยช่างพัฒนา มีหน้าที่ก่อสร้าง และซ่อมบำรุง เส้นทาง สะพาน และงานช่างอื่นๆตลอดจนการเจาะบ่อน้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น และการพัฒนาบ่อน้ำบาดาลในพื้นที่รับผิดชอบ

๔.๖.๔.๔ สถานีวิทยุกระจายเสียง มีหน้าที่ส่งกระจายเสียง เผยแพร่ข่าวสาร วิชาการต่างๆเกี่ยวกับอาชีพและความเป็นอยู่ของราษฎร เสนอบทความ สารคดี และให้ความรู้ความบันเทิง เป็นสื่อระหว่างประชาชนกับรัฐบาลตลอดจนปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ และการปฏิบัติการจิตวิทยาในพื้นที่รับผิดชอบ

ข้อมูลพื้นฐานของอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อปพร.)

๑. ที่มาของอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน

เกียรติศักดิ์ ลาภสาร (๒๕๖๑ : ๒๕๕) กล่าวว่าระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนโดยพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๒๒ และกำหนดให้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ยังใช้บังคับได้เฉพาะกาล ฉะนั้นจึงสมควรออกระเบียบตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อใช้บังคับแทนต่อไป อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ อันเป็นกฎหมาย ที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ดังนี้

๑. ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้
๒. ให้มีคณะกรรมการอำนวยการศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลาง ประกอบด้วย อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นประธานกรรมการ มีหน้าที่ กำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารกิจการศูนย์ อปพร. เสนอแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการ อปพร. และ กำกับ ดูแล และ สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ อปพร.
๓. ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ อปพร. จังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ นายกองดีการบริหารส่วนจังหวัดเป็นรองประธานกรรมการ มีผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดตามจำนวนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรร่วมเป็นกรรมการ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ มีหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานกิจการ อปพร. ให้การสนับสนุนส่งเสริมและกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์ อปพร. ภายในเขตจังหวัด และกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการดำเนินงานที่เกี่ยวกับ กิจการ อปพร. ที่ไม่ขัดหรือแย้ง กับที่ศูนย์ อปพร. กลางกำหนด
๔. ให้ผู้อำนวยการท้องถิ่นเป็นผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. มีอำนาจหน้าที่สั่งการควบคุม กำกับและดูแลเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ อปพร. และ อปพร. ในสังกัด ตลอดจนให้การสนับสนุนการดำเนินกิจการ อปพร. ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบและสนับสนุนศูนย์ อปพร. ข้างเคียงในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๕. ให้ศูนย์ อปพร. เทศบาล อบต. เขตในกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา จัดตั้งฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้ ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย ฝ่ายปฏิบัติการกู้ชีพกู้ภัย ฝ่ายอื่นๆ ตามความจำเป็น ให้ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เทศบาลผู้อำนวยการ ศูนย์ อปพร. องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เขตในกรุงเทพมหานครและผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. เมืองพัทยา เป็นผู้รับสมัครและคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นอปพร. ในสังกัดของตน
๖. คุณสมบัติของ อปพร. และลักษณะต้องห้าม ได้แก่ มีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตศูนย์ อปพร. นั้น เลื่อมใสการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถหรือคนวิกลจริต ไม่เป็นผู้เสื่อมเสียในทางศีลธรรมหรือในทางทุจริต หรือเป็นภัยต่อสังคม ผู้สมัครที่ได้รับคัดเลือกกว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนด ต้องเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรม อปพร. จึงจะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น อปพร.
๗. อปพร. มีหน้าที่ปฏิบัติการตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและเจ้าพนักงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีสิทธิในการแต่งเครื่องแบบ อปพร. ใช้วิทยุสื่อสารของทางราชการ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษรและได้รับการคุ้มครองตามระเบียบและกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒. บทบาทอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒.๑ ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีหน้าที่สนับสนุนและจัดเตรียมกำลัง อปพร. ในการป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ หรืออุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ การจัดเตรียมความพร้อมในการบรรเทาภัย การดำเนินการกู้ภัย บรรเทาภัยให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

๒.๑.๑ ตรวจสอบตรา สอดส่องสถานที่ที่ไม่ปลอดภัยเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัย

๒.๑.๒ สำรวจพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่รองรับการอพยพ เส้นทางอพยพ

๒.๑.๓ สำรวจแหล่งน้ำดับเพลิงและเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันภัย

๒.๑.๔ จัดเตรียม ซ่อมบำรุงเครื่องมืออุปกรณ์ยานพาหนะสำหรับการป้องกันและการกู้ชีพ กู้ภัยให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

๒.๑.๕ การระงับและบรรเทาสาธารณภัยการช่วยเหลือผู้ตกอยู่ในอันตรายผู้อพยพและหรือผู้ประสบภัย

๒.๑.๖ ร่วมวางแผนจัดทำแผนและฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับฝ่ายต่าง ๆ

๒.๑.๗ ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย อปพร. มอบหมาย

๒.๒ ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย มีหน้าที่สนับสนุนและจัดเตรียมกำลัง อปพร. ในการรักษา ความสงบเรียบร้อย การรักษาความปลอดภัย โดยมีภารกิจ ดังนี้

๒.๒.๑ ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนหมู่บ้านโดยทั่วไป

๒.๒.๒ รักษาความสงบ เรียบร้อยความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดระเบียบการจราจรและกำหนดเขตพื้นที่ห้ามเข้า ในกรณีเกิดอัคคีภัยหรือภัยพิบัติอื่น ๆ

๒.๒.๓ สนับสนุนและหรือร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการป้องกันการโจรกรรม การก่ออาชญากรรม การชุมนุมและการก่อความไม่สงบ

๒.๒.๔ ร่วมควบคุม ตรวจสอบบุคคลที่น่าจะเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๒.๒.๕ ร่วมควบคุมดูแลให้ความปลอดภัยแก่ผู้ประสบภัยและทรัพย์สินของผู้ประสบภัยในกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ

๒.๒.๖ ร่วมดำเนินการรักษาความปลอดภัยต่อสถานที่ราชการและบุคคลสำคัญในสถานการณ์การรักษาความมั่นคงของประเทศตามที่ได้รับมอบหมาย

๒.๒.๗ ร่วมการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความปลอดภัยกับฝ่าย ต่าง ๆ

๒.๒.๘ ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. มอบหมาย

๒.๓. ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย มีหน้าที่สนับสนุนและจัดเตรียมกำลัง อปพร. ในการช่วยเหลือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการปฐมพยาบาลหรือการรักษาพยาบาลในเบื้องต้น การเคลื่อนย้ายผู้เจ็บป่วยและการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย โดยมีภารกิจ ดังนี้

๒.๓.๑ จัดหา จัดเตรียมเครื่องมือ เครื่องใช้เครื่องอุปโภคบริโภคและเวชภัณฑ์ ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและผู้ได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บ

๒.๓.๒ ร่วมช่วยเหลือการอพยพผู้ประสบภัยด้านการรักษาพยาบาล การอนามัย การจัดระเบียบภายในสถานที่รองรับการอพยพ

๒.๓.๓ ร่วมประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ในการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย

๒.๓.๔ ร่วมสำรวจจำนวนผู้ประสบภัยและความเสียหายเบื้องต้น

๒.๓.๕ จัดเตรียมสถานที่ในการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเบื้องต้น

๒.๓.๖ ร่วมสงเคราะห์ช่วยเหลือการแจกจ่ายอาหารและสิ่งของแก่ผู้ประสบภัย

๒.๓.๗ ร่วมฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยการช่วยเหลือรักษาพยาบาลและการเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ

๒.๓.๘ ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร. มอบหมาย

๒.๔. ฝ่ายปฏิบัติการกู้ชีพกู้ภัย มีหน้าที่เป็นหน่วยเผชิญเหตุ (First Responder Unit) ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือประจำศูนย์ อปพร. ปฏิบัติงานด้านการกู้ชีพกู้ภัย เบื้องต้นในกรณีเกิด ภัยพิบัติหรืออุบัติเหตุทางถนน ให้การช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบภัยและช่วยเหลือให้การปฐมพยาบาล รวมทั้งเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยอย่างปลอดภัย รวดเร็ว และถูกต้องตามหลักวิชาการ สามารถให้การสนับสนุนหน่วยงานในพื้นที่หรือหน่วยงานข้างเคียงที่มีพื้นที่ติดต่อกัน ได้อย่างรวดเร็ว

๒.๕. ด้านอื่น ๆ ตามความจำเป็น โดยการสนับสนุนและจัดเตรียมการ อปพร. ในการปฏิบัติหน้าที่ประจำฝ่ายต่าง ๆ เช่น

๒.๕.๑ ฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย (มิสเตอร์เตือนภัย)

๒.๕.๒ ฝ่ายสื่อสารดำเนินการด้านวิทยุสื่อสารและเอกสาร

๒.๕.๓ ฝ่ายกิจกรรม จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

๒.๕.๔ ฝ่ายสวัสดิการดูแลช่วยเหลือในหมู่ อปพร.ด้วยกัน เช่น จัดให้มีกองทุนสวัสดิการประกันชีวิต

๒.๕.๕ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการนักข่าวป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร บทสรุป ภารกิจประการหนึ่งของท้องถิ่นที่สำคัญ คือ “การรักษาความมั่นคงภายใน” หรือจะเรียกให้แคบลงก็คือ ภารกิจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งรวมถึงภารกิจการรักษาความสงบเรียบร้อยด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ผู้วิจัยนำแบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ ๑ ความหมายของการบริหารจัดการ ส่วนที่ ๒ วิวัฒนาการแนวคิดทางการบริหารจัดการ ส่วนที่ ๓ แนวคิดทางการบริหารจัดการ ส่วนที่ ๔ องค์ประกอบของการบริหารจัดการ และส่วนที่ ๕ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการ โดยในแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

๑. ความหมายของการบริหารจัดการ

จิตตานันท์ ตีกุล และคณะ (๒๕๕๙ : ๑๕) กล่าวว่า คำว่า “บริหารจัดการ” มาจาก คำหลัก ๒ คำ คือ บริหารและจัดการ ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายตามที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนี้ คำว่า “บริหาร” เป็นคำกริยามีหลายความหมายได้แก่ออกกำลัง ปกครอง ดำเนินการจัดการ (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖ : ๖๐๙) ในขณะที่คำว่า “จัดการ” เป็นคำกริยาเช่นเดียวกัน มีความหมายว่า สั่งงาน ควบคุมงาน ดำเนินการ (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖ : ๒๙๘)

หากพิจารณาจากคำในภาษาอังกฤษ พบว่า คำว่า “บริหาร” มาจาก “Administrative” ซึ่งหมายถึงสิ่งที่สัมพันธ์กับการจัดการและงานซึ่งจำเป็นต้องมีการควบคุม การบริหารงานให้เป็นไปตามแผนหรือการจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น การบริหารงาน การบริหารปัญหา เป็นต้น (Dictionary Cambridge.org, Online) ในขณะที่คำว่า “การจัดการ” มาจากคำว่า “Management” ซึ่งหมายถึง การควบคุมหรือการจัดการบางสิ่งบางอย่างอย่างเป็นระบบ (Dictionary Cambridge.org, Online)

เมื่อพิจารณาจากตำราทางด้านการบริหาร ศจี อนันต์นพคุณ (๒๕๔๒ : ๑) ได้สรุปความหมายจากนักวิชาการต่าง ๆ ไว้ว่า “การบริหาร” หมายถึง ศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยอาศัยบุคคลอื่นเป็นผู้ทำ บางครั้งใช้คำว่า “การจัดการ” แทน เนื่องจากทั้งสองคำมาจากคำภาษาอังกฤษที่มีความหมายเช่นเดียวกันคือ “Administration” และ “Management” แต่ในการใช้นิยมใช้ต่างกัน “Administration” นิยมใช้เกี่ยวกับเรื่องนโยบายและนิยมใช้ในการบริหารราชการ ส่วน “Management” เป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่และนิยมใช้ในการบริหารธุรกิจ ในขณะที่ โชติ บดีรัฐ (๒๕๕๘ : ๓) ได้สรุปความหมายจากนักวิชาการต่าง ๆ ไว้ว่า “การบริหาร” เป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกันโดยทุกฝ่ายเข้ามาช่วย เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (๒๕๕๙ : ๑-๓) กล่าวถึง คำว่า การบริหาร (administration) และคำว่า การจัดการ (Management) ไว้ดังนี้

คำว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrae” หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนวยการ (Direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือ ผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี

สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (Profits) หรือกำไรสูงสุด (Maximum Profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณชนถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ (By Product) เมื่อเป็นเช่นนั้น

จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลาย (Public Services) แก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้หรืออาจเรียกว่า การบริหารจัดการ (management administration) เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, ๒๕๕๙ : ๒)

นอกจากนี้ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (๒๕๕๙ : ๒-๓) ได้กล่าวถึงความหมายของ “การบริหาร” ที่บางครั้งเรียกว่า “การบริหารจัดการ” ไว้ ๒ แนวทาง โดยความหมายแรก เป็นการนำ “ปัจจัยที่มี ส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย ซึ่งในที่นี้ “การบริหาร หรือการบริหารจัดการ” หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติใด ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ และหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึง ของหน่วยงานและหรือบุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน เช่น ๑) การบริหารคน (Man) ๒) การบริหารเงิน (Money) ๓) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) ๔) การบริหารงานทั่วไป (Management) ๕) การบริหาร การให้บริการประชาชน (Market) ๖) การบริหารคุณธรรม (Morality) ๗) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) ๘) การบริหารเวลา (Minute) และ ๙) การบริหารการวัดผล (Measurement) เป็นต้น ความหมายที่สอง เป็นการนำ “กระบวนการบริหาร” มาเป็นตัวกำหนดแนวทางการให้ ความหมาย ในที่นี้ “การบริหารหรือการบริหารจัดการ” หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติใด ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ และหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึง ของ หน่วยงาน และหรือบุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น ๑) การบริหารนโยบาย (Policy) ๒) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) ๓) การบริหาร คุณธรรม (Morality) ๔) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) ๕) การวางแผน (Planning) ๖) การจัด องค์การ (Organizing) ๗) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) ๘) การอำนวยการ (Directing) ๙) การประสานงาน (Coordinating) ๑๐) การรายงาน (Reporting) และ ๑๑) การงบประมาณ (Budgeting)

จากความหมายที่กล่าวถึงทั้งหมดข้างต้น แสดงให้เห็นว่า “การบริหาร (Administration)” และ “การจัดการ (Management)” เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน สามารถ ใช้แทนกันได้ “การบริหาร” นิยมใช้ในภาครัฐ ส่วน “การจัดการ” นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือ ภาคธุรกิจ นอกจากนี้ “การบริหาร” บางครั้งก็เรียกว่า “การบริหารจัดการ” การให้ความหมายของ “การบริหารจัดการ” นั้น ได้มีการนำหลักวิชาการด้านการบริหาร มาเป็นกรอบในการกำหนด ความหมายเพื่อให้ความหมาย ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหาร ชัดเจน เข้าใจง่าย เป็นวิชาการและมีกรอบแนวคิดโดยหลักวิชาการด้านบริหารที่นำมากำหนดความหมาย มี ๒ แนวทาง คือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” และ “กระบวนการบริหาร”

สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “การบริหารจัดการ” ซึ่งหมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติใด ๆ ของหน่วยงานและหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน

๒. วิวัฒนาการแนวคิดในการบริหารจัดการ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการแนวคิดในการบริหารจัดการ ได้มีการสรุปวิวัฒนาการของการบริหารจัดการไว้ ๔ ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงระยะเวลาก่อนเริ่มแรก (Pre Classical Period) ช่วงระยะเริ่มแรก (Classical Period) ช่วงแนวคิดด้านมนุษยสัมพันธ์

(Human Relations Movement) และช่วงระยะเวลาปัจจุบัน (Modern Organization Theory) โดยแต่ละช่วงเวลาสรุปได้ ดังนี้ (โชติ บดีรัฐ, ๒๕๕๘ : ๓๓-๔๓)

๒.๑ ช่วงระยะเวลาก่อนเริ่มแรก การบริหารจัดการในช่วงนี้ไม่ได้มีการกำหนดและจำแนกการจัดการด้านบุคลากรออกมาเป็นระบบและเต็มรูปแบบอย่างชัดเจน แต่มีนักคิดทางการบริหารได้เสนอแนวคิดในการดูแลรักษาบุคลากรในองค์กร ได้แก่ Robert Owen (๑๗๗๑-๑๘๕๘) และ Charles Babbage (๑๗๙๒ -๑๘๗๑)

Robert Owen (๑๗๗๑-๑๘๕๘) เป็นนักอุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงในสมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นผู้บุกเบิกในการตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการ ได้พยายามให้มีการลดระยะเวลาในการทำงานของพนักงานลง พร้อมทั้งเสนอให้มีการป้องกันการใช้แรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่า ๑๐ ปี และได้พยายามปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของคนงานให้ดีขึ้น

๒.๒ ช่วงระยะเริ่มแรก การบริหารจัดการในช่วงเวลานี้ส่วนใหญ่เป็นการบริหารตามหลักวิทยาศาสตร์หรือการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ เนื่องจากต้องการเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิต ได้มีการค้นหาวิธีการและเทคนิคการทำงานที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต หาทางป้องกันการสิ้นเปลือง ขจัดความไม่ยุติธรรมและดูแลสวัสดิการ นักคิดทางการบริหารที่สำคัญในช่วงเวลานี้ ได้แก่ Frederick Winslow Taylor (๑๘๕๖-๑๙๑๕) และ Henri L. Gantt (๑๘๖๑-๑๙๑๙)

Frederick Winslow Taylor (๑๘๕๖-๑๙๑๕) เป็นวิศวกรชาวอเมริกัน ได้รับการยกย่องให้เป็น “บิดาแห่งการบริหารตามหลักวิทยาศาสตร์” “บิดาแห่งการบริหารอย่างมีหลักเกณฑ์” ซึ่ง Taylor มีความเชื่อว่า งานบริหารทุกอย่างต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ มีการวิเคราะห์ที่ศึกษาโดยรอบคอบเพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุด และนำวิธีนั้นมาใช้บริหารงาน เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ศจี อนันต์นพคุณ ๒๕๔๒ : ๖) Taylor ได้พยายามหาวิธีการที่ดีที่สุด (One Best Way) ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ โดยได้เสนอหลักการทางวิทยาศาสตร์ไว้ ๔ ประการ ดังนี้ ๑) ศึกษาแต่ละส่วนของงานในเชิงวิทยาศาสตร์และพัฒนาวิธีการทำงานที่ดีที่สุดสำหรับแต่ละงาน ๒) คัดเลือกและฝึกหัดคนงานโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สามารถทำงานของตนได้อย่างถูกหลักการและมีประสิทธิภาพ ๓) ร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้แน่ใจว่าได้ใช้วิธีการทำงานอย่างเหมาะสม และ ๔) แบ่งงานและความรับผิดชอบโดยฝ่ายจัดการที่รับผิดชอบงานด้านการวางแผนวิธีการทำงานโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ให้คนงานเป็นผู้ลงมือปฏิบัติตามนั้น

๒.๓ ช่วงแนวคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ การบริหารจัดการในช่วงเวลานี้ เป็นการบริหารตามแนวคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ผู้บุกเบิกแนวคิดด้านนี้ได้แก่ Hugo Hunsterberg (๑๘๖๓-๑๙๑๖), Mary Parker Gollett (๑๘๖๘-๑๙๓๓), Abraham Maslow (๑๙๐๘-๑๙๗๐) และ Douglas McGregor (๑๙๐๖-๑๙๖๔)

Hugo Hunsterberg (๑๘๖๓-๑๙๑๖) เป็นนักจิตวิทยาชาวเยอรมันที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้การทำงานที่ดีที่สุดของแต่ละบุคคลและพยายามหาวิธีการที่จะให้คนงานปฏิบัติตามที่ฝ่ายบริหารต้องการ

Mary Parker Gollett (๑๘๖๘-๑๙๓๓) เป็นนักพฤติกรรมศาสตร์หัวก้าวหน้า ที่ให้ความสนใจศึกษาการพลวัตของกลุ่ม (Group Dynamics) การแบ่งอำนาจ (Power Sharing) การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution) และบูรณาการของระบบองค์การ (Integration Of Organizational Systems)

๒.๔ ช่วงระยะเวลาปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอดีตส่งผลต่อ พัฒนาการของการบริหารจัดการขององค์การปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่ว่าบุคลากร เป็นเพียงปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งขององค์การ มายอมรับว่าบุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์การ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการขยายขอบเขตของวิชาการบริหารงานบุคคล ทั้งในทางลึกและทางกว้าง ตลอดจนมีการเปลี่ยนการเรียกชื่อจากการบริหารงานบุคคล (Personnel Administration) มาเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management)

จากวิวัฒนาการความเป็นมาของการบริหารจัดการข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในช่วงเริ่มต้นไม่ได้มีการกำหนดและจำแนกการจัดการด้านบุคลากรออกมาอย่างเป็นระบบ ต่อมาเริ่มให้ความสำคัญกับบุคลากร มีการศึกษาการบริหารจัดการบุคคล ศึกษาวิธีการที่จะทำให้บุคคลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ต่อมาก็เป็นการให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ มากขึ้น ในช่วงของการบริหารที่มีแนวคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ และในช่วงระยะเวลาปัจจุบัน การบริหารจัดการองค์การถือว่า บุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์การ

๓. แนวคิดทางการบริหารจัดการ (Management Concepts)

การนำเสนอในส่วนนี้ แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๓ ส่วนย่อยประกอบด้วย แนวคิด การบริหารจัดการที่มีหลักเกณฑ์ (Scientific Management) แนวคิดการบริหารจัดการแบบมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) และแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตามรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ แนวคิดการบริหารจัดการที่มีหลักเกณฑ์ โชติ บดีรัฐ (๒๕๕๘ : ๔๓-๕๐) และวันชาติ มีชัย (๒๕๕๒ : ๓๒ - ๓๙) ได้กล่าวถึง แนวคิดของ Frederick Winslow Taylor และ Henri Fayol สรุปได้ว่า แนวคิดทางการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ของ Taylor มีพื้นฐานอยู่บนหลักการ ที่สำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) การคิดค้นและกำหนดสิ่งที่ดีที่สุด ๒) การคัดเลือกและพัฒนา คนงาน ๓) การพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีทำงานควบคู่กับการพิจารณาคนงาน และ ๔) การประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ผู้บริหารตามแนวคิดของ Taylor จะมีความเป็นผู้นำอย่างแท้จริง ต้องรับภาระหนักกว่าคนงาน ต้องใช้สมองคิดวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม จัดเตรียมและกำหนดวิธีการทำงานที่ดีกว่า ง่ายกว่า และได้ผลมากกว่าให้กับกลุ่ม

๓.๒ แนวคิดการบริหารจัดการแบบมนุษยสัมพันธ์ โชติ บดีรัฐ (๒๕๕๘ : ๕๐-๕๕) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาของ George Elton Mayo and Fritz Roth Isberger ที่พบว่า ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ส่งผลต่อการทำงานของคนงานทั้งทางด้านกายภาพ เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ ความชื้น ชั่วโมงการทำงาน ระยะเวลาของการหยุดพัก ฯลฯ และทางด้านความรู้สึกที่เป็นเรื่องราวทางจิตใจของคนงาน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนงานด้วยกันจากข้อค้นพบของ Mayo สรุปได้ ๔ ประการ คือ ๑) พฤติกรรมของบุคคลในหน้าที่งานที่จัดไว้ให้มันไม่ได้เกิดจากการตอบสนองที่เป็นตัวเงิน เพียงอย่างเดียว แต่มีความต้องการทางด้านจิตใจที่ต้องการการตอบสนองอยู่ด้วย ๒) กลไกของคน

ไม่สามารถเทียบให้เป็นหน่วยมาตรฐานเหมือนเครื่องจักรหรือวัตถุดิบได้ แต่คนเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีจิตใจ เมื่อทำงานไประยะหนึ่งก็ต้องการการพักผ่อน ควบคู่กับความต้องการที่จะได้เงินมาตอบสนองตามต้องการทางด้านร่างกายในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและอื่น ๆ (๓) เพื่อให้คนงานได้รับความพึงพอใจ มีขวัญกำลังใจสูง มีความเต็มใจในการทำงานให้ได้ผลผลิตสูง นักพฤติกรรมศาสตร์ จึงสนใจศึกษาเรื่องราวของบทบาทหน้าที่ ฐานะ สัญลักษณ์ที่แสดงถึงฐานะต่าง ๆ และลักษณะความเป็นไปได้ของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการที่มีผลกระทบต่อองค์การในทรศนะที่กว้างกว่า และ (๔) เรื่องที่ได้รับความสนใจในการศึกษาต่อมา ได้แก่ ลักษณะของผู้นำการพัฒนาพนักงานและการติดต่อสื่อสาร

๓.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ โชติ บดีรัฐ (๒๕๕๘ : ๕๕-๖๑) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ไว้ ๕ รูปแบบ ได้แก่ ๑) แนวคิดการบริหารจัดการตามทฤษฎี Z ของ William Ouchi ๒) แนวคิดในเชิงระบบ ๓) วิธีการบริหารแบบการตัดสินใจ ๔) วิธีการบริหารแบบระบบเพื่อการปรับตัว และ ๕) วิธีการบริหารตามสถานการณ์

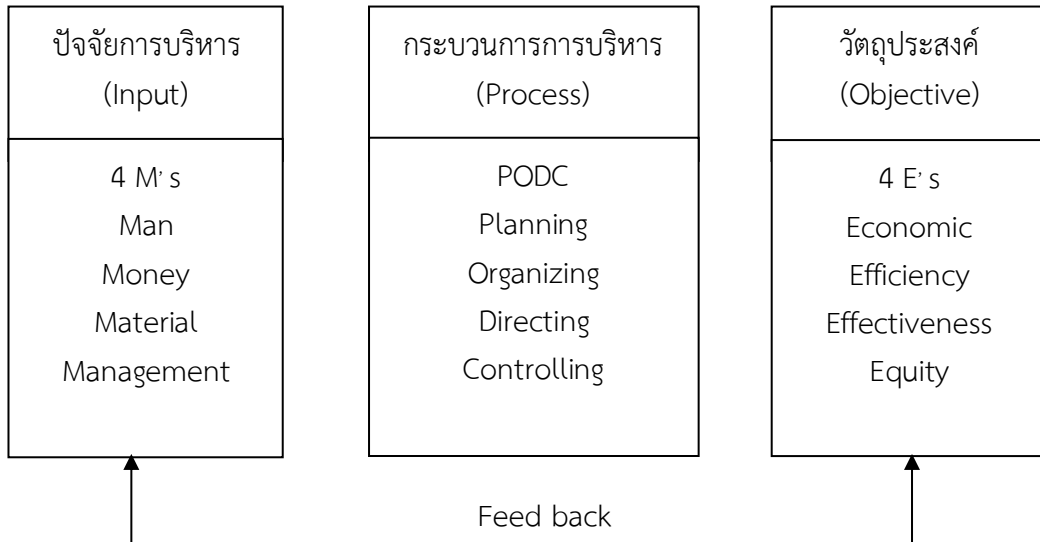
นอกจากนี้ อารักษ์ พรหมณี (online, ๒๕๕๕) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ในกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์ว่า โครงสร้าง กระบวนการ ระบบ เทคนิควิธีการ และหน้าที่ในการบริหารจัดการมีความเหมือนกันทั้งในภาครัฐและเอกชน แต่การประสบความสำเร็จอาจจะแตกต่างกันเนื่องจาก ปรัชญาการบริหารงานของภาครัฐกิจเอกชนมีความมุ่งหมายทางด้านผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่จะได้รับ ในขณะที่ภาครัฐอยู่ที่ประโยชน์สาธารณะของประชาชน โดยแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่มีองค์ประกอบ ๓ ประการที่สำคัญ ได้แก่ การมุ่งเน้นประสิทธิผลหรือผลสัมฤทธิ์ (Effectiveness) การมุ่งเน้นคุณภาพ (Quality) หรือความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Customer Satisfaction) และการมุ่งเน้นหลักความรับผิดชอบ (Accountability)

๔. องค์ประกอบของการบริหารจัดการ

ศจี อนันต์นพคุณ (๒๕๔๒ : ๒-๓) กล่าวถึง องค์ประกอบของการบริหารว่า ประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่ ทรัพยากรการบริหารหรือปัจจัยการบริหาร (Administrative Resources) กระบวนการบริหาร (Administration Process) และวัตถุประสงค์ของการบริหาร (Objective) ซึ่งเขียนความสัมพันธ์ได้ดังแผนภาพที่ ๒-๔

แผนภาพที่ ๒-๔ องค์ประกอบของการบริหารจัดการ

ที่มา : จิตตานันท์ ตีกุล และคณะ, ๒๕๕๙

๕. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์การ

อนิวัช แก้วจำนง (๒๕๕๐: ๑๔-๑๕ อ้างถึงใน โชติ บดีรัฐ, ๒๕๕๘: ๒๔-๒๗) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การ ๗ ประการ ประกอบด้วย ๑) พนักงานในองค์การ ๒) ระบบในองค์การ ๓) การจัดการ ๔) การจูงใจ ๕) สภาพแวดล้อม ๖) การจัดองค์การ ๗) ขนาดองค์การ และตามความเห็นของโชติ บดีรัฐ เห็นว่าพนักงานในองค์การและการจูงใจมีส่วนสำคัญมากต่อการบริหารจัดการองค์การ

ทฤษฎีการบริหาร 4M

ทรัพยากรในการบริหาร (4M) ดอกจันทร์ คำมีรัตน์, บุญทัน ดอกไธสง, และ อิมรอน มะลูลีม. (๒๕๕๒). (อ้างอิงใน นิศาชล ณ ระนอง, ออนไลน์ : ๒๕๕๔) กล่าวว่า ทรัพยากรในการบริหาร (Resources) ได้แก่ วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึง ความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหารสามารถแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท หรือเรียกย่อ ๆ ว่า 4M คือ

๑. บุคลากร (Man)

มีการกำหนดนโยบายการบริหารงานให้พนักงานแต่ละคนต้องผ่านกระบวนการฝึกฝน ทักษะความสามารถก่อนเข้างาน จึงจะมอบหมายงานที่มีลักษณะเหมาะสมกับทักษะที่มีให้แต่ละคน เป็นไปตามแนวคิดของ Max Weber (๑๘๖๔-๑๙๒๐) ทฤษฎีการจัดการตามระบบราชการ (Bureaucratic Management) ที่องค์การควรจะถูกบริหารบนพื้นฐานของเหตุผลและไม่เป็นส่วนตัว โดยการแบ่งงานกันทำเฉพาะด้าน มีการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถ

ของพนักงานให้เกิดความเชี่ยวชาญอยู่ตลอดเวลา สร้างคนให้มีประสิทธิภาพมีความพร้อมต่อการทำงานและการเรียนรู้งานใหม่ๆ เพื่อให้ชิ้นงานที่ผลิตออกมามีคุณภาพ เป็นการบริหารคนให้มีประสิทธิภาพตามแนวคิด ของ วิริช วิริชนิภาวรรณ (๒๕๔๘) ที่กล่าวว่า การบริหารคนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารและเรียกได้ว่าเป็นองค์ประกอบของการบริหาร ที่ผู้บริหารแต่ละคนนำไปใช้ในกระบวนการทำงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๒. งบประมาณ (Money)

มีการกำหนดแนวทางการบริหารการใช้จ่ายเงินหรือต้นทุนการผลิตอย่างประหยัดและคุ้มค่า ให้ได้ผลลัพธ์มากกว่าต้นทุนที่กำหนดไว้ ซึ่งในการบริหารการเงินองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการตามแนวคิดของ วิริช วิริชนิภาวรรณ (๒๕๔๘) การควบคุมการผลิตงานที่มีผลงานที่ไม่มีคุณภาพให้น้อยที่สุดซึ่งมาจากเทคนิค เครื่องมือเครื่องใช้และพนักงานผลิตที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง เป็นหลักของการบริหารในด้านการควบคุมของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) และพัฒนาสิ่งเหล่านี้้อยู่ตลอดเวลา การใช้เครื่องมืออย่างระมัดระวังและช่วยกันดูแลรักษา เพื่อให้ต้นทุนการผลิตที่มีในกระบวนการต่าง ๆ เป็นไปอย่างประหยัดคุ้มค่า ทำให้องค์กรมีเงินไปพัฒนาด้านอื่น ๆ หรือการจัดสวัสดิการอื่นเพิ่มเติมให้พนักงานได้ต่อไป กล่าวคือ การบริหารการเงินเป็นส่วนหนึ่งของการ ๑๒ จัดการเชิงกลยุทธ์ได้โดยค่านึงถึง ๑) ลักษณะการดำเนินงานขององค์กร ๒) ลักษณะธุรกิจในอนาคต ๓) สภาพแวดล้อม ๔) การจัดสรรทรัพยากร ๕) การปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้การบริหารการเงินอย่างประหยัดและคุ้มค่าที่มีความสอดคล้องกับการกำหนดกลยุทธ์ระดับธุรกิจที่ต้องการเป็นผู้นำด้านต้นทุนต่ำ (Cost Leadership) ในเชิงการแข่งขัน เป็นการกำหนดกลยุทธ์ที่ครอบคลุมวิธีการในการแข่งขัน แก่ผู้เกี่ยวข้องในหน่วยงาน (Function) ต่างๆ มุ่งเน้นให้แผนงานตามหน้าที่พัฒนากลยุทธ์ขึ้นมาโดยอยู่ภายใต้กรอบของกลยุทธ์ เช่น แผนการผลิต แผนการตลาดแผนการดำเนินงานทั่วไป แผนการด้านทรัพยากรบุคคล แผนการเงิน เป็นต้น

๓. วัสดุอุปกรณ์ (Material)

โดยการกำหนดแนวทางการใช้งานเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นส่วนสำคัญของการผลิตออกมาให้มีคุณภาพ และผลิตได้ในระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้น จึงกำหนดให้พนักงานทุกคนต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้งานเครื่องมือต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยมีการฝึกฝนและทำความเข้าใจรวมถึงเทคนิคต่าง ๆ ที่จะเป็นการดูแลรักษาและป้องกันอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงานได้

๔. การจัดการ (Management)

มีการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานที่ค่านึง ถึงปัจจัยแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยทำการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการบริหารงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อหากกลยุทธ์ในการหลีกเลี่ยงและปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นกลยุทธ์การบริหารที่มีความครอบคลุมการจัดการ 4M โดยใช้หลักการควบคุมเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยที่ต้องควบคุมปริมาณงาน ควบคุมคุณภาพของงาน ควบคุมเวลาการทำงาน ของพนักงาน และควบคุมค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน ต่างๆ เหล่านี้ จะส่งผลต่อความสำเร็จ

ขององค์กรและต้องสร้างจิตสำนึกกร็องค์กรให้เกิดขึ้นกับพนักงานทุกคน รวมทั้งผู้บริหารด้วยกันด้วย ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ที่จัดทำ ขึ้นเพื่อพัฒนาองค์กรให้มุ่งไปสู่ความเป็นเลิศ ในด้านการจัดการภายใน ได้แก่การรักษามาตรฐานการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การสร้าง ความเชื่อมั่น ในความปลอดภัยในการผลิตให้กับพนักงานและการบริการลูกค้าที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกวรรณ มะโนรมย์ และคณะ (๒๕๖๔) ได้ศึกษาเรื่องเล่าประสบการณ์กับผลกระทบ อุทกภัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสู่ความสามารถในการรับมือภัยพิบัติอย่างยั่งยืนในจังหวัด อุบลราชธานี ผลการศึกษาพบ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การแก้ไขปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างยั่งยืนต้องทำให้เกิดการ บูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในรูปการจัดตั้งศูนย์จัดการภัยพิบัติระดับจังหวัดที่มี องค์ประกอบของภาคประชาสังคม ประชาชน ภาคเอกชน และภาควิชาการเพื่อร่วมกันทำงานแบบ มีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐบนฐานการใช้ข้อมูลทางวิชาการ องค์กรความรู้จากภาครัฐ ประชาสังคม และความรู้ท้องถิ่นเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเตรียมความพร้อม รับมือ ป้องกัน รวมถึง การจัดการด้านผังเมืองและการวางแผนการจัดการน้ำของภาครัฐเพื่อลดผลกระทบของภัยพิบัติและ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตและเพื่อลดความเสียหาย ความเดือดร้อน และความเสียหายใน วงกว้างได้และฟื้นฟูสภาพและซ่อมสร้างให้ดีกว่าเดิมในช่วงของการบูรณะฟื้นฟูภายหลังเหตุภัยพิบัติ

ประการที่สอง จากการศึกษาและจัดทำข้อมูลความต้องการภายหลังเกิดภัยพิบัติ ในชุมชนท่าบั้งมั่ง จำนวน ๒๐๙ ครัวเรือน พบว่า ทรัพย์สินของชาวบ้านได้รับความเสียหายเป็น วงกว้างและเสียหายอย่างมาก ผู้ประสบภัยได้รับเงินชดเชยเยียวยาล่าช้า น้อยกว่าความเป็นจริงและ พบว่าเกิดช่องว่างในเรื่องของการชดเชยในการทางกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับความเสียหายจริง โครงการเห็นว่ารัฐต้องผลักดันให้เกิดการแก้ไขกฎหมายให้ประชาชนสามารถรับมือในสภาวะวิกฤติ และฟื้นฟูเยียวยาได้อย่างเป็นธรรม

ประการที่สาม โครงการสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมและมีความสามารถ ในการแก้ปัญหาภัยพิบัติเพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนต้นแบบจัดการตนเองในการรับมือภัยพิบัติ ในอนาคต ซึ่งการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในเชิงวิชาการกับการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ช่วยให้ชุมชนตระหนักและสามารถเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติได้เป็นอย่างดี

ประการที่สี่ โครงการได้ร่วมกับชุมชน ภาคประชาสังคมและภาควิชาการในการจัดทำ ข้อเสนอเชิงนโยบายเสนอต่อจังหวัด และผลักดันให้เกิดคณะทำงานจัดการภัยพิบัติที่ภาคประชาชน มีส่วนร่วมสู่การบริหารจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน

ณิชษฐา รัตนกัลยา (๒๕๖๐) การเตรียมพร้อมพยาบาลเพื่อรับมือภัยพิบัติเมื่อเกิด ภัยพิบัติ พยาบาลสามารถมีบทบาทในการช่วยเหลือที่สำคัญ โดยให้การพยาบาลโดยตรงต่อ ผู้ประสบภัยและค้นหาสิ่งที่จะคุกคามต่อสุขภาพ อีกทั้งยังมีบทบาทอื่น เช่น เป็นผู้ประสานงานและ ทีมบริหารของโรงพยาบาล ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดทีมสุขภาพ จัดหาสิ่งสนับสนุน และประสานงาน

กับหน่วยงานทั้งในและนอกโรงพยาบาล ทั้งนี้เพื่อลดการบาดเจ็บและการเสียชีวิต ภัยพิบัติทำหาย
 พยาบาลทุกระดับ โดยทดสอบความรู้ ทักษะและทรัพยากรที่ถูกเตรียมมาก่อนหน้านั้น ดังนั้นเพื่อการ
 เตรียมพร้อมที่ดีกว่า การให้ความรู้ การทำวิจัย การเข้าร่วมทีมการบริหารจัดการภัยพิบัติและ
 การฝึกซ้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

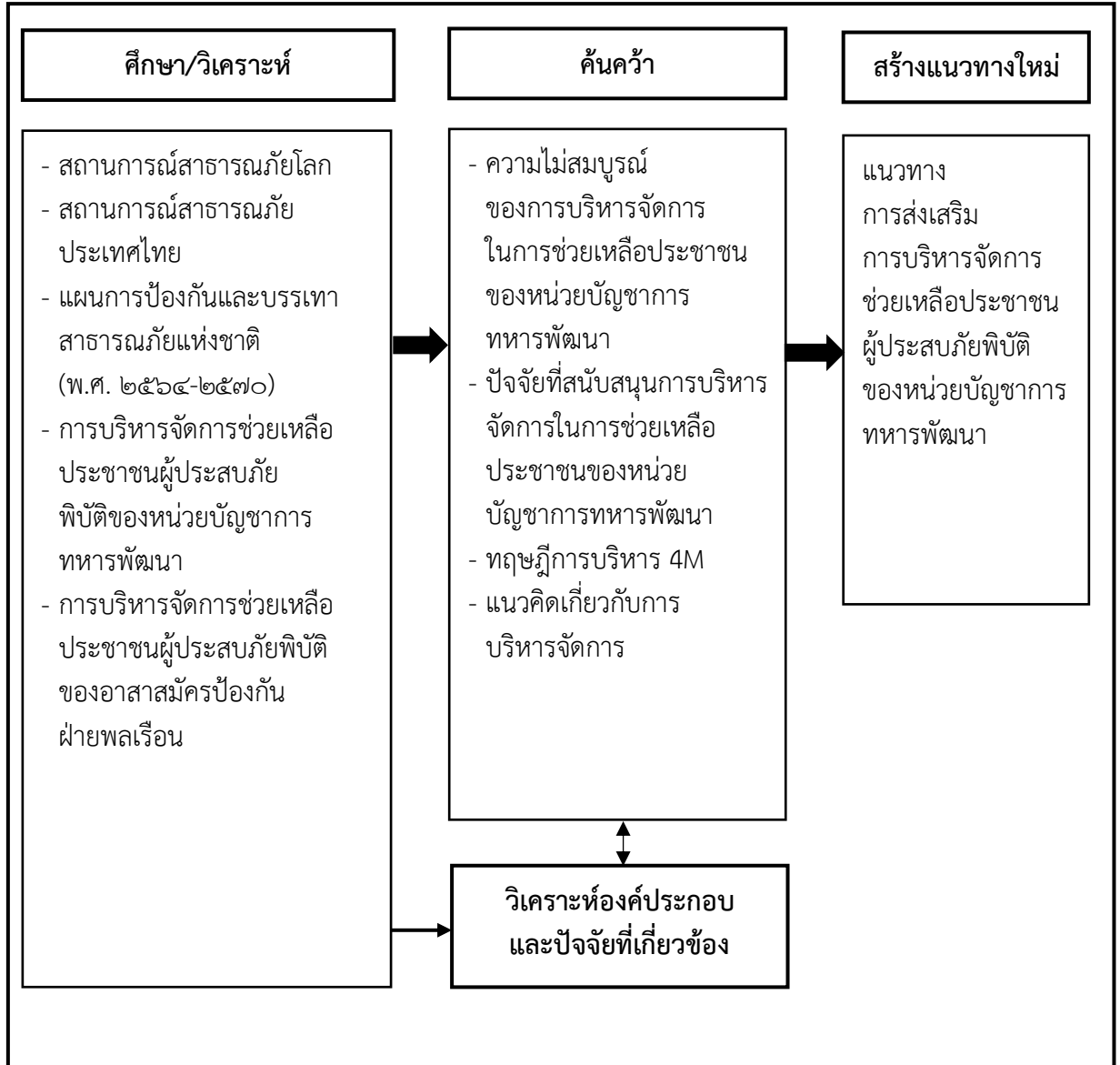
สุจิตรา นาวาร์ตัน และคณะ (๒๕๕๙) ได้ศึกษาความต้องการสารสนเทศด้านภัยพิบัติ
 ทางธรรมชาติของผู้ปฏิบัติงานศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัย
 พบว่า ๑) ผู้ปฏิบัติงานศูนย์ อปพร. จังหวัดกระบี่ มีความต้องการสารสนเทศเรื่องการแจ้งเตือนภัย
 พิบัติในภาวะฉุกเฉินในระดับมาก รองลงมาเป็นการเตรียมพร้อมรับมือเรื่องพื้นที่เสี่ยงภัยและพื้นที่
 ปลอดภัย เส้นทางอพยพ และวิธีการอพยพและมีการเผยแพร่สารสนเทศผ่านสื่อมวลชน เช่น วิทยุ
 โทรทัศน์และหอเตือนภัย ๒) เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ระดับ
 การศึกษาและประสบการณ์ทำงานพบว่าผู้ปฏิบัติงานศูนย์ อปพร. มีความต้องการสารสนเทศ
 ไม่แตกต่างกัน ๓) ปัญหาและอุปสรรคความต้องการสารสนเทศที่พบมากที่สุด คือ เนื้อหาของ
 สารสนเทศที่ได้รับมีลักษณะเป็นวิชาการมากเกินไป รองลงมาคือความไม่ถูกต้องของข้อมูลและ
 ช่วงเวลาการเผยแพร่ไม่ทันต่อความต้องการ

อังศุมาลิน อังสุสิงห์ (๒๕๕๘) ได้ศึกษา การบริหารแบบเครือข่ายในการจัดการ
 ภาวะฉุกเฉินอุทกภัยพิบัติภัยผลการศึกษา พบว่า การจัดการอุทกภัยพิบัติภัยของจังหวัดมีเครือข่ายที่เข้ามา
 มีบทบาท ได้แก่ เครือข่ายหน่วยงานภาคีเครือข่ายหลักที่เป็นทางการ เครือข่ายของหน่วยงานภาคี
 เครือข่ายหลัก เครือข่ายอาสาสมัครภาคประชาชนที่รัฐจัดตั้งและเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน
 รวมทั้งภาคประชาสังคมอื่น ๆ ทั้งภายในและนอกจังหวัด ที่มีวัตถุประสงค์เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน
 การปฏิบัติภารกิจเฉพาะด้าน สำหรับการขับเคลื่อนการทำงานหลักในการจัดการอุทกภัย พบว่า อยู่ใน
 รูปขององค์กรปฏิบัติที่เรียกว่า “ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยและ
 วาตภัย” และ “ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ส่วนหน้า” โดยหน่วยงานที่เข้ามาทำงานภายใต้ศูนย์ฯ พบว่า
 เป็นหน่วยงานภาครัฐภายในจังหวัดเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นการขาดการมีส่วนร่วมของภาคส่วน
 ต่างๆ และภาคประชาสังคมรวมทั้งการจัดโครงสร้างองค์การของศูนย์ฯ เป็นแบบสายบังคับบัญชา
 ตามหน้าที่ตามระบบราชการ ขณะที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์ฯ เป็นไป
 ตามวงจรการเกิดภัยพิบัติ หากแต่ยุทธวิธีสอดคล้องตามสถานการณ์โดยกระบวนการตัดสินใจกำหนด
 ยุทธศาสตร์สะท้อนให้เห็นการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดในขณะนั้นเป็น
 ผู้สั่งการเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติภารกิจที่ขาดการมีส่วนร่วมอย่าง
 กว้างขวางของภาคส่วนต่าง ๆ และภาคประชาสังคมในจังหวัด การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จึงจำกัด
 อยู่แต่เพียงหน่วยงานภายใต้ศูนย์ฯ เป็นหลักนอกจากยุทธศาสตร์ของศูนย์ฯ แล้ว จังหวัดยังได้มีกำหนด
 ยุทธศาสตร์การทำงานโดยใช้เครือข่ายอาสาสมัครภาคประชาชนในพื้นที่มาปฏิบัติหน้าที่สนับสนุนการ
 จัดการ อุทกภัยพิบัติที่เรียกว่า “ยุทธศาสตร์ ๑ : ๒๐” ด้วย

ชูวงศ์ อุบลี (๒๕๕๗) ได้ทำการศึกษา การบริหารจัดการภัยพิบัติ : บทบาทขององค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตอำเภอ เขาคิชฌกูฏ
 จังหวัดจันทบุรี พบว่า ส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมและการเตรียมความพร้อมต่อการรับมือ
 กับการบริหารจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการสร้าง

ความพร้อมให้กับชุมชน โดยมีรายละเอียดผลการศึกษา สรุปได้ ดังนี้ ด้านความพร้อมและการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ยังขาดความพร้อมต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ ถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำแผนรองรับการบริหารจัดการภัยแต่ไม่เคยจัดการฝึกซ้อมเพื่อเตรียมการรับมือกับภัยพิบัติตามแผนที่จัดทำขึ้น ส่งผลให้ที่ผ่านมาการบริหารจัดการภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเพียงการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า กอปรกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดแคลนทรัพยากร เช่น งบประมาณ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบและเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความตระหนักต่อการเตรียมความพร้อมรับมือกับการบริหารจัดการภัยพิบัติ ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านงบประมาณ การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น การให้ความสำคัญกับปัญหาจำเป็นเร่งด่วนอื่น ๆ มากกว่าปัญหาภัยพิบัติ การไม่สามารถควบคุมบังคับบัญชาอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ซึ่งเป็นกลไกหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการภัย การขาดการฝึกซ้อมแนวทางการปฏิบัติและการละเลยการเตรียมความพร้อมที่ดีซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภัยพิบัติ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา โดยศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานและผลงานที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยผ่านการทบทวนวรรณกรรม แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐) สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณสุขโลก สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณสุขประเทศไทย การบริหารจัดการสาธารณสุขในประเทศไทย ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.)

ข้อมูลพื้นฐานของอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อปพร.) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทฤษฎี การบริหาร 4M และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือ ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา รวมทั้งกลไกการดำเนินงานที่จะมาเสริม ให้เกิดอย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

การทบทวนวรรณกรรมในบทที่ ๒ สามารถอธิบายปัจจัยที่สนับสนุนและผลักดัน สามารถดำเนินการตามแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้สำเร็จ สามารถพิจารณาได้จากนโยบายและยุทธศาสตร์แผนการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐) การวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้ม สาธารณภัยโลก ตลอดจนสถานการณ์และแนวโน้มสาธารณภัยประเทศไทย รวมทั้งกระบวนการ บริหารจัดการสาธารณภัยในประเทศไทย ตลอดจนหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) และ อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อปพร.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แห่งชาติที่ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยมุ่งเน้นการ ลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการและประยุกต์ใช้นวัตกรรม ด้านสาธารณภัย ตลอดจนสร้างวิธีการจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ และเพิ่มประสิทธิภาพ การฟื้นฟูอย่างยั่งยืน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะสามารถสร้างแนวทางหรือวิธีการในการบริหารจัดการ ช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยได้สำเร็จ

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือ ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งกลไกการดำเนินงานที่จะมาเสริมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เกิดความเข้าใจมากขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทฤษฎีการบริหาร 4M และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำแนวคิดและวิธีการต่างๆ ที่ได้จากการศึกษา มาบูรณาการกับข้อมูล เบื้องต้น เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบ ภัยพิบัติได้อย่างเหมาะสมรวมทั้งกลไกการดำเนินงานที่จะมาเสริมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการทบทวนวรรณกรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่สนับสนุนและผลักดัน รวมทั้ง ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้อย่างแท้จริง ซึ่งในบทต่อไปจะเป็น การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาและอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน ในลำดับต่อไป

บทที่ ๓

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

จากแนวโน้มการเกิดสาธารณภัยที่มีความถี่ ความรุนแรง และซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยจึงได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์โดยมุ่งหวังให้สังคมไทย สามารถลดความเสี่ยงเดิม ป้องกันความเสี่ยงใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคงปลอดภัยและยั่งยืน จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า ได้มีการประกาศใช้แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ ที่มีเป้าหมายสู่ “การรับรู้ การปรับตัว พื้นฟูเร็ว อย่างยั่งยืน” โดยมุ่งเน้นไปที่การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยด้วยความตระหนักรู้ทุกภาคส่วนของสังคมไทย ให้เข้าใจ ความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้ครอบคลุมมิติ เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการและการประยุกต์ใช้ นวัตกรรมด้านสาธารณภัย รวมทั้งส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้ครอบคลุมทุกมิติ ตลอดจนการจัดการ ในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการและเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) เป็นหน่วยขึ้นตรงกองบัญชาการกองทัพไทย มีหน้าที่พิจารณา เสนอความเห็นเกี่ยวกับ นโยบายวางแผน อำนาจการ ประสานงานและดำเนินการ พัฒนาประเทศ เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติสนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาชาติป้องกันและ แก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติและการช่วยเหลือประชาชนตลอดจนปฏิบัติการกิจอื่นใดตามที่ได้รับ มอบหมาย โดยมีการจัดหน่วยประกอบด้วยกองบัญชาการ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีหน้าที่ ควบคุมบังคับบัญชา วางแผนอำนาจการ ประสานงาน กำกับดูแล เพื่อให้งานฝ่ายอำนาจการ งานฝ่าย กิจการพิเศษการปฏิบัติงานพัฒนา และการปฏิบัติการกิจอื่น ๆ บรรลุภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย มีหน่วยขึ้นตรง ๙ หน่วย แบ่งเป็น ๓ กลุ่มภารกิจ ประกอบด้วยกลุ่มปฏิบัติการจำนวน ๖ หน่วย ได้แก่ สำนักงานพัฒนาภาค ๑ - ๕ และหน่วยพัฒนาการพิเศษมีหน้าที่เป็นส่วนปฏิบัติหลักในการพัฒนาเพื่อ เสริมสร้างความมั่นคงและช่วยเหลือประชาชน (หน่วยพัฒนาการพิเศษเป็นหน่วยงานก่อสร้างใช้ ในการช่วยส่วนรวม เพื่อสนับสนุนงานของสำนักงานพัฒนาภาคให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น) สำนักงานพัฒนา ภาคทั้ง ๕ สำนักงาน มีหน่วยขึ้นตรงประกอบด้วย หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ๖ หน่วย รวมทั้งสิ้น ๓๐ หน่วย ตั้งอยู่ทุกภาคของประเทศ รวมถึง หน่วยช่างพัฒนานอกจากนี้ กลุ่มศึกษาและวิจัย จำนวน ๒ หน่วย ได้แก่ สำนักงานทหารพัฒนาประกอบด้วย กองการสนับสนุนและขยายพันธุ์ สัตว์ กองการเกษตรและสหกรณ์หน่วยส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ที่ ๑ - ๕ ศูนย์ฝึกบรรเทาสาธารณภัย และกลุ่มสนับสนุน จำนวน ๑ หน่วย ได้แก่ สำนักงานสนับสนุนสำหรับสถานภาพกำลังพล

การศึกษาค้นคว้าวิจัยดำเนินการ ดังนี้

๑. การศึกษาศักยภาพ โอกาส ปัญหา อุปสรรค และจุดอ่อน ในภารกิจของหน่วย
บัญชาการทหารพัฒนาจากงานวิจัย

๒. การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากการสึนามิ

๓. การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากการสึนามิ

การศึกษาศักยภาพ โอกาส จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค ในภารกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาจากงานวิจัย

ในการปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาที่ผ่านมาพบว่า มีทั้งโอกาสจุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค ในด้านต่างๆ อ้างอิงจากงานวิจัย บทบาทหน้าที่ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเพื่อสนับสนุนงานความมั่นคง (๒๕๖๑) ดังนี้

๑. ด้านศักยภาพและโอกาส (Strength and Opportunity)

พล.ท.ณัฐพัชร์ สุกุลรังษฤษฎ์ (เสธ.นทพ.) กล่าวว่า นทพ. มีความอ่อนตัวสามารถรับลูกจ้างได้เลย ได้มวลชนพื้นที่และความร่วมมือ ลูกจ้างสามารถนำมาจากหลากหลายสาขา ได้แก่ ๑) Man คือ งานที่มีและภารกิจที่เพิ่มทำให้เกิดการเกลี่ยคน ๒) Money คือ งบประมาณไม่มีปัญหา ๓) Management คือ การจัดการไม่มีปัญหา ๔) Material คือ เครื่องจักรกลมีการทดแทนเพิ่มมากขึ้น โอกาส คือ กองทัพลดกำลังลง แต่ นทพ. เป็นหน่วยช่วยประชาชน แก้ปัญหาความยากจน ปัญหาภัยพิบัติ ด้านเกษตรและแผนงาน เน้นแก้ปัญหาประชาชน คนต้องมียาก และตอบสนองปัญหาประชาชน ภารกิจและงานที่ซับซ้อนต้องปรับคนเพิ่ม

พล.ต.อนุชา ยันตรปรกรณ์ กล่าวว่า “จุดแข็ง” คือขีดความสามารถของ นทพ. และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม รัฐบาลให้ความสำคัญกับการใช้ นทพ. เป็นเครื่องมือการพัฒนาประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับส่วนราชการอื่นๆ ของพลเรือนเป็นหน่วยงานหลักที่เข้าถึงพื้นที่ได้มากกว่าส่วนราชการอื่นๆซึ่งไม่มีงบประมาณ และบุคลากรทำงานอยู่ในสำนักงานเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่มีโอกาสเข้าพื้นที่ โครงสร้างมีความเหมาะสม นทพ. อยู่ทุกภูมิภาค ศักยภาพของ นทพ. มีความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการได้หลากหลาย โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเสริมงานความมั่นคงต่างๆ การส่งเสริมอาชีพ และสังคมจิตวิทยา นทพ. ได้รับโอกาสจากรัฐบาลและกองทัพไทย เพื่อให้ทำงานตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและกองทัพไทยมาโดยตลอด นทพ. มีงบประมาณเป็นของตนเอง

พล.ต. ธชัยชัย ดะนุดิษฐ์ (๒๕๖๑) กล่าวว่า โครงสร้างการจัดการของ นทพ. ครอบคลุมทุกด้าน ศักยภาพ คือ สถานการณ์ในปัจจุบันที่ไม่มีการสู้รบและสงคราม แต่สู้กับภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ เป็นสงครามภัยพิบัติ นทพ. มีส่วนร่วมแก้ปัญหาทุกปีและทุกภาคของประเทศ และประเทศเพื่อนบ้าน นทพ. เป็นหน่วยปฏิบัติการหลักและมีส่วนร่วมในประเทศกลุ่มสาธารณภัยประชาคมอาเซียนร่วมกันแก้ปัญหาภัยกับประเทศเพื่อนบ้าน มีเครื่องมือที่ทันสมัยอยู่ทุก สงนง.ภาค และมีชุดบรรเทาสาธารณภัยทุกภาค พร้อมอุปกรณ์ ๓๐ หน่วยทั่วประเทศ นทพ. ช่วยเสริมความมั่นคงร่วมกับป้องกันภัยจังหวัด (ปภ.) โอกาสคือ การตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ของ

รัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของ นทพ. ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ คือ สนับสนุนการแก้ปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติ

พ.อ.ณัฐกิต สุทธิพล กล่าวว่า โครงสร้าง นทพ. มีจุดเด่นมีการจัดมีหน่วยระดับ สนภ. ๑ - ๕ มี ๖ นพค. กระจายทุกภูมิภาคทั่วประเทศซึ่ง นพค. ตั้งอยู่ที่ กทม. รับผิดชอบพื้นที่ส่วนรวมช่วยส่วนรวมและช่วย สนง.ภาคต่าง ๆ พื้นที่รับผิดชอบอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ พื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงกำลังพลไม่เพียงพอ นพค. ช่วยส่วนรวมเข้าเติมเต็มศักยภาพ คือ มีกำลังพล ใกล้เคียงประชาชน และมีทั่วประเทศ ช่วยงานความมั่นคง โอกาส คือ มีกำลังคนและเครื่องมือกระจายทั่วประเทศ สำหรับงานความมั่นคงต่าง ๆ นทพ. สนับสนุนภารกิจหลักของประเทศชาติ

๑.๑ ด้านศักยภาพ (Strength) ดังนี้

๑.๑.๑. นทพ. ได้มีโครงสร้างการจัด ตามสายการบังคับบัญชาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีส่วนปฏิบัติการ ส่วนศึกษาวิจัย และมีส่วนสนับสนุนครบถ้วนในทุกด้านมีศักยภาพในการดำเนินงาน เพื่อตอบสนองงานการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในทุกมิติ โดยเฉพาะมิติด้านการพัฒนาที่มีเป้าหมายการดำเนินการ ๓๖๘ ตำบลชายแดน และในมิติด้านความมั่นคง และงานการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย

๑.๑.๒. นทพ. มีความอ่อนตัว สามารถรับลูกจ้างได้เลย ได้มวลชนพื้นที่และความร่วมมือ ลูกจ้างสามารถนำมาจากหลากหลายสาขา ได้แก่ ๑) Man คือ งานที่มีและภารกิจที่เพิ่มทำให้เกิดการเกลี่ยคน ๒) Money คือ งบประมาณไม่มีปัญหา ๓) Management คือ การจัดการไม่มีปัญหา ๔) Material คือ เครื่องจักรกลมีการทดแทนเพิ่มมากขึ้น

๑.๑.๓. นทพ. มีความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการได้หลากหลาย โดยเฉพาะ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเสริมงานความมั่นคงต่างๆการส่งเสริมอาชีพ และสังคมจิตวิทยา นทพ. ได้รับโอกาสจากรัฐบาล และกองทัพไทย เพื่อให้ทำงานตอบสนองนโยบายของรัฐบาล และกองทัพไทยมาโดยตลอด นทพ. มีงบประมาณเป็นของตนเอง

๑.๑.๔. มีกำลังคนและเครื่องมือกระจายทั่วประเทศ สำหรับงานความมั่นคงต่าง ๆ นทพ. สนับสนุนภารกิจหลักของประเทศชาติ

๑.๒ ด้านโอกาส (Opportunity) ดังนี้

๑.๒.๑. นทพ. เป็นหน่วยขึ้นตรงกองบัญชาการกองทัพไทย มีโครงสร้างอัตรารการจัดเฉพาะกิจ (อฉก.) ๒๑๐๐ ได้ถูกออกแบบโครงสร้าง เพื่อขับเคลื่อนงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง

๒.๒.๒. ให้ความสำคัญกับการใช้ นทพ. เป็นเครื่องมือการพัฒนาประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับส่วนราชการอื่น ๆ ของพลเรือนเป็นหน่วยงานหลักที่เข้าถึงพื้นที่ได้มากกว่าส่วนราชการอื่น ๆ ซึ่งไม่มีงบประมาณและบุคลากรทำงานอยู่ในสำนักงานเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่มีโอกาสเข้าพื้นที่โครงสร้างมีความเหมาะสม นทพ. อยู่ทุกภูมิภาค

๒. จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค (Weaknesses and Threats)

๒.๑ จุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคด้านผู้ปฏิบัติงาน

๒.๑.๑ จุดอ่อน (Weaknesses) ดังนี้ ๑) กำลังพลลดลงภารกิจมาก บุคลากร/กำลังพลน้อยแต่โครงการมาก ๒) ปัจจุบันงานมาก สทพ. ครูขาดแคลน ข้อจำกัดงบประมาณและบุคลากร เนื่องจากหากเข้ามาต้องเพิ่มขีดความสามารถเทคนิคและเน้นประสบการณ์ ๓) ภารกิจมาก หน่วยงานมีกำลังพลไม่เพียงพองานดีมีความเหมาะสมแต่คนปฏิบัติยังมีความต้องการกำลังพลเพิ่ม หากกำลังพลมากจะทำให้งานมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒ อุปสรรค (Threats) ดังนี้ ๑) ปัญหาเรื่องคนเป็นปัญหาสำคัญ ควรพิจารณาเพิ่มเนื่องจากไม่เพียงพอ รวมถึงความรู้ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะกรณี บก.ทท. ระงับการบรรจุลูกจ้าง ๒) เกิดภาวะสมองไหลหรือสามารถสอบหรือโอนย้ายไปหน่วยอื่น ๆ กำลังพลหลัก คือ คนที่อายุมาก ยังไม่มีการทดแทนกำลังพลทำให้เกิดปัญหาในอนาคต ๓) กำลังพลที่บรรจุน้อย ภารกิจงานมาก อัตรากำลังพลกับภารกิจงานไม่สมดุล หากปรับอัตราจะมีความคล่องสะดวก หากมีกำลังพลมากจะสะดวกในการดำเนินงาน การดำเนินงานมีประสิทธิภาพดีมากขึ้น

๒.๒ จุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคด้านการบริหารจัดการ

๒.๒.๑ จุดอ่อน (Weaknesses) ดังนี้ ๑) สถานการณ์และแนวโน้มของภัยคุกคามของประเทศไทยยังคงมีการคุกคามอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการก่อการร้าย ยาเสพติด แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ส่งผลให้ทุกส่วนราชการต้องมีการเตรียมตนเองให้พร้อมกับการเผชิญภัยคุกคามทุกรูปแบบ ๒) การดำเนินการตามนโยบายของ ผบ.นทพ. เช่น การดูแล และสวัสดิการผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งการดำเนินการจะกระทำตามรูปแบบสายการบังคับบัญชา กำลังพลทำงานไม่ทันเนื่องจากงานเพิ่มขึ้นทุกปี ๓) นทพ. มีการอำนวยความสะดวกและการบริหารจัดการที่ดีมีระดับการบังคับบัญชา แต่ยังพบว่าส่วนใหญ่บางตำแหน่งทำงานมากกว่า ๑-๒ หน้าที่ เป็นจำนวนมาก

๒.๒.๒ อุปสรรค (Threats) ดังนี้ ๑) การแก้ปัญหาของชาติในปัจจุบัน การแก้ปัญหาจึงกระทำได้มากและซับซ้อนขึ้นต้อง “รักษาความอ่อนตัว” เน้นความรู้ความสามารถหลายด้าน และการรับเฉพาะด้านต่างๆ เช่น ช่วงฝีมือทหาร พนักงานราชการและอัตราไม่เพียงพอ ๒) มีปัญหาในระดับหนึ่ง เช่น การยกเลิกลูกจ้างชั่วคราวและลูกจ้างท้องถิ่น ไม่เป็นเรื่องดี เป็นผลมาจากนโยบาย บก.ทท.ควรมีอยู่ เพื่อสนับสนุนและเป็นการสร้างอาชีพ ภารกิจมากขึ้น บก.ทท. ควรพิจารณาแก้ไขในภาพรวม เช่น ควรพิจารณาเพิ่ม ๓) การบริหารจัดการต้องมีระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้การเรียนรู้ ทักษะการทำงาน รวมถึง ความรู้การบริหารจัดการบริหารงานหน่วยเป็น unit school

๒.๓ จุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคด้านการดำเนินงาน

๒.๓.๑ จุดอ่อน (Weaknesses) ดังนี้ ๑) ควรมีการปรับโครงสร้าง เช่น ควรมีศูนย์ซ่อมยุทธโปกรณ์ เครื่องจักร และเครื่องมือ ๒) การขาดแคลนกำลังพล เนื่องจากปัจจุบัน นทพ. มีกำลังพล ๗,๐๐๐ คน ซึ่งหากแตกตามหน่วยย่อยต่างๆ จะเหลือหน่วยละ ๑๐๐ กว่าคน เช่น ๑๓๐ คน แต่ต้องดูแลทั้งจังหวัดทำให้ไม่สามารถทำงานได้ทัน ทุกคนทำงานไม่ทัน ๓) งานของหน่วยรวมถึงการถ่ายทอดทักษะการทำงาน การดำเนินงานปัจจุบันมียุทธโปกรณ์ มีคนแต่จุดอ่อน คือ ไม่สามารถ

ทำงานหลากหลาย ต้องปิดงานที่ละงานแล้วค่อยเริ่มงานใหม่รับงานที่ละอย่างเท่าที่เครื่องจักรและคนมีแต่ไม่สามารถสนับสนุนหลายงาน หากหน่วยใดร้องของานหลายงานในเวลาเดียวกัน

๒.๓.๒ อุปสรรค (Threats) ดังนี้ ๑) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ เช่น พื้นที่ที่มีความยากลำบากในการนำเครื่องจักรกลเข้าไปดำเนินการ ๒) พื้นที่ที่มีความอันตรายจากกลุ่มผู้ก่อเหตุ กลุ่มค้ายาเสพติด ฯลฯ ในภาพรวมหน่วยสามารถดำเนินการได้ในทุกพื้นที่ ๓) สทพ. เน้นการเกษตร บางอย่างต้องรอดูฤกษ์แต่จากนโยบายเรื่องการเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณ เช่น การทำทุ่งหญ้าสนับสนุนทำให้เลื่อนและเหลื่อมปี คือ เป็นอุปสรรค เนื่องจากมีรหัสงบประมาณ การแก้ปัญหาต้องดำเนินการตามแผน ฤกษ์กาลหว่านเหมือนเดิม

๒.๔ จุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

๒.๔.๑ จุดอ่อน (Weaknesses) ดังนี้ ๑) ควรมีการฝึกอบรมทั้งงานช่างและรถเกี่ยวรวมถึงควรมีการอบรมหลายๆ ด้าน ๒) งบประมาณด้านสารสนเทศ เพื่อลดการใช้เครื่องมือส่วนตัวในการทำงาน ๓) ต้องการบุคลากรเขียนโปรแกรม (Programmers) มาช่วยในการดำเนินงาน เนื่องจากปริมาณงานมาก ปัจจุบันกองสื่อสารของ นทพ. บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดมืออาชีพ และขาดชำนาญเฉพาะด้าน

๒.๔.๒ อุปสรรค (Threats) ดังนี้ ๑) ยุทธโศปกรณ์ต้องมีการซื้อเพิ่มเติมตามวงงบประมาณ เช่น การจัดซื้อยุทธโศปกรณ์เพิ่มและทดแทนเช่น รถแม็คโคร หัวเจาะแบบใหม่ ๆ หัวลากใหญ่ สำหรับใช้ในการเคลื่อนย้ายการสร้างทาง การสร้างแหล่งน้ำ ๒) การเรียนการสอนของ สทพ. ปัจจุบันมีการพัฒนาตำราสู่การใช้แอปพลิเคชัน ใช้ U-tube ช่างซ่อมเรื่องต่างๆ แล้วบรรจุไว้ในโทรศัพท์ให้ประชาชน สำหรับระบบสารสนเทศ สทพ. กำลังเขียนโปรแกรมที่สามารถลงข้อมูลได้เลย การอบรมผู้ทำงานจะทำให้ได้ข้อมูลจริง มีฐานข้อมูลใหญ่ ๓) ต้องการใช้เทคโนโลยีช่วย หรือ การใช้อินเทอร์เน็ตช่วย และ การใช้อากาศยานไร้คนขับ (Drone) การถ่ายภาพ การส่งต่อข้อมูล การคำนวณต่างๆ ต้องใช้โปรแกรมและใช้โปรแกรมในการคิดงานต่างๆ การใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและคล่องตัวจะเสริมการทำงาน สำหรับการรายงานข่าวสารให้ ผบ. ตัดสินใจต้องรวดเร็วทันเหตุการณ์ โดยเฉพาะข่าวสารต่างๆ และข่าวสารกรณีเกิดภัยพิบัติตามธรรมชาติ

๒.๕ จุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคด้านกำลังพล

๒.๕.๑ จุดอ่อน (Weaknesses) ดังนี้ ๑) กำลังพลลดน้อยลงแต่ภารกิจมาก ๒) ปัจจุบันงานมาก กำลังพลขาดแคลน ๓) กำลังพลมีจำกัด กำลังพลที่มีความรู้ความสามารถมีน้อยลง สาเหตุเกิดจากการเกษียณอายุ และการขอเกษียณอายุก่อนเวลา ซึ่งต้องมีการทดแทนกำลังพล กำลังพลใหม่ต้องมีการเรียนรู้

๒.๕.๒ อุปสรรค (Threats) ดังนี้ ๑) ขยายอัตราเพิ่ม รับคนหลากหลายรวมถึงรับลูกจ้างเพิ่มหน่วยต่างจังหวัดขาดแคลนบุคลากร เนื่องจากนายทหารและบุคลากรจากส่วนกลางไม่ยอมไปอยู่ต่างจังหวัด การแก้ปัญหาคือการรับลูกจ้างในพื้นที่ ๒) ปัญหากำลังพลเป็นปัญหาในอนาคต บุคลากรที่มีอายุจะทำงานไม่ทัน เกิดความต้องการรับกำลังพลเพิ่มเติม ๓) หากปรับอัตราจะมีความคล่องสะดวก หากมีกำลังพลมากจะสะดวกในการดำเนินงาน การดำเนินงานมีประสิทธิภาพดีมาก

๒.๖ จุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ

๒.๖.๑ จุดอ่อน (Weaknesses) ดังนี้ ๑) นทพ. ไม่มีปัญหาเรื่องงบประมาณเนื่องจากแผนงานและโครงการแต่ละปีต้องมีการชี้แจงและเสนอแต่เน้นการลงพื้นที่ การทำประชาคม และการสำรวจ สำหรับงบประมาณได้ตามการจัดสรรงบประมาณตามปกติอยู่แล้ว ๒) นทพ. ไม่มีปัญหาเรื่องงบประมาณ สนน. ไม่เกี่ยวข้องกับส่วนใดๆ ที่อยู่ที่ภาคต่างๆ ดังนั้นงบประมาณส่วนใหญ่ของ นทพ. ไม่ได้รับโอนเอง ๓) งบประมาณเพียงพอแต่บววิจัยและพัฒนาไม่มีงบประมาณทำให้ไม่มีอะไรใหม่เพิ่มเติม

๒.๖.๒ อุปสรรค (Threats) ดังนี้ ๑) หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้ให้การสนับสนุนงานของกองกำลังป้องกันประเทศที่สำคัญ (มิติความมั่นคง) ได้แก่ การก่อสร้างเส้นทางยุทธวิธี การขุดเจาะบ่อบาดาล การสนับสนุนถึงน้ำไฟเบอร์กลาส การปรับปรุงฐานปฏิบัติการในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งหน่วยได้ให้การสนับสนุนในทุกปีงบประมาณ ซึ่งต้องเผชิญความยากลำบากของภูมิประเทศ ๒) งบประมาณเพียงพอ ไม่เป็นอุปสรรค แต่ในอนาคตความต้องการของงบประมาณเพิ่มจะเป็นในส่วนของงบประมาณการพัฒนาส่งเสริมกำลังพล และบุคลากร งบประมาณด้านสารสนเทศ เพื่อลดการใช้เครื่องมือส่วนตัวในการทำงาน ๓) งบประมาณเพียงพอทั้งจากเรื่องงานและปริมาณงาน แต่ยังไม่สามารถทำงานได้หลากหลายในเวลาเดียวกันได้ เครื่องจักรกลปฏิบัติงานพัฒนาประเทศในปัจจุบันมีอายุยาวนานความต้องการยุทโธปกรณ์ใหม่ๆ ทำให้ทำงานได้รวดเร็วและดีขึ้น

๒.๗ จุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคด้านการบูรณาการกับหน่วยงานอื่น

๒.๗.๑ จุดอ่อน (Weaknesses) ดังนี้ ๑) การที่ทุกคนต้องทำงานทำให้ไม่มีเวลาสร้างคน ไม่มีเวลาทบทวนงานและคนและความสามารถต้องฝากความหวังที่กำลังพลหลัก ๒) ปัจจุบันกำลังพลสูงอายุนานมากเกิดจากกำลังพลหนุ่มย้ายไปที่อื่นๆ เช่น อบต.หรือ รัฐวิสาหกิจ ๓) ขีดจำกัด คือ ไม่สามารถทำงานได้หลากหลายในเวลาเดียวกันหลายหน่วยอยากให้ไปทำงานให้แต่ไม่สามารถสนับสนุนได้

๒.๗.๒ อุปสรรค (Threats) ดังนี้ ๑) สถานการณ์และแนวโน้มของภัยคุกคามของประเทศไทยยังคงมีการคุกคามอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการก่อการร้าย ยาเสพติด แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ส่งผลให้ทุกส่วนราชการต้องมีการเตรียมตนเองให้พร้อมกับการเผชิญภัยคุกคามทุกรูปแบบ ๒) การปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานนั้น เช่น กรมที่ดินหรือกรมชลประทาน การโอนงบประมาณเป็นระดับบน คือ กรมที่ดินและกองบัญชาการกองทัพไทย งานทำหลายหน่วย นทพ. เป็นหน่วยดำเนินงานหน่วยปฏิบัติ เช่น การทำอ่างเก็บน้ำ จังหวัดนครสวรรค์ หากโอนงบประมาณมา เครื่องมือ เครื่องจักร นทพ. สามารถดำเนินการได้เลย

การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากการสึนามิ

ในการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การพูดคุย การสนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์สูงในด้านช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจำนวน ๒ นาย ได้แก่

๑. พล.ท. นพดล ปิ่นทอง รองผู้บัญชาการ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

(รอง ผบ.นทพ.)

๒. พล.ต. จตุรภัทร วงศ์ศรีเผือก รองเสนาธิการ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

(รอง เสธ.นทพ.)

โดยคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ มีดังนี้

คำถามที่ ๑ “ท่านมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไรหรือสั่งการอย่างไรเมื่อเกิดภัยพิบัติ”

คำถามที่ ๒ “ท่านมีวิธีการอย่างไรในการดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดภัยพิบัติ”

คำถามที่ ๓ “ท่านคิดว่าการสื่อสารระหว่างเผชิญเหตุสำคัญอย่างไร”

คำถามที่ ๔ “ท่านคิดว่าการดำเนินขณะช่วยเหลือผู้ประสบภัย สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดท่านคิดว่าเป็นอะไร

คำถามที่ ๕ “จากประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านพบอุปสรรคและปัญหาในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอย่างไรและมีแนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นอย่างไร

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติม ได้แก่ ทหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในหน่วย นทพ. จำนวน ๕ นาย ดังรายชื่อต่อไปนี้

๑. ร.อ. ชรินทร์ มิคร้าม ประจำ สนภ.๒ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๒. ร.ท. ประเวศ วงศ์พันธ์ นปชส. ผกร.สนภ.๒ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๓. พ.อ.อ. ศรยุทธ อินทร์เอี่ยม ช่างเครื่องมือกล ชุดสนับสนุนงานช่าง ช.พัฒนา นพค.๒ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๔. พ.จ.อ. อลงกรณ์ อุประโคตร ตำแหน่ง จนท. ธุรการและส่งกำลังชุดเจาะน้ำบาดาล ช.พัฒนา นพค.๒๑ สนภ.๒ นทพ.

๕. พ.จ.อ. เกรียงศักดิ์ อาริยะวงศ์ ช่างเขียนแบบ ฝยช. สนภ.๒ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

โดยคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ มีดังนี้

คำถามที่ ๑ “ท่านคิดว่าการสื่อสารระหว่างเผชิญเหตุสำคัญอย่างไร”

คำถามที่ ๒ “ท่านคิดว่ากรณีดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัย สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดท่านคิดว่าเป็นอะไร

คำถามที่ ๓ “จากประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านพบอุปสรรคและปัญหาในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอย่างไรและมีแนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นอย่างไร สรุปลงการสัมภาษณ์ได้ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นคำถาม : มีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไรหรือสั่งการอย่างไรเมื่อเกิดภัยพิบัติ
ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ :

๑. ใช้แนวทางในการปฏิบัติให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ๒๕๕๐ เช่น ในเขตจังหวัด อำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการ ดังนี้ เมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้นในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเข้าดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็วและให้แจ้งผู้อำนวยการอำเภอที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่และผู้อำนวยการจังหวัดทราบทันที (มาตรา ๒๑) เป็นต้น

๒. เมื่อเกิดหรือคาดว่าจะเกิดสาธารณภัยขึ้น ให้มีการจัดตั้งองค์กรปฏิบัติการ จัดการในภาวะฉุกเฉินขึ้น โดยเรียกชื่อว่า “กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์” (Emergency Operation Center: EOC) เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ในการอำนวยความสะดวก กำกับ วิเคราะห์ ประเมิน และประสานการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการจัดการในภาวะฉุกเฉินอย่างบูรณาการและให้มีเอกภาพ โดยมีองค์ประกอบและโครงสร้างที่เป็นมาตรฐาน และสามารถยืดหยุ่นได้ตามเหตุการณ์ เช่น ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์จังหวัด ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ท้องถิ่น เป็นต้น

๓. ในทางปฏิบัติจะดำเนินการดังนี้ เมื่อฝ่ายพลเรือนได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจะประมวลสถานการณ์และความรุนแรงและรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ ผู้บังคับบัญชาจะพิจารณาและสั่งการย้อนกลับมาที่ฝ่ายกิจการพลเรือน จากนั้นฝ่ายกิจการพลเรือนจะแจ้งไปยังหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่เพื่อออกปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย

ประเด็นคำถาม : ท่านมีวิธีการอย่างไรในการดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดภัยพิบัติ

ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ : ในกรณีที่ต้องประสานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องต้องแยกเป็นกรณี เช่น น้ำท่วมขังที่มีสายไฟฟ้าจมอยู่ ตึกถล่ม สารเคมีรั่วไหล เพลิงไหม้ หรืออื่น ๆ ในขั้นตอนการประสานงาน จะประสานไปตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น กรณีน้ำท่วมที่มีสายไฟฟ้าจมอยู่ ต้องประสานไปที่การไฟฟ้าว่าดับไฟบริเวณนั้นหรือยัง เพราะในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติการช่วยเหลือและผู้ประสบภัย หรือกรณีสารเคมีรั่วไหล ต้องหาชุดป้องกันสารเคมีเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการเก็บสารที่รั่วไหลออกมา หรือกรณีตึกถล่ม ต้องประสานกับองค์กรอื่นเกี่ยวกับอุปกรณ์งัด ถ่าง หรือกรณีเพลิงไหม้ ต้องประสานไปยังหน่วยงานที่มีรถดับเพลิง เป็นต้น

ประเด็นคำถาม : ท่านคิดว่าการสื่อสารระหว่างเผชิญเหตุสำคัญอย่างไร

ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ : การสื่อสารระหว่างเผชิญเหตุสำคัญที่สุด ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติการช่วยเหลือ เพราะจะต้องมีการสื่อสารเนื่องจากต้องมีการประสานการปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร เพื่อแจ้งเตือนภัยแก่ประชาชน ประสานงาน ควบคุม สั่งการ และรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการร้องขอการสนับสนุนระหว่างหน่วย เผชิญเหตุด้วยกัน กับหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนการเผชิญเหตุในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ประเด็นคำถาม : การดำเนินขณะช่วยเหลือผู้ประสบภัย สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุด ท่านคิดว่าเป็นอะไร

ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ : สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุด คือ ความปลอดภัย ในที่นี้ ปลอดภัยทั้งผู้ประสบภัยและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้าไปทำการช่วยเหลือ ดังนั้น ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าหน่วย ชุดปฏิบัติการจะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สูง สามารถวิเคราะห์ พยากรณ์ และประเมินสถานการณ์ ได้อย่างชั่งน้ำหนักและชัดเจน เพื่อจะได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างปลอดภัย อย่างเช่น กรณีมีสายไฟจมอยู่ในน้ำ ต้องได้คำตอบจากการไฟฟ้าว่าในบริเวณนั้นดับหรือยัง หรือ กรณีเกิดเพลิงไหม้ ต้องดูทิศทางลม การเตรียมรถดับเพลิง หรือโครงสร้างของสิ่งก่อสร้างที่เกิดเพลิงไหม้ว่าจะสามารถส่งผู้ปฏิบัติการดับเพลิงเข้าไปในสถานที่ได้หรือไม่ อย่างไร เป็นต้น

ประเด็นคำถาม : อุปสรรคและปัญหาที่พบในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ :

๑. อุปสรรคด้านกำลังพลในหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ของแต่ละหน่วย มีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาวะฉุกเฉินไม่เพียงพอ และบางคนยังขาดประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน การทำงานด้วยหัวใจของบุคลากรซึ่งงานนี้นอกจากจะเป็นงานในชีวิตประจำวันแล้วยังมีความเสี่ยงสูง ดังนั้นบุคลากรที่ทำงานด้วยหัวใจมีน้อย

๒. อุปสรรคด้านระยะทางในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เนื่องจากหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่บางหน่วยรับผิดชอบเขตพื้นที่หลายจังหวัด อย่างเช่น หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ๒๑ จังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่รับผิดชอบ ๒ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดขอนแก่น อย่างเช่นเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินที่จังหวัดขอนแก่น ก็จะใช้เวลามากในการเดินทางไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น

๓. อุปสรรคด้านความพร้อมของอุปกรณ์ เนื่องภารกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนามีหลากหลาย ส่งผลให้อุปกรณ์ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติไม่มี มีแต่ไม่เพียงพอ และมีแต่ไม่ทันสมัย เป็นต้น

๔. อุปสรรคด้านความพร้อมของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งหน่วยบัญชาการทหารพัฒนายังไม่มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่รวดเร็วเพื่อช่วยในการประสานงานหรือปฏิบัติการ

การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากการสัมภาษณ์

ในการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้วยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การพูดคุย การสนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยผู้ที่ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ได้แก่

๑. นายครรชิต ตระกูลพรหม ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร.เทศบาลตำบลแก้งคร้อ

๒. พันจ่าเอกชาวลิต ดีโนนโพธิ์ เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ระดับ ชำนาญงาน ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

๓. นายดำรง ถาวร เจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

๔. นายวรดิษฐ์ อันเพชร เจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

๕. นายดาวเรือง เจริญไฉ่ เจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

คำถามที่ ๑ “ท่านมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไรหรือสิ่งการอย่างไรเมื่อเกิดภัยพิบัติ”

คำถามที่ ๒ “ท่านมีวิธีการอย่างไรในการดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดภัยพิบัติ”

คำถามที่ ๓ “ท่านคิดว่าการสื่อสารระหว่างเผชิญเหตุสำคัญอย่างไร”

คำถามที่ ๔ “ท่านคิดว่าการดำเนินขณะช่วยเหลือผู้ประสบภัย สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดท่านคิดว่าเป็นอะไร

คำถามที่ ๕ “จากประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านพบอุปสรรคและปัญหาในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอย่างไรและมีแนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นอย่างไร
ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในส่วนของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนนั้น สรุปได้ดังนี้

๑. บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานป้องกัน ในต่างๆ เช่น บรรเทาสาธารณภัย อำนาจความสะดวกต่างๆ เป็นต้น

๒. การปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจะยึดตามระเบียบอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการศูนย์จึงสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

๓. ในการปฏิบัติหน้าที่จะมี ๒ กรณี กรณีทั่วไปและกรณีฉุกเฉิน

๓.๑ กรณีทั่วไป อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจะได้รับแจ้งจากหัวหน้าศูนย์ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามตารางการปฏิบัติงาน ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบอย่างชัดเจน

๓.๒ กรณีฉุกเฉิน เช่น เกิดเพลิงไหม้ จะถูกร้องขอหรือสั่งการทางโทรผ่านทางโทรศัพท์ให้มาปฏิบัติหน้าที่และเมื่อมาถึงบริเวณเกิดเหตุแล้วให้รายงานตัวต่อผู้อำนวยการศูนย์ก่อนปฏิบัติหน้าที่ทุกครั้ง

๔. บทบาทในการเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานป้องกันภัยขั้นขึ้นอยู่กับกรณีไป อย่างเช่นเกิดเพลิงไหม้ อาจจะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยในการลำเลียงสายยางส่งน้ำ จัดการจราจรในบริเวณเกิดเหตุ หรือกั้นบุคคลอื่นไม่ให้เข้ามาในเขตพื้นที่เกิดเหตุ เป็นต้น

สรุป

การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาและอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการจากสัมภาษณ์เชิงลึก ในด้านโอกาสของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนานั้น พบว่า นทพ. เป็นหน่วยขึ้นตรงกองบัญชาการกองทัพไทย มีโครงสร้างอัตรากิจจัดเฉพาะกิจ (อฉก.) ๒๑๐๐ ได้ถูกออกแบบโครงสร้างเพื่อขับเคลื่อนงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง การให้ความสำคัญกับการใช้ นทพ. เป็นเครื่องมือการพัฒนาประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับส่วนราชการอื่น ๆ ของพลเรือนเป็นหน่วยงานหลัก ที่เข้าถึงพื้นที่ได้มากกว่าส่วนราชการอื่น ๆ ซึ่งไม่มีงบประมาณและบุคลากรทำงานอยู่ในสำนักงาน เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่มีโอกาสเข้าพื้นที่โครงสร้างมีความเหมาะสม นทพ. อยู่ทุกภูมิภาค ในด้านศักยภาพหรือจุดแข็งนั้น พบว่า นทพ. มีโครงสร้างการติดตามสายการบังคับบัญชา ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีส่วนปฏิบัติการ ส่วนศึกษาวิจัยและมีส่วนสนับสนุนครบถ้วนในทุกด้านมีศักยภาพในการดำเนินงาน เพื่อตอบสนองงานการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในทุกมิติ โดยเฉพาะมิติด้านการพัฒนาที่มีเป้าหมายการดำเนินการ ๓๖๘ ตำบลชายแดน และในมิติด้านความมั่นคงและงานการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้ง นทพ. มีความอ่อนตัว สามารถรับลูกจ้างได้เลย ได้มวลชนพื้นที่และความร่วมมือ ลูกจ้างสามารถนำมาจากหลากหลายสาขา ได้แก่ ๑) Man คือ งานที่มีและภารกิจที่เพิ่มทำให้เกิดการเกลี้ยคน ๒) Money คือ งบประมาณไม่มีปัญหา ๓) Management คือ การจัดการไม่มีปัญหา ๔) Material คือ เครื่องจักรกลมีการทดแทนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ นทพ. มีความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการได้หลากหลายโดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเสริมงานความมั่นคง การส่งเสริมอาชีพและสังคมจิตวิทยา นทพ. ได้รับโอกาสจากรัฐบาล และกองทัพไทย เพื่อให้ทำงานตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและกองทัพไทยมาโดยตลอด นทพ. มีงบประมาณเป็นของตนเอง

ในด้านปัญหาและอุปสรรคนั้น พบว่า มีปัญหาอุปสรรคในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านผู้ปฏิบัติการ จำนวนกำลังพลลดลงแต่ภาระงานมากขึ้นรวมทั้งยังขาดความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้กำลังพลกับภาระงานไม่สมดุลกัน
๒. ด้านการบริหารจัดการ การดูแลและสวัสดิการผู้ได้บังคับบัญชาซึ่งการดำเนินการจะกระทำตามรูปแบบสายการบังคับบัญชา กำลังพลทำงานไม่ทันเนื่องจากงานเพิ่มขึ้นทุกปี

๓. ด้านการดำเนินงาน ควรมีการปรับโครงสร้าง เช่น ควรมีศูนย์ซ่อมมยุทโธปกรณ์ เครื่องจักรและเครื่องมืองานของหน่วย รวมถึงการถ่ายทอดทักษะการทำงาน การดำเนินงานปัจจุบัน มีมยุทโธปกรณ์ มีคนแต่จุดอ่อน คือ ไม่สามารถทำงานหลากหลาย ต้องปิดงานที่ละงานแล้วค่อยเริ่มงานใหม่รับงานทีละอย่างเท่าที่เครื่องจักรและคนมีแต่ไม่สามารถสนับสนุนหลายงาน หากหน่วยใด รื่องของงานหลายงานในเวลาเดียวกัน

๔. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ต้องการบุคลากรเขียนโปรแกรม (Programmers) มาช่วยในการดำเนินงาน เนื่องจากปริมาณงานมาก ปัจจุบันกองสื่อสารของ นทพ. บุคลากร ไม่เพียงพอ ขาดมืออาชีพ และขาดชำนาญเฉพาะด้าน รวมทั้งต้องการใช้เทคโนโลยีช่วยหรือ การใช้อินเทอร์เน็ตช่วย และการใช้อากาศยานไร้คนขับ (Drone) การถ่ายภาพ การส่งต่อข้อมูล การคำนวณต่างๆ ต้องใช้โปรแกรมและใช้โปรแกรมในการคิดงานต่างๆ การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและคล่องตัวจะเสริมการทำงาน

๕. ด้านกำลังพล กำลังพลลดน้อยลงแต่ภารกิจมาก ปัจจุบันภาระงานมากแต่กำลังพลขาดแคลน รวมถึงกำลังพลที่มีความรู้ความสามารถมีน้อยลง สาเหตุเกิดจากการเกษียณอายุและการขอเกษียณอายุก่อนเวลาซึ่งต้องมีการทดแทนกำลังพล กำลังพลใหม่ต้องมีการเรียนรู้

๖. ด้านงบประมาณ งบประมาณเพียงพอไม่เป็นอุปสรรค แต่ในอนาคตความต้องการของงบประมาณเพิ่มจะเป็นในส่วนของงบประมาณการพัฒนาส่งเสริมกำลังพล และบุคลากร งบประมาณด้านสารสนเทศ เพื่อลดการใช้เครื่องมือส่วนตัวในการทำงาน

๗. ด้านการประสานกับหน่วยงานอื่น การที่ทุกคนต้องทำงานทำให้ไม่มีเวลาสร้างคน ไม่มีเวลาทบทวนงานและความสามารถต้องฝากความหวังที่กำลังพลหลัก ปัจจุบันกำลังพลสูงอายุ จำนวนมากเกิดจากกำลังพลหนุ่มย้ายไปที่อื่นๆ เช่น อบต. หรือ รัฐวิสาหกิจ ในด้านขีดจำกัด คือ ไม่สามารถทำงานได้หลากหลายในเวลาเดียวกันหลายหน่วยอยากให้ไปทำงานให้แต่ไม่สามารถสนับสนุนได้

จากปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบจะนำไปสังเคราะห์เพื่อสร้างแนวทางในการบริหารจัดการในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่อไป

บทที่ ๔

แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๖๔ จัดทำขึ้นเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นความมั่นคง (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ที่มีเป้าหมายให้ประเทศชาติมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข รวมทั้งรองรับแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของกองทัพในการป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ด้วยการพัฒนากำลังพลให้มีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมในการปฏิบัติได้ทันเหตุการณ์ มีอาวุธ ยุทโธปกรณ์ ยุทธภัณฑ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เหมาะสมเพียงพอ พร้อมสนับสนุนการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยและการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งรองรับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ เพื่อการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) หรือ Emergency Support Function (ESF)

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งของภาครัฐมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ โดยมีหน้าที่และพันธกิจอย่างหลากหลายและหนึ่งในพันธกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา คือ ช่วยเหลือประชาชน สนับสนุนป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยและภัยพิบัติ เพื่อให้หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) มีแนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ โดยสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย ผู้วิจัย จึงได้ดำเนินการศึกษารายละเอียดตามประเด็นต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ปัญหา จุดอ่อน และอุปสรรคที่สำคัญต่อการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ

๒. การสร้างแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

การวิเคราะห์ปัญหา จุดอ่อนและอุปสรรคที่สำคัญต่อการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ

การบริหารจัดการภัยพิบัติ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ แต่สามารถยืดหยุ่นหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามเวลาและสถานการณ์ ครอบคลุมการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและช่วยลดผลกระทบจากความรุนแรงของภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นต่อร่างกายชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประสบภัย สภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชาติ เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือตามหลักการสิทธิมนุษยชน หลักสิทธิพื้นฐานของผู้ประสบภัยพิบัติธรรมชาติ พึ่งได้รับจากรัฐการบริหารจัดการในภาวะภัยพิบัติ จำเป็นต้องมีระบบการดำเนินการที่ถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้อย่างทันทั่วถึง แต่ในทางปฏิบัติอาจจะมีความประเด็นที่ไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ หรือเกิดภาวะฉุกเฉินที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ หรือเหตุการณ์ที่เหนือความคาดหมายต่างๆ เพื่อให้หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีแนวทางส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ถึงปัญหา จุดอ่อนและอุปสรรค ในการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๒ ท่าน สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านกำลังพล

ในการดำเนินการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัตินั้นด้านกำลังพลถือว่าเป็นปัจจัยหลักหรือปัจจัยสำคัญที่สุดในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ทั้งนี้กำลังพลจะเป็นผู้เผชิญเหตุและลงมือปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ทั้งช่วงระยะเวลาที่เกิดเหตุภัยพิบัติหรือหลังเกิดเหตุภัยพิบัติ ดังนั้น กำลังพลหรือผู้เผชิญเหตุจึงเป็นกำลังหลักที่สำคัญในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนด้านกำลังพล ได้ดังนี้

๑.๑ การขาดแคลนกำลังพล กำลังพลมีจำนวนน้อย มีจำกัด ซึ่งหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามโครงการต่าง ๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะด้านบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งภัยพิบัติที่เกิดขึ้นมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย หรือภัยอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถคาดการณ์ได้ชัดเจนว่า ภัยพิบัติเหล่านั้นจะเกิดขึ้นช่วงเวลาไหนและความรุนแรงเท่าใด ซึ่งในการเกิดภัยพิบัติแต่ละครั้งถ้ามีกำลังพลที่เพียงพอ การบริหารจัดการในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจะง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่จำนวนของกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีจำนวนน้อย จึงไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือทันเวลา สาเหตุเกิดจากการไม่เพิ่มจำนวนบรรจุกำลังพลและเกิดสภาวะสมองไหลของกำลังพลโดยโอนย้ายไปหน่วยงานต่าง ๆ หรือสอบบรรจุในหน่วยงานอื่น ๆ เช่น อบต. รัฐวิสาหกิจ ส่งผลให้กำลังพลมีจำนวนลดลง โดยเฉพาะกำลังพลในวัยทำงานหรือวัยหนุ่มที่ประสงค์เปลี่ยนสถานที่ทำงาน กำลังพลหลักในการปฏิบัติหน้าที่ จึงเป็นกำลังพลที่มีอายุมาก รวมทั้งยังไม่มีกรบรรจุกำลังพลทดแทน ส่งผลให้กำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาต้องขาดแคลน

๑.๒ ด้านความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของ

กำลังพล ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นกำลังพลที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ภาคสนามหรือเผชิญเหตุจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย สารเคมีรั่วไหลสิ่งก่อสร้างถล่มหรือดินถล่ม หรืออื่น ๆ โดยกำลังพลที่ออกปฏิบัติหน้าที่เผชิญเหตุทั้งผู้ลงมือปฏิบัติรวมทั้งผู้สั่งการหรือหัวหน้าทีม จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมถึงความปลอดภัยของผู้ประสบภัยพิบัติและผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ ทำการช่วยเหลือ ในปัจจุบันกำลังพลยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมมีจำนวนน้อย หรือกำลังพลบางส่วนยังไม่ได้รับการอบรม หรือหลักสูตรในการอบรมยังมีไม่มากพอ

๒. ด้านเครื่องจักรและเครื่องมือ

ในปัจจุบันเครื่องจักรและเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการรองรับการบริหารจัดการภัยพิบัติ จะเป็นเครื่องมือพื้นฐานโดยทั่วไป เช่น รถบรรทุกน้ำ อเนกประสงค์ วิทยุสื่อสาร ถังดับเพลิง และเครื่องมือบางชนิดไม่เพียงพอและผ่านการใช้งานมานาน เช่น คริมตัด ถ่าง ดัน เป็นต้น และเครื่องมือและเครื่องจักรยังไม่ทันสมัยเท่าที่ควร

๓. ด้านการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นข้อมูลสำคัญอีกประเด็นหนึ่งในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ โดยเฉพาะข้อมูลก่อนเผชิญเหตุ เพราะเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานจะต้องทราบสถานการณ์และความรุนแรงของเหตุการณ์ เพื่อที่จะได้เตรียมความพร้อมในการปฏิบัติการช่วยเหลือทั้งเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือและการวางแผนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ดังนั้นการสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ปฏิบัติหน้าที่จะต้องชัดเจน รวมทั้งการสื่อสารระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับนักผจญภัยจะต้องได้ข้อมูลที่ชัดเจน ครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของนักผจญภัยและผู้ประสบภัย รวมทั้งจะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ นอกจากนี้การสื่อสารเพื่อการเตือนภัยก็ยิ่งสำคัญ เพราะการเตือนภัยก่อนเกิดเหตุจะทำให้ประชาชนได้เตรียมความพร้อมในการรับมือเหตุที่จะเกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่หนักอาจจะทำให้เบาลงได้

๔. ด้านเทคโนโลยี

ปัจจุบันได้นำเทคโนโลยีมาช่วยในการเตรียมความพร้อมก่อนการเกิดเหตุหรือเตือนภัยก่อนที่เหตุเกิด โดยจัดทำเป็นแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น เกี่ยวกับการพยากรณ์อากาศ เตือนภัยน้ำท่วม ดินถล่ม แผ่นดินไหว เป็นต้น แต่ยังคงขาดเทคโนโลยีที่ในการช่วยหรือผู้ประสบภัยโดยตรง เช่น การใช้อากาศยานไร้คนขับ (Drone) เพื่อสำรวจความเสียหาย เรดาห์สำหรับค้นหาผู้ประสบภัยติดใต้ซากอาคาร ชุดชูชีพช่วยชีวิตติดเซนเซอร์ เป็นต้น

๕. ด้านงบประมาณ

ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแต่ละครั้ง ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้รับผิดชอบที่จะต้องไปเผชิญเหตุ นอกจากจะทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองแล้ว ยังต้องเป็นผู้เสียสละทำงานด้วยความรักในงาน มีหัวใจในการช่วยเหลือ มีจิตสาธารณะ เพราะงานที่ทำนั้นอยู่บนความเสี่ยงในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะเสี่ยงต่อชีวิต ดังนั้น การบริหารจัดการด้านงบประมาณนอกจาก

จะบริหารงบประมาณตามโครงการปกติ การบริหารงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์แล้ว การบริหารจัดการงบประมาณในช่วงเผชิญเหตุก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งผู้บริหารที่จะต้องให้ความสำคัญ เพราะจะเป็นขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานให้มีพลังใจ พลังกายในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย พิบัติอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การสร้างแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

จากการทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์ปัญหา จุดอ่อน และอุปสรรคที่สำคัญ ต่อการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา สามารถสร้างแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดังนี้

๑. การส่งเสริมประสิทธิภาพกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ตามวิสัยทัศน์ คือ “หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เป็นหน่วยงานชั้นเยี่ยมของกองทัพไทย ในด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคงและเตรียมความพร้อมของทรัพยากรบุคคล ชุมชน พื้นที่ เพื่อป้องกันภัยคุกคามทุกรูปแบบและประชาชนมีความเชื่อมั่น ศรัทธาต่อกองทัพไทย” และ มีพันธกิจ คือ ๑) เติบโตจนสถาบันพระมหากษัตริย์และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ๒) สนับสนุนภารกิจของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ การช่วยเหลือประชาชน การป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขภัยและภัยพิบัติ และ ๓) สนับสนุนภารกิจของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติ ตลอดจนปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จึงต้องส่งเสริมตามรายละเอียด ดังนี้

๑.๑ เพิ่มอัตรากำลังพล นทพ. เป็นหน่วยงานสำคัญมีหน้าที่ส่งเสริมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชน โดยเฉพาะด้านบรรเทาสาธารณสุขภัย ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่นั้น จำนวนของผู้ปฏิบัติหน้าที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน ดังนั้นการเพิ่มอัตรากำลังพล โดยเพิ่มการบรรจุทั้งของนายทหารและบุคลากร จะส่งผลให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น อีกทั้งการปรับโครงสร้างต่าง ๆ ขององค์กรให้สมดุล ทั้งส่วนกลางและต่างจังหวัด จะทำให้หน่วยงานสามารถดำเนินการหรือปฏิบัติหน้าที่ได้ทุกรูปแบบ สามารถเผชิญต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือบรรเทาสาธารณสุขภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล ควรส่งเสริมงบประมาณ ในการพัฒนากำลังพล พัฒนาขีดความสามารถของกำลังพล มุ่งเน้นการพัฒนากำลังพล ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ในทุกด้านจนเกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อให้กำลังพลมีความเป็นมืออาชีพ โดยจัดการฝึกอบรมด้านการบรรเทาสาธารณสุขภัยในทุกรูปแบบและทุกระดับ ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการจนถึงผู้สั่งการ รวมทั้งฝึกอบรมร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานรัฐบาลและ

เอกชน อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง เพื่อที่จะสามารถเกิดความเชี่ยวชาญสามารถรับมือกับสาธารณภัยหรือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การส่งเสริมประสิทธิภาพของอุปกรณ์และเครื่องมือ

ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ นอกจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะมีความเชี่ยวชาญในการช่วยเหลือแล้ว อุปกรณ์และเครื่องมือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะเสริมประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ดังนั้นถ้ามีเครื่องมือที่เพียงพอ ทันสมัยและมีคุณภาพ จะทำให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยประสบความสำเร็จรวมทั้งความปลอดภัยของผู้ประสบภัยและผู้ที่ทำการช่วยเหลือ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่ทันสมัย โดยสำรวจอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ต่าง ๆ ถึงความต้องการอุปกรณ์และเครื่องมือ โดยแต่ละหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่แต่ละที่อาจจะมีคามจำเป็นไม่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามต้นสังกัดจะต้องเห็นความสำคัญของจำนวนอุปกรณ์และเครื่องมือที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ เพื่อนำเสนอขออนุมัติงบประมาณในการจัดสรร จัดซื้อต่อไป และเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จะจัดสรรจัดซื้อต้องเป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย

๓. การส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย

การบริหารจัดการและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัยมีเป้าประสงค์เพื่อเสริมสร้างระบบบริหารจัดการ การวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยี และภูมิปัญญาให้การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยระบบอัจฉริยะอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการรู้เท่าทันภัยให้กับประชาชนทุกช่วงวัยอย่างเสมอภาคและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จากทุกภาคส่วน ดังนี้

๓.๑ การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านสาธารณภัย เช่น การจัดทำแพลตฟอร์ม (Platform) สารสนเทศด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ การจัดทำมาตรฐาน ชุดข้อมูลสาธารณภัย การพัฒนาระบบวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อสนับสนุนระบบการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) และการจัดทำระบบนำเสนอข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูล ภายใต้ Platform สารสนเทศด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์ในภารกิจที่เกี่ยวข้องในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๓.๒ การพัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ประกอบด้วย

๓.๒.๑ การส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อนำผลงานการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในงานด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยและการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการวางแผนป้องกันและลดผลกระทบได้อย่างเหมาะสม ตามบริบทของพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ภัยในอนาคต

๓.๒.๒ การส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ไปสู่การเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามมาตรฐานสากล

๓.๒.๓ การส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ด้านสาธารณสุข การบรรจุหลักสูตรในภาคการศึกษาและการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สาธารณสุขในทุกระดับ

๓.๓ การพัฒนาการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

๓.๓.๑ การพัฒนาและสร้างรูปแบบการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณสุขสู่สาธารณะที่มีความรวดเร็วครอบคลุมทันต่อสถานการณ์ โดยประชาชนทุกกลุ่ม สามารถรับรู้และเข้าใจในรูปแบบง่ายและสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนการเตรียมความพร้อมรับมือจากสาธารณสุขที่อาจเกิดขึ้นและปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องระหว่างเกิดสาธารณสุข

๓.๓.๒ การพัฒนาการระบบเตือนภัยแบบครบวงจร (End – to – End Early Warning System) ที่สามารถแจ้งเตือนภัยที่หลากหลายประเภทภัย (Multi-Hazard) นำไปสู่การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า รวมถึงข่าวสารข้อมูลที่มีความแม่นยำตรงเป้าหมายทุกกลุ่ม

๔. การส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมมุ่งเน้นลดความเสี่ยงก่อนเกิดภัยพิบัติ

ข้อมูลจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ชี้ให้เห็นว่าในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา มีสาธารณสุขเกิดขึ้นบ่อยครั้งและหลายเหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำเป็นประจำตามฤดูกาล จึงทำให้มีความสามารถในการเกิดสาธารณสุขได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า มีสาธารณสุขรูปแบบใหม่หรือสาธารณสุขที่มีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งทำให้การคาดการณ์เป็นไปได้ยาก มีความไม่แน่นอนสูง และยังคงมีภัยบางประเภทที่สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่เลือกช่วงเวลา เช่น ภัยจากแผ่นดินไหว คลื่นสึนามิ โรคระบาด เป็นต้น ดังนั้นการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัยพิบัติจึงจำเป็นอย่างยิ่ง การบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นโดยลดความเปราะบางและความล่อแหลม การเพิ่มขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือกับสาธารณสุขที่เกิดขึ้น โดยทุกภาคส่วนดำเนินการตามมาตรการลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิมและป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่ ดำเนินการดังนี้

๔.๑ พัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณสุข ทุกระดับ (ระดับชาติ จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) โดยการสำรวจและจัดทำข้อมูลฐาน(Baseline Data) และชุดข้อมูล (Data Set) และแผนที่ความเสี่ยง (Risk Map) การวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยสร้างฉากทัศน์ (Scenario – Based Risk Assessment) เพื่อค้นหาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Future Risk Scenario) การนำผลการประเมินความเสี่ยง เพื่อการวางแผนป้องกันความเสี่ยง แก้ไขปัญหาความเปราะบางและความล่อแหลม การเตรียมความพร้อมและเพิ่มศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขในทุกระดับรวมทั้ง กำหนดแผนงาน โครงการในการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุข ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

๔.๒ พัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับพัฒนามาตรการลดความเสี่ยง ประกอบด้วย

๔.๒.๑ แนวทางปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance) เช่น การย้ายที่ตั้งชุมชนออกนอกพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัยหรือการออกแบบโครงสร้างและใช้วัสดุในการก่อสร้างที่มีความคงทนและปลอดภัย เป็นต้น

๔.๒.๒ แนวทางปฏิบัติในการป้องกันและลดผลกระทบจากความเสียหาย (Risk Prevention and Mitigation) เช่น การออกกฎหมายที่จำเป็นในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เป็นต้น

๔.๒.๓ แนวทางปฏิบัติในการถ่ายโอนความเสี่ยง (Risk Transfer) เช่น การสร้างระบบประกันภัย ซึ่งเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้นจะได้รับค่าสินไหมชดเชยบางส่วนหรือทั้งหมดจากผู้รับประกันภัย เป็นต้น

๔.๒.๔ แนวทางปฏิบัติในการยอมรับความเสี่ยง (Risk Acceptance) ได้แก่ การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การจัดทำแผนอพยพ และการเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว (Temporary Shelter Management)

๔.๒.๕ การจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่อง (Business Continuity Plan: BCP) เพื่อรองรับการดำเนินภารกิจในการบริหารราชการและให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๔.๒.๖ การแจ้งเตือนภัย (Warning) โดยการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสาธารณภัยและการแจ้งเตือนภัยที่รวดเร็วไปยังพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้หน่วยงานและประชาชนสามารถติดตามวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์เตรียมความพร้อมรับมือกับสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นได้อย่างทันที่

๑) แนวปฏิบัติของระบบการเตือนภัย ระบบการแจ้งเตือนและเฝ้าระวังภัยที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบหลัก คือ การรับรู้และเข้าใจความเสี่ยง การติดตามสถานการณ์และพยากรณ์ ความตระหนักรู้และการตอบสนองต่อการแจ้งเตือนภัยการแจ้งเตือนและการสื่อสาร

๒) แนวทางปฏิบัติการแจ้งเตือนภัย กระบวนการแจ้งเตือนภัยแบ่งเป็น ๓ ขั้นตอนได้แก่ การเฝ้าระวัง ติดตาม วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า และการรับมือและอพยพโดยกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ จะกำหนดแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติรวมทั้งแผนเผชิญเหตุสำหรับส่วนราชการ หน่วยงาน และองค์กรเอกชน ในการรับมือกับสาธารณภัยที่เกิดขึ้นโดยให้กระทรวงกลาโหม ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานสนับสนุนทรัพยากร เครื่องจักรกล เครื่องมือพิเศษ

๓) แนวทางปฏิบัติพัฒนาและเชื่อมโยงระบบการเตือนภัย สำหรับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประชาชนและชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัย เพื่อให้การเตือนภัยมีความแม่นยำ น่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การปรับปรุงอุปกรณ์เครื่องมือและเทคโนโลยีให้สามารถรองรับกับระบบเตือนภัยในปัจจุบันและต่างประเทศได้การพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม และแบบจำลองในการพยากรณ์และคาดการณ์สาธารณภัย โดยนำการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก (Data

Analytics and BIG DATA) และ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) มาใช้ในการพยากรณ์ และคาดการณ์การจัดทำมาตรฐานการ (Standard Operating Procedure: SOP) และเสริมสร้างขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การจัดเตรียมและติดตั้งโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสื่อสารและอุปกรณ์เตือนภัยให้ครอบคลุมพื้นที่เสี่ยงภัย รวมถึง ให้ประชาชนมีการรับรู้และเข้าใจความเสี่ยงจากข้อมูลที่ได้รับ และจัดให้มีการฝึกกระบวนการระบบการเตือนภัย เป็นต้น

๔) แนวทางปฏิบัติเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนที่เสี่ยงภัย แอปพลิเคชัน จัดทำ Web Service ในการนำเสนอข้อมูลและ Mobile Application หรือระบบอื่นที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย เพื่อเป็นช่องทางในการให้บริการข้อมูล และแจ้งเตือนภัยให้แก่ประชาชน และกลุ่มเปราะบาง

๕) เตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรสาธารณสุขภัย ได้แก่ การจัดให้มีสิ่งของสำรองจ่ายเพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การระดมทรัพยากร รวมถึงผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อเป็นการสร้างความเป็นหุ้นส่วนร่วมกันของทุกหน่วยงานในประเทศ รวมทั้งการมีส่วนร่วมทั้งบุคคลในชุมชน ภาคเอกชน องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และมูลนิธิต่าง ๆ ตลอดจนการสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันและลดผลกระทบการเตรียมความพร้อม การเผชิญเหตุและการจัดการในภาวะฉุกเฉินและการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

๕. การส่งเสริมบริหารจัดการด้านงบประมาณแบบมีส่วนร่วม

ในการดำเนินโครงการทุกโครงการหรือทุกกิจกรรมจะสำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยเรื่องงบประมาณเป็นสำคัญ เพราะงบประมาณเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการขับเคลื่อนการทำงานในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นการจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ถ้าบริหารจัดการงบประมาณได้อย่างสมดุล จะได้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เพียงพอและทันสมัยในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานหรือเจ้าหน้าที่มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นการบริหารงบประมาณจึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ดังนี้

๕.๑ ส่งเสริมการลงทุนด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ประกอบด้วย

๕.๑.๑ การส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีการลงทุนแบบมีส่วนร่วมด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยและบรรเทาสาธารณภัย

๕.๑.๒ การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยและบรรเทาสาธารณภัยในทุกระดับ รวมถึงการบูรณาการการใช้ทรัพยากร เครื่องมือ เครื่องจักรและงบประมาณร่วมกันระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ

๕.๑.๓ การกำหนดกลไก มาตรการทางการเงินและการคลัง เพื่อส่งเสริมการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยและการบรรเทาสาธารณภัย

๕.๑.๔ การส่งเสริมธุรกิจประกันภัยเพื่อลดและกระจายความเสี่ยงรวมถึงลดภาระที่เกิดจากผลกระทบจากสาธารณภัย

๕.๒ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัดการความเสี่ยง จากสาธารณภัย ประกอบด้วย

๕.๒.๑ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ภาคประชาชน อาสาสมัครและอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่รัฐ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการสาธารณภัยแก่ชุมชน และการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนทุกขั้นตอนของการจัดการสาธารณภัย โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง แสวงหาทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการแสวงหา แกนนำเครือข่าย และ

๕.๒.๒ การพัฒนาศักยภาพชุมชนหรือเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ภายใต้กรอบแนวคิด “รู้รับ ปรับตัว พ้นเร็วทั่ว อย่างยั่งยืน (Resilience)”

สรุป

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค เพื่อกำหนดแนวทางการสร้างแนวทางการบริหารจัดการในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา โดยข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน ๑๒ ท่าน รวมทั้งศึกษาจากงานวิจัย พบว่า จุดอ่อนของการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ ได้แก่ (๑) จำนวนกำลังพลไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่และทักษะความสามารถและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ยังไม่เป็นมืออาชีพ (๒) ด้านอุปกรณ์หรือเครื่องมือไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย (๓) ด้านการสื่อสารที่ยังไม่ชัดเจนทั้งระหว่างผู้สั่งการกับผู้ปฏิบัติและระหว่างท้องถิ่นกับผู้เผชิญเหตุ รวมทั้งข้อมูลสื่อสารในการเตือนภัยที่ยังไม่รวดเร็วพอ (๔) ด้านเทคโนโลยีซึ่งยังขาดการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาบริหารจัดการอย่างหลากหลาย (๕) ด้านงบประมาณขาดงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยและโดยเฉพะงงบประมาณในการบริหารจัดการระหว่างที่เกิดภัยพิบัติ

สำหรับการสร้างแนวทางในการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ ได้สังเคราะห์จากปัญหา จุดอ่อนและอุปสรรค ได้แนวทางในการส่งเสริม ดังนี้ (๑) ส่งเสริมประสิทธิภาพกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา โดยจัดการเพิ่มอัตรากำลังพลและประสิทธิภาพเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล (๒) ส่งเสริมประสิทธิภาพของอุปกรณ์และเครื่องมือให้เพียงพอมีประสิทธิภาพและทันสมัย (๓) ส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย โดยการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านสาธารณภัย พัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย พัฒนาการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ (๔) ส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมมุ่งเน้นลดความเสี่ยงก่อนเกิดภัยพิบัติ โดยพัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยทุกระดับและพัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย และ (๕) ส่งเสริมบริหารจัดการด้านงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมการลงทุนด้านการจัดการความเสี่ยงจาก

สาธารณสุขแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และการเสริมสร้าง
การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุข

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา” สืบเนื่องจากแนวโน้มของการเกิดภัยพิบัติที่หลากหลายและมีความถี่สูงขึ้นส่งผลให้ประชาชนเกิดความเสียหายและได้รับความเดือดร้อน แต่ถ้าหน่วยบัญชาการทหารพัฒนามีการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนเป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้เกิดความเสียหายน้อยลงหรือลดความรุนแรงลง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐) สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณภัยโลก สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณภัยประเทศไทย การบริหารจัดการสาธารณภัยในประเทศไทย ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) ข้อมูลพื้นฐานของอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อปพร.) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (Management Concept) ทฤษฎีการบริหาร 4M งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ซึ่งเนื้อหาในบทนี้จะเป็นการสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะตามประเด็นตามหัวข้อต่อ ดังนี้

๑. ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ เพื่อศึกษา สภาพปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
๒. ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
๓. ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
๔. ข้อเสนอแนะ
๕. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

สรุป

ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑

จากการศึกษาสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติและจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้ดังนี้

๑. **ด้านผู้ปฏิบัติการ** จำนวนกำลังพลลดลงแต่ภาระงานมากขึ้นรวมทั้งยังขาดความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้กำลังพลกับภาระงานไม่สมดุลกัน
๒. **ด้านการบริหารจัดการ** การดูแลและสวัสดิการผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งการดำเนินการจะกระทำตามรูปแบบสายการบังคับบัญชา กำลังพลทำงานไม่ทันเนื่องจากงานเพิ่มขึ้นทุกปี

๓. ด้านการดำเนินงาน ควรมีการปรับโครงสร้าง เช่น ควรมีศูนย์ซ่อม ยุทโธปกรณ์ เครื่องจักรและเครื่องมือของหน่วย รวมถึงการถ่ายทอดทักษะการทำงาน การดำเนินงานปัจจุบัน มียุทโธปกรณ์ มีคนแต่จุดอ่อน คือ ไม่สามารถทำงานหลากหลาย ต้องปิดงานที่ ภาระงานแล้วค่อยเริ่ม งานใหม่รับงานทีละอย่างเท่าที่เครื่องจักรและคนมีแต่ไม่สามารถสนับสนุนหลาย งาน หากหน่วยใด รื่องของงานหลายงานในเวลาเดียวกัน

๔. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ต้องการบุคลากรเขียน โปรแกรม (Programmers) มาช่วยในการดำเนินงาน เนื่องจากปริมาณงานมาก ปัจจุบันกองสื่อสาร ของ นทพ. บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดมืออาชีพและขาดชำนาญเฉพาะด้าน รวมทั้งต้องการใช้ เทคโนโลยี ช่วยหรือการใช้อินเทอร์เน็ตช่วย และการใช้อากาศยานไร้คนขับ (Drone) การถ่ายภาพ การส่งต่อข้อมูลการคำนวณต่างๆ ต้องใช้โปรแกรมและใช้โปรแกรมในการคิดงานต่าง ๆ การใช้ เทคโนโลยีและการพัฒนาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและคล่องตัวจะเสริมการทำงาน

๕. ด้านกำลังพล กำลังพลด้อยลงแต่ภารกิจมาก ปัจจุบันภาระงานมากแต่ กำลังพลขาดแคลน รวมถึงกำลังพลที่มีความรู้ความสามารถมีน้อยลง สาเหตุเกิดจากการเกษียณอายุ และการขอเกษียณอายุก่อนเวลาซึ่งต้องมีการทดแทนกำลังพล กำลังพลใหม่ต้องมีการเรียนรู้

๖. ด้านงบประมาณ งบประมาณเพียงพอไม่เป็นอุปสรรค แต่ในอนาคตความ ต้องการของงบประมาณเพิ่มจะเป็นในส่วนของงบประมาณการพัฒนาส่งเสริมกำลังพล และบุคลากร งบประมาณด้านสารสนเทศ เพื่อลดการใช้เครื่องมือส่วนตัวในการทำงาน

๗. ด้านการประสานกับหน่วยงานอื่น การที่ทุกคนต้องทำงานทำให้ไม่มีเวลา สร้างคน ไม่มีเวลาทบทวนงานและความสามารถต้องฝากความหวังที่ กำลังพลหลัก ปัจจุบันกำลังพล สูงอายุจำนวนมากเกิดจากกำลังพลหนุ่มย้ายไปที่อื่นๆ เช่น อบต. หรือ รัฐวิสาหกิจ ในด้านขีดจำกัด คือ ไม่สามารถทำงานได้หลากหลายในเวลาเดียวกันหลายหน่วยอยากให้ไปทำงานให้แต่ไม่สามารถ สนับสนุนได้

ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒

ในการศึกษาปัจจัยที่ สนับสนุนการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการในการ ช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดังนี้

๑. ด้านการดำเนินการเชิงรุก การสนับสนุนการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยหรือ ภัยพิบัติจะต้องดำเนินการในลักษณะเชิงรุก ด้วยการส่งเสริมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย หรือ ภัยพิบัติ ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติตามศักยภาพขีดความสามารถและคุณลักษณะของแต่ละ หน่วย เพื่อลดความสูญเสียและผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งเพื่อให้ชุมชน สามารถปรับตัวต่อผลกระทบจากสาธารณภัยได้อย่างยั่งยืน

๒. ด้านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ จำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยมุ่งเน้นการ บูรณาการการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นต่างๆ ทั้งในเรื่องบุคลากร กำลังพล เครื่องมือ และอุปกรณ์

ให้สามารถนำมาใช้ในการจัดการในภาวะฉุกเฉินได้ทันต่อสถานการณ์และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเสริมสร้างความร่วมมือกับมิตรประเทศและองค์การระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยหรือภัยพิบัติ

๓. ด้านความเป็นเอกภาพในการดำเนินการ การจัดการภาวะฉุกเฉินในพื้นที่ประสบภัยพิบัติหรือสาธารณภัยจะต้องเป็นเอกภาพ โดยมีผู้บังคับบัญชาเหตุการณ์เพียงคนเดียวภายใต้ระบบการบัญชาการเหตุการณ์ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติหรือสาธารณภัยเป็นไปอย่างทันเวลาและลดการสูญเสียให้ได้มากที่สุด รวมทั้งให้ประสานงานและวางแผนร่วมกับกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับตั้งแต่ภาวะปกติ

๔. ด้านระบบการสื่อสาร หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาต้องจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่สถานการณ์ปกติและต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยของที่ตั้งหน่วยทหารรวมทั้งจัดเตรียมกำลังพลและยุทโธปกรณ์ให้มีความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติต่างๆ และเข้าร่วมฝึกกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความพร้อมและสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วย

๕. ด้านการร่วมมือกับต่างประเทศ การเสริมสร้างความร่วมมือกับมิตรต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อพัฒนาการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศให้มีความเป็นสากลทั้งในด้านบุคลากรและเครื่องมือ

๖. ด้านการบริหารจัดการด้านความเสี่ยงจากสาธารณภัย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยหรือภัยพิบัติ เป็นการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ โดยการวิเคราะห์และจัดการกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของภัยพิบัติ เพื่อลดผลกระทบ ลดความล่าช้าและลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบางให้มากที่สุด รวมทั้งเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร ชุมชน และสังคมให้สามารถรับมือและจัดภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสร้างระบบประเมินความเสี่ยงให้มีมาตรฐานรวมทั้งพัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

๗. ด้านการบริหารจัดการภาวะฉุกเฉิน เป็นการปฏิบัติในห้วงเกิดสาธารณภัย ซึ่งเป็นการดำเนินการต่างๆ เพื่อลดความรุนแรงของสาธารณภัยและการบรรเทาทุกข์ โดยให้ความเร่งด่วนในการเข้าระงับเหตุ และให้ความช่วยเหลือประชาชน ได้แก่การแจ้งเตือนภัยและประเมินสถานการณ์ การจัดตั้งศูนย์อำนาจการ เฉพาะกิจการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในภาวะฉุกเฉิน การสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน การประกาศ เขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย การประกาศเขต ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน การค้นหาและกู้ภัย การอพยพ การรักษาพยาบาลฉุกเฉิน การรักษาความสงบเรียบร้อย การพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล การประเมินความเสียหายและความต้องการเบื้องต้น การรายงาน การรับบริจาค การประสานการปฏิบัติกับองค์การสาธาณกุศล การประสานความช่วยเหลือจากต่างประเทศและ การขอใช้เงินทศรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินซึ่งตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔

๘. ด้านการบริหารจัดการด้านการฟื้นฟู เป็นการปฏิบัติในห่วงใยหลังภาวะฉุกเฉินสิ้นสุดลง โดยมุ่งเน้นการดำเนินการ ต่าง ๆ เพื่อปรับสภาพระบบสาธารณสุขป็นปกติ การดำรงชีวิต และวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่ ประสบภัยให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ด้วยการพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม โดยการนำปัจจัยต่างๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยมาช่วย รวมถึง การซ่อมสร้าง และ การฟื้นฟูสภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายพลเรือนเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การฟื้นฟูผู้ประสบภัยพิบัติ (การปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บและผู้ป่วย การขนย้ายผู้ประสบภัยพิบัติ และทรัพย์สินไปยังพื้นที่ ที่ปลอดภัย การประกอบเลี้ยงอาหารแก่ผู้ประสบภัยพิบัติในระยะแรก การรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยแก่บุคคลและสถานที่ การสำรวจความเสียหายเพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัย และทรัพย์สินที่เสียหาย การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติตามผลการสำรวจการซ่อมแซมที่พักอาศัย สิ่งสาธารณูปโภคและเส้นทางคมนาคมระยะแรก การประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของประชาชน การป้องกันโรคระบาดในคนและสัตว์ การรื้อถอน หรือทำลายสิ่งปรักหักพัง การทำลายล้างวัตถุระเบิดและการล้างสารพิษตกค้างต่าง ๆ

ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓

จากการศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคและปัจจัยที่สนับสนุนของการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา สามารถสร้างแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ได้ ๕ แนวทาง ดังนี้

๑. แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
  ๒. แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพของอุปกรณ์และเครื่องมือ
  ๓. แนวทางการส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณสุข
  ๔. แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมมุ่งเน้นลดความเสี่ยงก่อนเกิดภัยพิบัติ
  ๕. แนวทางการส่งเสริมบริหารจัดการด้านงบประมาณแบบมีส่วนร่วม
- ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑. แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

๑.๑ เพิ่มอัตรากำลังพล นทพ. เป็นหน่วยงานสำคัญมีหน้าที่ส่งเสริมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชน โดยเฉพาะด้านบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่นั้น จำนวนของผู้ปฏิบัติหน้าที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน ดังนั้นการเพิ่มอัตรากำลังพล โดยเพิ่มการบรรจุทั้งของนายทหารและบุคลากร จะส่งผลให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น อีกทั้งการปรับโครงสร้างต่าง ๆ ขององค์กรให้สมดุล ทั้งส่วนกลางและต่างจังหวัด จะทำให้หน่วยงานสามารถดำเนินการหรือปฏิบัติหน้าที่ได้ทุกรูปแบบ สามารถเผชิญต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล ควรส่งเสริมงบประมาณ ในการพัฒนากำลังพล พัฒนาขีดความสามารถของกำลังพล มุ่งเน้นการพัฒนากำลังพล ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ในทุกด้านจนเกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อให้กำลังพลมีความเป็นมืออาชีพ โดยจัดการฝึกอบรมด้านการบรรเทาสาธารณภัยในทุกรูปแบบและทุกระดับ ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการจนถึงผู้สั่งการ รวมทั้งฝึกอบรมร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง เพื่อที่จะสามารถเกิดความเชี่ยวชาญสามารถรับมือกับสาธารณภัยหรือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพของอุปกรณ์และเครื่องมือ

ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัตินอกจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติจะมีความเชี่ยวชาญ ในการช่วยเหลือแล้ว อุปกรณ์และเครื่องมือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะเสริมประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ดังนั้นถ้ามีเครื่องมือที่เพียงพอ ทันสมัยและมีคุณภาพ จะทำให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยประสบความสำเร็จรวมทั้งความปลอดภัยของผู้ประสบภัยและผู้ที่ทำการช่วยเหลือ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่ทันสมัย โดยสำรวจอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ต่าง ๆ ถึงความต้องการอุปกรณ์และเครื่องมือ โดยแต่ละหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่แต่ละที่ อาจจะมีมีความจำเป็นไม่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามต้นสังกัดจะต้องเห็นความสำคัญของจำนวน อุปกรณ์และเครื่องมือที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ เพื่อนำเสนองบประมาณในการจัดสรร จัดซื้อต่อไป และเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จะจัดสรรจัดซื้อต้องเป็นเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย

๓. แนวทางการส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย

๓.๑ การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านสาธารณภัย เช่น การจัดทำแพลตฟอร์ม (Platform) สารสนเทศด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ การจัดทำมาตรฐาน ชุดข้อมูลสาธารณภัย การพัฒนาระบบวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อสนับสนุนระบบการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS) และการจัดทำระบบนำเสนอข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูล ภายใต้ Platform สารสนเทศด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์ในภารกิจที่เกี่ยวข้องในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

๓.๒ การพัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ประกอบด้วย

๓.๒.๑ การส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อนำผลงานการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในงานด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยและการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการวางแผนป้องกันและลดผลกระทบได้อย่างเหมาะสม ตามบริบทของพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ภัยในอนาคต

๓.๒.๒ การส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ ไปสู่การเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยตามมาตรฐานสากล

๓.๒.๓ การส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ด้านสาธารณสุข การบรรจุหลักสูตรในภาคการศึกษาและการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สาธารณสุขในทุกระดับ

๓.๓ การพัฒนาการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

๓.๓.๑ การพัฒนาและสร้างรูปแบบการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณสุขสู่สาธารณะที่มีความรวดเร็วครอบคลุมทันต่อสถานการณ์ โดยประชาชนทุกกลุ่ม สามารถรับรู้และเข้าใจในรูปแบบง่ายและสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนการเตรียมความพร้อมรับมือจากสาธารณสุขที่อาจเกิดขึ้นและปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องระหว่างเกิดสาธารณสุข

๓.๓.๒ การพัฒนาการระบบเตือนภัยแบบครบวงจร (End – to – End Early Warning System) ที่สามารถแจ้งเตือนภัยที่หลากหลายประเภทภัย (Multi-Hazard) นำไปสู่การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า รวมถึงข่าวสารข้อมูลที่มีความแม่นยำตรงเป้าหมายทุกกลุ่ม

๔. แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมมุ่งเน้นลดความเสี่ยงก่อนเกิดภัยพิบัติ

๔.๑ พัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณสุข ทุกระดับ (ระดับชาติ จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) โดยการสำรวจและจัดทำข้อมูลฐาน (Baseline Data) และชุดข้อมูล (Data Set) และแผนที่ ความเสี่ยง (Risk Map) การวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยสร้างฉากทัศน์ (Scenario – Based Risk Assessment) เพื่อค้นหาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Future Risk Scenario) การนำผลการประเมินความเสี่ยงเพื่อการวางแผนป้องกันความเสี่ยง แก้ไขปัญหาความเปราะบางและความอ่อนแอ การเตรียมความพร้อมและเพิ่มศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขในทุกระดับรวมทั้ง กำหนดแผนงาน โครงการในการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุข ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุขเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

๔.๒ พัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุข ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับพัฒนามาตรการลดความเสี่ยง ประกอบด้วย

๔.๒.๑ แนวทางปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance) เช่น การย้ายที่ตั้งชุมชนออกนอกพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดสาธารณสุขหรือการออกแบบโครงสร้างและใช้วัสดุในการก่อสร้างที่มีความคงทนและปลอดภัย เป็นต้น

๔.๒.๒ แนวทางปฏิบัติในการป้องกันและลดผลกระทบจากความเสียหาย (Risk Prevention and Mitigation) เช่น การออกกฎหมายที่จำเป็นในการลดความเสี่ยงจากสาธารณสุข เป็นต้น

๔.๒.๓ แนวทางปฏิบัติในการถ่ายโอนความเสี่ยง (Risk Transfer) เช่น การสร้างระบบประกันภัย ซึ่งเมื่อเกิดสาธารณสุขขึ้นจะได้รับค่าสินไหมชดเชยบางส่วนหรือทั้งหมดจากผู้รับประกันภัย เป็นต้น

๔.๒.๔ แนวทางปฏิบัติในการยอมรับความเสี่ยง (Risk Acceptance) ได้แก่ การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การจัดทำแผนอพยพ และการเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว (Temporary Shelter Management)

๔.๒.๕ การจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่อง (Business Continuity Plan: BCP) เพื่อรองรับการดำเนินภารกิจในการบริหารราชการและให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๔.๒.๖ การแจ้งเตือนภัย (Warning) โดยการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสาธารณภัยและการแจ้งเตือนภัยที่รวดเร็วไปยังพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้หน่วยงานและประชาชนสามารถติดตามวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์เตรียมความพร้อมรับมือกับสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

๕. แนวทางการส่งเสริมบริหารจัดการด้านงบประมาณแบบมีส่วนร่วม

๕.๑ ส่งเสริมการลงทุนด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ประกอบด้วย

๕.๑.๑ การส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีการลงทุนแบบมีส่วนร่วมด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยและบรรเทาสาธารณภัย

๕.๑.๒ การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยและบรรเทาสาธารณภัยในทุกระดับ รวมถึงการบูรณาการการใช้ทรัพยากร เครื่องมือ เครื่องจักรและงบประมาณร่วมกันระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ

๕.๑.๓ การกำหนดกลไก มาตรการทางการเงินและการคลัง เพื่อส่งเสริมการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยและการบรรเทาสาธารณภัย

๕.๑.๔ การส่งเสริมธุรกิจประกันภัยเพื่อลดและกระจายความเสี่ยงรวมถึงลดภาระที่เกิดจากผลกระทบจากสาธารณภัย

๕.๒ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัดการความเสี่ยง จากสาธารณภัย ประกอบด้วย

๕.๒.๑ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ภาคประชาชน อาสาสมัครและอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่รัฐ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการสาธารณภัยชุมชน และการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนทุกขั้นตอนของการจัดการสาธารณภัย โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง แสวงหาทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการแสวงหา แกนนำเครือข่าย และ

๕.๒.๒ การพัฒนาศักยภาพชุมชนหรือเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ภายใต้กรอบแนวคิด “รู้รับ ปรับตัว ฟื้นเร็วทั่ว อย่างยั่งยืน (Resilience)”

จากการสังเคราะห์อุปสรรคและปัญหา รวมทั้งปัจจัยที่ส่งเสริมในการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา สามารถนำมาสังเคราะห์แนวทางได้ทั้งหมด ๕ แนวสร้างหลักๆ ผู้วิจัยจึงนำแนวทางทั้ง ๕ แนวทางมาสร้างเป็นรูปแบบเพื่อนำไปส่งเสริมและบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในรูปแบบ PCT MODEL ดังแผนภาพที่ ๕-๑

แผนภาพที่ ๕-๑ รูปแบบ (Model) แนวการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

โดยรายละเอียดดังนี้

P คือ Prepare ในที่นี้หมายถึงการเตรียมความพร้อมในสภาวะปกติก่อนเกิดภัยพิบัติ โดยต้องมีความพร้อมในทุกด้าน เช่น

๑. ด้านกำลังพล ต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับภัยพิบัติหรือฝึกทักษะในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การจัดทำแผนอพยพ และการเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว (Temporary Shelter Management) เป็นต้น

๒. เครื่องมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ทำการสำรวจจำนวนของเครื่องมือว่าเพียงพอหรือไม่และถ้าไม่เพียงพอต้องหาวิธีการขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานอื่นหรือทำ MOU กับหน่วยงานอื่นเพื่อเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติเมื่อเกิดเหตุขึ้น และในส่วนประสิทธิภาพของเครื่องมือ จำเป็นต้องหาวิธีการจัดหาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยเพื่อความคล่องตัวและสะดวกในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

๓. การสื่อสารกับประชาชน ในการสื่อสารกับประชาชน หาวิธีการสื่อสารและให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับภัยพิบัติและทักษะในการเอาตัวรอดเมื่อเกิดภัยพิบัติ ตลอดจนแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้ทราบให้เร็วที่สุดก่อนเมื่อพยากรณ์ได้ว่าจะมีพิบัติเกิดขึ้น เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงและอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนผู้ประสบภัย นอกจากนี้การสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาล หรือมูลนิธิต่าง ๆ ต้องมีช่องทาง

การสื่อสารที่รวดเร็วและลดขั้นตอนในการสั่งการเพื่อการระดมความช่วยเหลือจะรวดเร็วและทันเหตุการณ์ เป็นต้น

C คือ Cooperation หมายถึง การร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อให้การบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งความร่วมมือออกเป็นดังนี้

๑. ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ ต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ซึ่งก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังจากเกิดเหตุ โดยประชาชนต้องตระหนักว่าความปลอดภัยทั้งของประชาชนเอง และเจ้าหน้าที่ที่เข้าไประงับเหตุหรือให้ความช่วยเหลือสำคัญที่สุด ดังนั้นการให้ความร่วมมือหรือการร้องขอจากเจ้าหน้าที่ที่ประชาชนจำเป็นต้องรับฟังและอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่อย่างเต็มใจ และถ้าเจ้าหน้าที่ร้องขอให้ช่วยดำเนินการในบางประเด็นประชาชนควรจะให้ความร่วมมือตามกำลังความสามารถที่จะทำได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดหรืออาจจะไม่เกิดความเสียหายเลย

๒. หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งจะต้องขอความร่วมมือในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงบประมาณ เครื่องมือยุทโธปกรณ์ หรือปัจจัยสนับสนุนด้านอื่น ๆ ที่สามารถจะช่วยให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในบางกรณีต้องมีการทำ MOU เพื่อตกลงร่วมมือกันในการดำเนินงานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น

T คือ Technology หมายถึง เทคโนโลยีที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ ทั้งระยะก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุและหลังจากเกิดเหตุ โดยเทคโนโลยีที่สำคัญที่สุด คือ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับระยะก่อนเกิดเหตุ เพื่อเป็นการป้องกันภัยพิบัติหรือเตือนภัยพิบัติเพื่อที่จะสร้างความเตรียมพร้อมให้กับประชาชนและลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระบบเตือนภัยแบบครบวงจร (End – to – End Early Warning System) ที่สามารถแจ้งเตือนภัยที่หลากหลายประเภทภัย (Multi-Hazard) นำไปสู่การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า รวมถึงข่าวสารข้อมูลที่มีความแม่นยำตรงเป้าหมายทุกกลุ่ม การมีแพลตฟอร์มหรือแอปพลิเคชันเกี่ยวกับการพยากรณ์ภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นหรือเทคโนโลยีด้านอื่น ๆ ที่จะทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลได้รวดเร็วและทันท่วงทีเพื่อเตรียมพร้อมในการรับมือภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้เทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการข้อมูลโดยการสำรวจและจัดทำข้อมูลฐาน (Baseline Data) และชุดข้อมูล (Data Set) และแผนที่ความเสี่ยง (Risk Map) การวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยสร้างฉากทัศน์ (Scenario – Based Risk Assessment) เพื่อค้นหาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Future Risk Scenario) การนำผลการประเมินความเสี่ยง เพื่อการวางแผนป้องกันความเสี่ยง แก้ไขปัญหาความเปราะบางและความอ่อนแอ การเตรียมความพร้อมและเพิ่มศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยในทุกระดับ ในส่วนเทคโนโลยีที่สามารถช่วยได้ในขณะเกิดเหตุ เช่น การใช้อากาศยานไร้คนขับ (Drone) ซึ่งสามารถช่วยสำรวจพื้นที่ในส่วนที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปถึง หรือเทคโนโลยีด้านคลื่นความถี่ต่าง ๆ ที่จะช่วยสำรวจหาผู้ประสบภัยได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ในการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการเพิ่มงบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการในด้านกำลังพลหรือเจ้าหน้าที่ที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้มียกสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น

๑.๒ ควรมีนโยบายเพิ่มกำลังพล การจัดหากำลังพล เจ้าหน้าที่ บุคลากร ตลอดจนผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจในการออกปฏิบัติหน้าที่ ให้เพียงพอในการออกปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตลอดจนควรมีการฝึกฝนเพิ่มทักษะความรู้และการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้แก่กำลังพลจนเกิดความเชี่ยวชาญ โดยการจัดการฝึกอบรมด้านการบรรเทาสาธารณภัยในทุกระดับ ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการถึงผู้สั่งการและฝึกร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานรัฐและภาคอาสาสมัคร และที่ควรสำคัญการฝึกอย่างน้อยต้องปีละ ๒ ครั้งขึ้นไป

๒. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

๒.๑ ควรบริหารจัดการด้านการติดต่อสื่อสารและการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่พบเจอบ่อย คือ การไม่เข้าใจถึงระบบการบัญชาการเหตุการณ์ของผู้นำท้องถิ่น และการได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน อาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อนักกู้ภัยได้

๒.๒ ควรจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้ประสบภัยทุกกรณี

๒.๓. การดำเนินการแนวทางในการช่วยบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยควรแบ่งเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ ประชาสัมพันธ์และเตรียมการป้องกัน จัดทำข้อมูล IPB ในพื้นที่ตัวเอง มีการฝึกซ้อมแผนเคลื่อนย้ายอพยพ ในหมู่บ้านที่เสี่ยงภัยต่าง ๆ ได้ทำการฝึกชาวบ้านให้รู้จักการช่วยเหลือตัวเองเบื้องต้น

ระยะที่ ๒ เมื่อเกิดภัย เตรียมทีมตอบโต้ภัยพิบัติพร้อมด้วยยุทธโศปกรณ์พร้อมช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติได้ทันที่

ระยะที่ ๓ การฟื้นฟู เมื่อหลังจากเกิดภัยพิบัติแล้วจำเป็นต้องเข้าไปฟื้นฟู เช่นบ้านเรือนที่อยู่ ระบบสาธารณูปโภคที่ชำรุด

๓. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๓.๑ ควรศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านความเสี่ยง เนื่องจากการบริหารจัดการเรื่องความเสี่ยงจะสามารถช่วยให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติหรือสาธารณภัยต่าง ๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการเตรียมการรับมือภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะสามารถช่วยลดความรุนแรงของภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นได้

๓.๒ ควรศึกษาเรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติหรือการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติหรือสาธารณภัยที่เกิดขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

โชติ บดีรัฐ. เทคนิคการบริหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
วันชาติ มีชัย. การบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

วารสารและหนังสือพิมพ์

ชัตติยา ชัตติวรา และคณะ. “ชุมชนกับการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติแผ่นดินไหว กรณีศึกษา บ้านหมาย ตำบลวังเงิน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง”, วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปีที่ ๒๔ (๑), มกราคม ๒๕๖๔. หน้า ๓๕-๕๐.

ชวงค์ อุบลี. “การมีส่วนร่วมในการจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี”, วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. ปีที่ ๗ (๒), กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๗. หน้า ๕๒-๖๗.

น้ำฝน สละโกสา. “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่รับมือสาธารณภัยทางธรรมชาติ พื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก”. วารสารการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ปีที่ ๓ (๒), วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๙. หน้า ๔๓๐-๔๔๕.

ไททัศน์ มาลา. “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาอุทกภัย : วิเคราะห์แผนการบริหารจัดการอุทกภัยของเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี”. วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ ๘ (๑), มกราคม ๒๕๖๑. หน้า ๒๐๔-๒๒๐.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

กนกวรรณ มะโนรมย์. “การศึกษาเรื่องเล่าและประสบการณ์เกี่ยวกับผลกระทบอุทกภัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสู่ความสามารถในการรับมือภัยพิบัติอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี”. โครงการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ปี ๒๕๖๔.

ชนิษฐา รัตนกัลยา. “การเตรียมพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมของโรงพยาบาลในเขตภาคกลางของประเทศไทย”. โครงการทุนสนับสนุนจากสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.), คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๐.

จิตตานันท์ ดิกุล. “รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมของศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี”. รายงานวิจัยสถาบัน. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๙.

- จิรศักดิ์ เสถียรพันธ์. “การจัดการภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ศึกษากรณีตำบลเมืองเป็ลือ อําเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยนครราชสีมา, ๒๕๕๙.
- ปิยะนุช ปิ๋ว. “บทบาทหน้าที่ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเพื่อสนับสนุนงานความมั่นคง”. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๖๑.
- พรสรวง เถาตะภู. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือนเทศบาลตำบลในจังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาแนะแนว, มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. “การบริหารจัดการยุคดิจิทัลมีผลต่อการให้บริการสาธารณะของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน”. สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, ๒๕๕๙.
- สุจิตรา นาวารัตน์. “ความต้องการสารสนเทศภัยพิบัติทางธรรมชาติของผู้ปฏิบัติงานศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในจังหวัดกระบี่”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๗.
- อังศุมาลิน อังศุสิงห์. “การบริหารแบบเครือข่ายในการจัดการภาวะฉุกเฉินอุทกพิบัติภัย”. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๘.
- อารักษ์ พรหมมณี. “การบริหารจัดการระบบการประกันสังคมในมิติของแรงงานภาคเศรษฐกิจนอกระบบ”. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๑.

เอกสารไม่ตีพิมพ์ เอกสารอัดสำเนา หนังสือราชการและเอกสารอื่นๆ

- “พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๕๒ ก, ๗ กันยายน ๒๕๕๐, หน้า ๑.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)”. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑, หน้า ๑.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- กระทรวงกลาโหม. “แผนบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม ๒๕๖๔”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/๕๖๕๕๕>.
- กองบัญชาการกองทัพไทย. “หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://afdc.rtarf.mi.th>, ๒๕๖๕.
- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. “แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://ndwc.disaster.go.th>, ๒๕๖๕.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ
ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา”

คำชี้แจง

๑. จุดประสงค์ของการสัมภาษณ์นี้ คือ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค
ปัจจัยในการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ และเสนอแนวทางในการบริหาร
จัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพ

๒. ในการตอบแบบสัมภาษณ์ผู้ตอบไม่ต้องเขียนชื่อลงในแบบสัมภาษณ์และกรุณาตอบตาม
ความเป็นจริงให้มากที่สุด เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่เชื่อถือได้และมีประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาองค์กร
ต่อไป

๓. แบบสัมภาษณ์นี้มีเนื้อหาจำนวนทั้งสิ้น ๓ ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (Key Information)

ส่วนที่ ๒ ประเด็นและข้อความถามในการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสรุปในภาพรวมและเขียนรายงานการวิจัย โดยไม่มี
การอ้างชื่อของท่านแต่อย่างใด ท่านสามารถที่จะไม่ตอบคำถามใด ๆ ที่ทำให้ท่านไม่สบายใจและ
ขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะไม่มีผลใดๆ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน

คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้จะได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับตามจรรยาบรรณ
ของการวิจัย ข้อมูลที่ได้ถือว่าเป็นสิทธิ์ส่วนตัวของผู้ตอบ การรายงานผลจะแสดงออกมาในลักษณะ
กลุ่มและผลรวมของกลุ่มเท่านั้นและขอรับรองว่า คำตอบของท่านจะไม่ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานหรือตัวท่าน
เป็นอันขาด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความร่วมมือของทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

พันเอก บัญชา หะรินเดช

รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๒

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (Key Information)

ตำแหน่ง.....
 การศึกษา.....
 อาชีพ.....
 ประสบการณ์ในการทำงาน.....
 .....
 .....

ส่วนที่ ๒ ประเด็นและข้อคำถามในการสัมภาษณ์

- คำถามที่ ๑ “ท่านมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไรหรือส่งการอย่างไรเมื่อเกิดภัยพิบัติ”
 คำถามที่ ๒ “ท่านมีวิธีการอย่างไรในการดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดภัยพิบัติ”
 คำถามที่ ๓ “ท่านคิดว่าการสื่อสารระหว่างเผชิญเหตุสำคัญอย่างไร”
 คำถามที่ ๔ “ท่านคิดว่าการดำเนินขณะช่วยเหลือผู้ประสบภัย สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดท่านคิดว่าเป็นอะไร”
 คำถามที่ ๕ “จากประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ท่านพบอุปสรรคและปัญหาในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอย่างไรและมีแนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นอย่างไร

*****ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์*****

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พันเอก บัญชา หะรินเดช
วัน เดือน ปีเกิด	๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.๒๕๒๙ มัธยมศึกษา โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๔ หลักสูตรปริญญาตรี วท.บ. รร.จปร. (ตท.๒๗) (จปร.๓๘) พ.ศ.๒๕๓๔ หลักสูตร ชั้นนายร้อย เหล่า ป. รุ่น ๔๐ พ.ศ.๒๕๓๙ หลักสูตร ชั้นนายพัน เหล่า ป. รุ่น ๔๖ พ.ศ.๒๕๔๓ หลักสูตร เสนาธิการทหารบก รุ่นที่ ๗๘ พ.ศ.๒๕๕๖ หลักสูตร เสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๕๔ พ.ศ.๒๕๖๓ หลักสูตร จิตอาสา ๙๐๔ “หลักสูตรพื้นฐาน” รุ่นที่ ๔/๖๓ โรงเรียนจิตอาสาพระราชทาน
ประวัติการทำงานโดยย่อ	๑ ต.ค.๒๕๕๘ เสนาธิการสำนักงานพัฒนาภาค ๑ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ๑ ต.ค.๒๕๖๐ ผู้อำนวยการกองซ่อมบำรุง สำนักงานสนับสนุน หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ๑ ต.ค.๒๕๖๑ ผู้บังคับหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ๑๖ สำนักงานพัฒนาภาค ๑ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ๑ เม.ย.๒๕๖๔ รองผู้อำนวยการสำนักงานทหารพัฒนา หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ๑ ต.ค.๒๕๖๔ รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๔ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ๑ ต.ค.๒๕๖๕ รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๒ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค ๒ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ
ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ผู้วิจัย พันเอกบัญชา หารินเดช หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 65

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาภาค 2 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งของภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ โดยมีหน้าที่และพันธกิจอย่างหลากหลายและหนึ่งในพันธกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา คือ ช่วยเหลือประชาชน สนับสนุนป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยและภัยพิบัติ จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา พบว่า การปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติมีประสิทธิภาพสามารถช่วยเหลือประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่ยังมีบางประเด็นในการปฏิบัติหน้าที่ที่อาจเกิดความล่าช้าเนื่องจากต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและการช่วยเหลือประชาชนหรือบรรเทาภัยพิบัติบางเหตุการณ์ยังขาดบุคลากรหรือกำลังพลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางหากบุคลากรหรือกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยเป็นอย่างดี จะส่งผลให้การดำเนินการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เช่น งบประมาณ กำลังพล ยุทโธปกรณ์ ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดีจะสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

จากแนวโน้มของการเกิดภัยพิบัติที่หลากหลายและมีความถี่สูงขึ้น ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเสียหายและได้รับความเดือดร้อน แต่ถ้ามีการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนเป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้เกิดความเสียหายน้อยลงหรือลดความรุนแรงลง จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษา สภาพปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
- เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

3. เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน ในการบริหารจัดการของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ด้านการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติและศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) หรือจุดแข็งและจุดอ่อนในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เพื่อนำมาสังเคราะห์สร้างเป็นแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ผู้บังคับบัญชา จำนวน 2 นาย ได้แก่ รองผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาและรองเสนาธิการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

2.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร.เทศบาล เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์ อปพร. จำนวน 4 คน ทหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน่วย นทพ. จำนวน 5 นาย

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา** หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ศูนย์ อปพร. เทศบาล

4. **ขอบเขตด้านเวลา** เริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2565 ถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิเคราะห์แนวทางของการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาจากแหล่งข้อมูลที่มาจากรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การพูดคุย การสนทนาซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและตรงประเด็นในเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จำนวน 12 ท่าน ดังนี้

1.1.1 ผู้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์สูงในด้านช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจำนวน 2 นาย ได้แก่ รองผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และรองเสนาธิการหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

1.1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ อปพร.เทศบาล จำนวน 1 ท่าน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์ อปพร. จำนวน 4 ท่าน

1.1.3 ทหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในหน่วย นทพ. จำนวน 5 นาย

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิประกอบการวิเคราะห์ เช่น แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (พ.ศ. 2564 - 2570) ข้อมูลสถานการณ์และแนวโน้มสาธารณภัยของโลกและประเทศไทย การบริหารจัดการสาธารณภัยในประเทศไทยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อสรุป สภาพปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อนในการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติภัยของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพกำลังพลของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

โดยการอัตรากำลังพลและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล

2. แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพของอุปกรณ์และเครื่องมือ

อุปกรณ์และเครื่องมือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะเสริมประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ดังนั้นถ้ามีเครื่องมือที่เพียงพอ ทันสมัยและมีคุณภาพ จะทำให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยประสบความสำเร็จรวมทั้งความปลอดภัยของผู้ประสบภัยและผู้ที่ทำการช่วยเหลือ

3. แนวทางการส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารและ

การประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านสาธารณภัย การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านสาธารณภัย การพัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย การพัฒนาการสื่อสารความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ

4. แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมเน้นลดความเสี่ยงก่อนเกิดภัยพิบัติ พัฒนาและส่งเสริมให้มีระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยทุกระดับ พัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

5. แนวทางการส่งเสริมบริหารจัดการด้านงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการลงทุนด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

จากแนวทางทั้ง 5 แนวทางมาสร้างเป็นรูปแบบเพื่อนำไปส่งเสริมและบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติในรูปแบบ “PCT MODEL” ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2566

P คือ Prepare ในที่นี้หมายถึงการเตรียมความพร้อมในสภาวะปกติก่อนเกิดภัยพิบัติ โดยต้องมีความพร้อมในทุกด้าน เช่น

1. ด้านกำลังพล ต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับภัยพิบัติหรือฝึกทักษะในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การจัดทำแผนอพยพ และการเตรียมการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว (Temporary Shelter Management) เป็นต้น

2. เครื่องมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ทำการสำรวจจำนวนของเครื่องมือว่าเพียงพอหรือไม่ และในส่วนประสิทธิภาพของเครื่องมือจำเป็นต้องหาวิธีการจัดหาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยเพื่อความคล่องตัวและสะดวกในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

3. การสื่อสารกับประชาชน ในการสื่อสารกับประชาชน หาวิธีการสื่อสารและให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับภัยพิบัติและทักษะในการเอาตัวรอดเมื่อเกิดภัยพิบัติ ตลอดจนแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้ทราบให้เร็วที่สุดก่อนเมื่อพยากรณ์ได้ว่าจะมีพิบัติเกิดขึ้น

C คือ Cooperation หมายถึง การร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อให้การบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งความร่วมมือออกเป็น ดังนี้

1. ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ ต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทั้งก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังจากเกิดเหตุ โดยประชาชนต้องตระหนักว่าความปลอดภัยทั้งของประชาชนเอง และเจ้าหน้าที่ที่เข้าไประงับเหตุ

2. หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งจะต้องขอความร่วมมือในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงบประมาณ เครื่องมือยุทธโศปกรณ์ หรือปัจจัยสนับสนุนด้านอื่น ๆ

T คือ Technology หมายถึง เทคโนโลยีที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ ทั้งระยะก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุและหลังจากเกิดเหตุ โดยเทคโนโลยีที่สำคัญที่สุด คือ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับระยะก่อนเกิดเหตุ เพื่อเป็นการป้องกันภัยพิบัติหรือเตือนภัยพิบัติเพื่อที่จะสร้างความเตรียมพร้อมให้กับประชาชนและลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระบบเตือนภัยแบบครบวงจร (End – to – End Early Warning System) ที่สามารถแจ้งเตือนภัยที่หลากหลายประเภทภัย (Multi-Hazard) นำไปสู่การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า การมีแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชัน เกี่ยวกับการพยากรณ์ภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น หรือเทคโนโลยีด้านอื่น ๆ นอกจากนี้เทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการข้อมูลโดยการสำรวจและจัดทำข้อมูลฐาน (Baseline Data) และชุดข้อมูล (Data Set) และแผนที่ความเสี่ยง (Risk Map) การวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยสร้างฉากทัศน์ (Scenario – Based Risk Assessment) เพื่อค้นหาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Future Risk Scenario) การนำผลการประเมินความเสี่ยง เพื่อการวางแผนป้องกันความเสี่ยง แก้ไขปัญหาความเปราะบางและความล่อแหลม การเตรียมความพร้อมและเพิ่มศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยในทุกระดับ ในส่วนเทคโนโลยีที่สามารถช่วยได้ในขณะเกิดเหตุ เช่น การใช้อากาศยานไร้คนขับ (Drone) ซึ่งสามารถช่วยสำรวจพื้นที่ในส่วนที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปถึง หรือเทคโนโลยีด้านคลื่นความถี่ต่าง ๆ ที่จะช่วยสำรวจหาผู้ประสบภัยได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ในการบริหารจัดการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการเพิ่มงบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการในด้านกำลังพลหรือเจ้าหน้าที่ที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้มีบสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น

1.2 ควรมีนโยบายเพิ่มกำลังพล การจัดหากำลังพล เจ้าหน้าที่ บุคลากร ตลอดจนผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจในการออกปฏิบัติหน้าที่ให้เพียงพอในการ

ออกปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตลอดจนควรมีการฝึกฝนเพิ่มทักษะความรู้และการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้แก่กำลังพลจนเกิดความเชี่ยวชาญ โดยการจัดการฝึกอบรมด้านการบรรเทาสาธารณภัยในทุกระดับ ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการถึงผู้สั่งการและฝึกร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานรัฐและภาคอาสาสมัคร และที่ควรสำคัญการฝึกอย่างน้อยต้องปีละ 2 ครั้งขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

2.1 ควรบริหารจัดการด้านการติดต่อสื่อสารและการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่พบเจอบ่อย คือ การไม่เข้าใจถึงระบบการบัญชาการเหตุการณ์ของผู้นำท้องถิ่นและการได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน อาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อนักกู้ภัยได้

2.2 ควรจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้ประสบภัยทุกกรณี

2.3 การดำเนินการแนวทางในการช่วยบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบภัยควรแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ประชาสัมพันธ์และเตรียมการป้องกัน จัดทำข้อมูล IPB ในพื้นที่ตัวเอง มีการฝึกซ้อมแผนเคลื่อนย้ายอพยพ ในหมู่บ้านที่เสี่ยงภัยต่าง ๆ ได้ทำการฝึกชาวบ้านให้รู้จักการช่วยเหลือตัวเองเบื้องต้น

ระยะที่ 2 เมื่อเกิดภัย เตรียมทีมตอบโต้ภัยพิบัติพร้อมด้วยยุทธโธปกรณ์พร้อมช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติได้ทันท่วงที

ระยะที่ 3 การฟื้นฟู เมื่อหลังจากเกิดภัยพิบัติแล้วจำเป็นต้องเข้าไปฟื้นฟู เช่นบ้านเรือนที่อยู่ระบบสาธารณูปโภคที่ชำรุด

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านความเสี่ยง เนื่องจากการบริหารจัดการเรื่องความเสี่ยงจะสามารถช่วยให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติหรือสาธารณภัยต่าง ๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการเตรียมการรับมือภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นซึ่งอาจจะสามารถช่วยลดความรุนแรงของภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นได้

3.2 ควรศึกษาเรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติหรือการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติหรือสาธารณภัยที่เกิดขึ้น